

Kunstnerundersøkelsen 2019

Bård Kleppe og Tanja Askvik

Kunstnerundersøkelsen 2019

Bård Kleppe og Tanja Askvik

Copyright © 2023 by
Kulturdirektoratet, Arts and Culture Norway
All Rights Reserved
Utgitt av Kulturdirektoratet i kommisjon hos Vigmostad & Bjørke AS

ISBN: 978-82-7081-207-3

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen
Sideombrekking og omslag ved forlaget

Forsidebilde: Sandra Mujinga: LACK #890 (2022) © Sandra Mujinga

Kulturdirektoratet
Postboks 4808 Nydalen
0422 Oslo
Tlf.: +47 21 04 58 00
E-post: post@kulturdirektoratet.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

For mer informasjon om Kulturdirektoratet og Kulturdirektoratets utgivelser:
www.kulturdirektoratet.no

Kulturdirektoratets utgivelser omfatter forsknings- og utredningsarbeider med relevans for Kulturdirektoratet og Kulturrådet, for norsk kulturliv og for forskere på kulturfeltet.

De vurderinger og konklusjoner som kommer til uttrykk i utgivelsene, står for den enkelte forfatters regning og avspeiler ikke nødvendigvis Kulturdirektoratets oppfatninger.

Forord

Kunstnerundersøkelsen 2019 er skrevet på oppdrag fra Kulturdirektoratet. Arbeidet ble gjennomført i perioden fra august 2021 til september 2022. I desember 2021 leverte forfatterne også en delundersøkelse som beskrev endringer i kunstneres arbeid og inntekt under pandemien.

Arbeidet med undersøkelsen er gjennomført som et samarbeid mellom flere forskere ved Telemarksforskning: Bård Kleppe (prosjektleder) og Tanja Askvik har skrevet rapporten. Roy Aulie Jacobsen har bidratt i gjennomføringen av surveyen, mens følgende interne og eksterne forskere har bidratt med kommentarer og innspill underveis: Mari Torvik Heian, Hanna Storm, Per Mangset, Knut Løyland, Sigrid Røyseng og Trine Bille.

Vi vil rette en stor takk til alle kunstnerne som har tatt seg tid til å svare på et omfattende og krevende spørreskjema. Vi vil også takke representanter for kunstnerorganisasjonene som har sendt oss sine medlemslister og kommet med innspill til undersøkelsen. Til slutt vil vi takke oppdragsgiver under ledelse av Sara Cools for samarbeidet og for kommentarer underveis i arbeidet.

Bø, 25.10.22

Bård Kleppe
prosjektleder

Innhold

Summary	7
Sammendrag	9
Innledning	12
1.1 Formålet med undersøkelsen	13
1.2 Hvem er kunstnere?	14
Metode	20
2.1 Avgrensning av kunstnerbefolkningen	20
2.2 Nærmere om datakildene	26
2.3 Representativitet for respondenter i spørreundersøkelsen	29
2.4 Statistiske begreper	35
Sosiodemografiske kjennetegn	37
3.1 Kjønn	37
3.2 Alder	40
3.3 Bosted	44
3.4 Boforhold	46
3.5 Utdanning	49
3.6 Kunstnere med innvandrerbakgrunn	51
Kunstnernes arbeid	53
4.1 Arbeidstid	53
4.2 Endring i arbeidstid	65
4.3 Produksjonsfasiliteter	68

Kunstnernes inntekter	69
5.1 Inntektsbegreper	69
5.2 Samlet inntekt	71
5.3 Ektefelles og partners inntekt	88
5.4 Samlede yrkesinntekter	90
5.5 Kunstneriske yrkesinntekter	95
5.6 Pensjoner, trygder og andre overføringer	110
5.7 Lavinntekt	113
5.8 Inntektsendringer 2016–2020 i registerdata	117
5.9 Inntektsendringer fra tidligere kunstnerundersøkelser	123
Referanser	127
Forfatteromtale	130

Summary

This report describes the work and income conditions of Norwegian artists in 2019. The descriptions are based on register data and a survey that was sent to members of several Norwegian artist organizations and to owners of sole proprietorships involved in artistic work. Due to privacy issues (GDPR), it was not possible to obtain member lists from all artist organizations. For example, member lists for organizations representing actors and musicians could not be obtained and therefore actors and most musicians were not included in the survey. Due to the omission of these large groups, it has not been possible to present aggregate figures for artists in Norway as a whole, only figures regarding the specific participating groups.

Gender composition

The general tendency over the past 30 years has been that the proportion of women has increased in most artist groups. This trend continued until 2019. Within the visual arts, the proportion of women has been consistently high, but in the other artist groups, it has risen. This rise applies not only to those artist groups with an already high proportion of women but also to those artist groups where the proportion of women has been low, such as composers.

Working time

We distinguish between artistic work, artistically related work, and non-artistic work. In 2019, playwrights and screenwriters, fiction translators, film directors, and TV and film workers were the ones who spent the most time on artistic work. Several of the groups that spent the most time on artistic work in 2013 are unfortunately not included in this year's survey.

The average time spent on artistic work decreased by 19 % in the period 1994 to 2006 and by 16 % in the period 2006 to 2013. This trend has continued. Time spent on artistic work decreased in 10 out of 13 artist groups from 2013 to 2019, whereas time spent on so-called artistically related work increased.

Income

When comparing our findings about artistic income with findings in previous studies (Heian et al. 2008, Heian et al. 2015), we find that there are still significant income differences between the different artist groups and

that the same groups still have low incomes. The lowest overall incomes in 2019 are found among visual artists, who have a median income of NOK 309,000. When we map the proportion of artists earning an income below the low-income limit, we find that one third of visual artists have a total income below this limit. Furthermore, we see that owners of sole proprietorships within the visual arts have a similar precarious financial situation and that this situation also applies to artisans and artistic photographers.

Among the other artist groups, we find that dancers and jazz musicians also have a relatively low total median income of NOK 433,000 and NOK 437,000, respectively. Among authors and writers, we find higher total incomes. Nonfiction authors top the list, but many of these may not be considered artists, because they primarily write academic texts. Furthermore, we find that fiction authors of children's and youths' books, art critics, playwrights, screenwriters, and fiction translators, all have a total median income of around NOK 550,000. Authors of adult fiction have a somewhat lower total median income of NOK 500,000.

When we examine artistic income, we find the same trend. Visual artists earn the lowest incomes, with an estimated annual median artistic income of NOK 74,000. Dancers also have a low artistic income, but this group also works fewer hours doing artistic work (median working hours doing artistic work are 775 hours, i.e., less than half a year's work).

The artist survey of 2013 (Heian et al. 2015) revealed that income development for artists in the period 2006 to 2013 had been weak. Nine of the 12 artist groups we included in this study had weaker total income development than the rest of the population did. However, this picture has changed. In the period 2013 to 2019, 9 out of 12 artist groups had stronger total income development than the rest of the population did. When we examine the period 2006 to 2019, we find that 6 of the 12 groups had stronger total income development than the rest of the population did. We also find that artist groups earning the lowest incomes in 2006 had the highest increase in total income.

When we examine total income development for artists in the sample from 2016 to 2019, we find that 13 out of 16 artist groups had higher income development than that of the rest of the population. When we include the pandemic year 2020 and look at income development from 2016 to 2020, all artist groups had better income development than the rest of the population did. In this period, we must remember that only a small proportion of all performing artists and musicians is included in this survey and that these groups are the ones with the most negative income trend during the pandemic (Kleppe and Askvik 2021).

Sammendrag

Denne rapporten beskriver norske kunstneres arbeidsvilkår i 2019, med særlig vekt på deres inntektsforhold. Beskrivelsene er basert på registerdata samt en spørreundersøkelse som ble sendt ut til norske kunstnerorganisasjoner og til innehavere av enkeltpersonforetak innen kunstnerisk produksjon. På grunn av ulike personvernreglement i de ulike organisasjonene lot det seg dessverre ikke gjøre å fremskaffe medlemslister fra Creo, Norsk Skuespillerforbund og GramArt. Skuespillere og de fleste musikere er derfor ikke inkludert i undersøkelsen. Siden disse store kunstnergruppene ikke er inkludert, har vi valgt ikke å presentere samlede tall for alle kunstnere i Norge, kun for de enkeltgruppene som har deltatt.

Sosiodemografiske kjennetegn

Den generelle tendensen de siste 30 årene har vært at kvinneandelen har økt i de fleste kunstnergruppene. Denne trenden har fortsatt i de fleste kunstnergruppene. Innen visuell kunst har kvinneandelen vært stabilt høy, og i de andre kunstnergruppene har den steget. Dette gjelder både de kunstnergruppene som hadde høy kvinneandel fra før, og kunstnergrupper der kvinneandelen har vært lav, slik som komponister.

Kunstnere bor i større grad i storbyer, og særlig i Oslo-området, enn befolkningen ellers. Denne tendensen ser ut til å være svært stabil. Nytt i årets undersøkelse er at vi har inkludert data om boforhold. Disse viser en sammenheng mellom inntekt, trangboddhet og andelen som leier. Kunstnergruppene med de laveste inntektene bor trangere og leier i større grad bolig enn dem med høyere inntekter.

Arbeidstid

I beskrivelsen av arbeidstid skiller vi mellom kunstnerisk arbeid, kunstnerisk tilknyttet arbeid og ikke-kunstnerisk arbeid. I 2019 var dramatikere og manusforfattere, skjønnlitterære oversettere, filmregissører og TV- og filmarbeidere de som brukte mest tid på kunstnerisk arbeid. Flere av de gruppene som brukte mest tid på kunstnerisk arbeid i 2013, er ikke med i årets undersøkelse.

Gjennomsnittlig tid brukt på kunstnerisk arbeid sank med 19 % i perioden 1994 til 2006 og med 16 % i perioden 2006 til 2013. Denne trenden har fortsatt. 10 av 13 kunstnergrupper hadde en nedgang i kunstnerisk

arbeidstid fra 2013 til 2019. Denne har i stor grad blitt kompensert med en økning i kunstnerisk tilknyttet arbeid.

Inntekter

Som i tidligere undersøkelser (Heian mfl. 2008, Heian mfl. 2015) finner vi fortsatt betydelige inntektsforskjeller mellom de ulike kunstnergruppene, og det er fortsatt de samme gruppene som har lave inntekter. De laveste samlede inntektene i 2019 finner vi blant billedkunstnere, med en medianinntekt på 309 000 kroner blant alle i utvalget og 334 000 kroner blant personer mellom 35 og 66 år. Nytt i årets undersøkelse er at vi også kartlegger andelen kunstnere under lavinntektsgrensen. Her viser dataene våre at så mye som en tredel av billedkunstnerne har en samlet inntekt etter skatt under denne grensen. Videre ser vi at innehavere av enkeltpersonforetak innen visuell kunst har en lignende prekær økonomisk situasjon, og at dette langt på vei også gjelder kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer.

Blant de andre kunstnergruppene finner vi at også dansere og jazzmusikere har en relativ lav samlet medianinntekt, på henholdsvis 433 000 og 437 000 kroner.

Blant forfattere og skribenter finner vi høyere inntekter. Faglitterære forfattere topper listen, men mange av disse plasserer seg i grenseland av hva man kan definere som kunstnere, siden de primært skriver akademiske tekster. Samtidig finner vi at skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere, kunstkritikere, dramatikere og manusforfattere samt skjønnlitterære oversettere alle har en samlet medianinntekt på rundt 550 000 kroner. Skjønnlitterære forfattere ligger noe lavere, med en samlet medianinntekt på 500 000 kroner.

Dersom vi undersøker de kunstneriske inntektene, finner vi igjen noe av det samme mønsteret. Også her kommer de visuelle kunstnerne svakest ut. Billedkunstnerne hadde en estimert kunstnerisk medianinntekt på 74 000 kroner. Også dansere har en lav kunstnerisk inntekt (192 000 kroner), men denne gruppen jobber også mindre med kunstnerisk arbeid (median arbeidstid er 775 timer, altså omtrent et halvt årsverk).

Kunstnerundersøkelsen 2013 (Heian mfl. 2015) avdekket at inntektsutviklingen for kunstnere i perioden 2006 til 2013 hadde vært svak. Særlig gjaldt dette for kunstnerisk inntekt. 9 av de 12 kunstnergruppene som var med i denne undersøkelsen, hadde en svakere lønnsutvikling enn den øvrige befolkningen mellom 2006 og 2013. Dette bildet har imidlertid endret seg med undersøkelsen for 2019. I perioden 2013–2019 har 9 av 12 kunstnergrupper opplevd en større økning i inntekt enn den øvrige befolkningen. Dersom vi undersøker perioden 2006–2019, finner vi at 6 av de 12 gruppene har hatt en bedre inntektsutvikling enn den øvrige

befolkningen. Vi ser også en tendens til at de kunstnergruppene som hadde de laveste inntektene i 2006, er de som har hatt den mest positive utviklingen frem til 2019.

Når vi undersøker utviklingen i totalinntekt for kunstnerne i utvalget fra 2016 til 2019 ut fra registerbaserte inntektsopplysninger, finner vi at 13 av 16 grupper har hatt en inntektsutvikling som har vært høyere enn utviklingen for den øvrige befolkningen i samme periode. Dersom vi inkluderer pandemiåret 2020 og ser på inntektsutviklingen fra 2016 til 2020, har alle kunstnergrupper hatt en bedre inntektsutvikling enn den øvrige befolkningen. Dette funnet kan virke oppsiktsvekkende, men vi må her huske at utøvende kunstnere, og da særlig musikere, i liten grad er inkludert i denne undersøkelsen. I rapporten om kunstneres inntekter under pandemien (Kleppe og Askvik 2021) fant vi at billedkunstnere og til dels forfattere hadde hatt en positiv inntektsutvikling under pandemien, mens musikere og scenekunstnere hadde hatt en negativ inntektsutvikling.

Innledning

Kunstnerundersøkelsen 2019 er den åttende undersøkelsen av kunstneres inntekter i Norge. Tidligere har kunstneres inntekter blitt undersøkt i 1967–69, 1973, 1980, 1986, 1994, 2006 og 2013. De to første undersøkelsene er delvis dokumentert i St.meld. nr. 41 (1975–76) og omfattet henholdsvis visuelle kunstnere (1967–69) og forfattere (1973). Den første landsomfattende undersøkelsen ble gjennomført i 1980 og var basert på en spørreundersøkelse blant medlemmer i 23 kunstnerorganisasjoner, jf. NOU 1981: 28. Denne undersøkelsen dannet mønster for senere undersøkelser, spesielt 1993- og 2006-undersøkelsene, jf. henholdsvis Elstad og Pedersen (1996) og Heian mfl. (2008). Den siste undersøkelsen ble gjennomført for inntektsåret 2013 (Heian mfl. 2015). De mange kunstnerundersøkelsene som har blitt gjennomført, gjenspeiler at kunstneres levekår anses som et kulturpolitisk viktig anliggende i Norge. I hele denne perioden har det eksistert en kunstnerpolitikk, som har blitt omtalt med egne avsnitt i de to siste kulturmeldingene (Meld. St. 8 (2018–2019), St.meld. nr. 48 (2002–2003)). I skrivende stund jobbes det også med en egen kunstnermelding.

Det er ikke gitt at kunstneres levekår inngår i et lands kulturpolitikk. Flere europeiske land har en aktiv kulturpolitikk og kunstpolitikk uten at de nødvendigvis har en kunstnerpolitikk (Kleppe mfl. 2019). Norge og de andre nordiske landene skiller seg altså tilsynelatende ut ved å være særlig opptatt av kunstneres levekår. Dette er også en viktig grunn til at de nordiske landene har vært i front når det gjelder inntektsundersøkelser blant kunstnere. En annen viktig grunn til dette er at nordiske, og særlig norske, kunstnere har vært godt organisert og hatt betydelig innflytelse på kulturpolitikken (Mangset 2015). Den høye organiseringsgraden har også gjort det mulig å identifisere hvem som er kunstnere, og samarbeidet mellom politiske myndigheter, organisasjonene og forskere har gjort det mulig å gjennomføre disse undersøkelsene.

Felles for de siste undersøkelsene har vært et mål om å kartlegge alle kunstnerne i Norge, både ved å gi et anslag på hvor mange kunstnere som finnes, og over hvilken inntekt de har. I 2013 anslo man at det fantes 17 700 aktive kunstnere, og at disse hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 408 000 kroner. I denne undersøkelsen kan vi dessverre hverken anslå

hvor mange kunstnere som finnes totalt, eller hva som er gjennomsnittlig inntekt for norske kunstnere. Årsaken til dette var at store kunstnerorganisasjoner som Creo, Norsk Skuespillerforbund og GramArt mente de ikke kunne dele sine medlemslister med forskerne i denne undersøkelsen på grunn av personvern hensyn. Når disse ikke kunne inkluderes i undersøkelsen, lot det seg heller ikke gjøre å beskrive kunstnernes samlede inntekter, kun inntekter for ulike kunstnergrupper. Detaljene omkring dette og implikasjonene det medfører, diskuterer vi nærmere i kapittel 2.1.1.

Pandemien som rammet landet og verden fra og med vinteren 2020, fikk stor påvirkning på arbeidslivet til kunstnere og dermed også deres inntekter. Disse konsekvensene er beskrevet i en egen rapport (Kleppe og Askvik 2021). I denne undersøkelsen har hovedmålsettingen vært å undersøke kunstnernes inntekter i et «normalår». Vi har derfor valgt å benytte tall for 2019 i alle oversikter. I siste kapittel, der endringer beskrives, har vi også inkludert tall for 2020.

Rapporten består av fem kapitler. Etter en innledning der vi diskuterer hvem som er kunstnere, presenterer vi i kapittel 2 metoden for undersøkelsen. Etter dette presenterer vi tre analysekapitler: Kapittel 3 tar for seg kunstnernes sosiodemografiske kjennetegn, altså kjønn, alder, bosted, boforhold og utdanning. Deretter presenterer vi i kapittel 4 kunstnernes arbeidstid samt deres produksjonsfasiliteter i et kapittel om kunstnernes arbeid. Det siste kapittelet presenterer kunstnernes inntekter samt endringer i kunstnernes inntekter.

1.1 Formålet med undersøkelsen

Som nevnt innledningsvis har det blitt gjennomført undersøkelser av kunstnernes inntekter siden 1960-tallet. I 2018 opprettet Kulturdepartementet et utvalg, det såkalte Modell- og metodeutvalget, som skulle komme med forslag til gjennomføring av fremtidige kunstnerundersøkelser. Året etter leverte utvalget rapporten *Fremtidige kunstnerundersøkelser av kunstners arbeidsforhold og levekår* (Røyseng mfl. 2019). I forordet til denne rapporten er formålet til kunstnerundersøkelser beskrevet på følgende måte:

Kunstnere er en viktig yrkesgruppe og kunnskap om denne gruppens arbeidsforhold og levekår er av verdi i seg selv. Videre danner kunnskapen fra kunstnerundersøkelsene et viktig grunnlag for kunstnerpolitiske vurderinger og tiltak. (Røyseng mfl. 2019:4)

I rapporten foreslår utvalget en todelt modell for å gjennomføre slike undersøkelser i fremtiden, der den første, kvantitative delen skulle bestå av registerdatainnhenting kombinert med en bred spørreundersøkelse til kunstnerne, mens den andre delen skulle bestå av kvalitative dybdestudier. Sommeren 2021 lyste daværende Kulturrådet (nå Kulturdirektoratet) ut et tilbud om å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse i tråd med utvalgets anbefaling. Prosjektet som Kulturrådet lyste ut, og som Telemarksforskning ble valgt til å gjennomføre, inkluderte også en delrapport om pandemiens konsekvenser for kunstnerøkonomien, som skulle leveres samme høst. Denne ble publisert vinteren 2021 (Kleppe og Askvik 2021).

Det opprinnelige ønsket fra Kulturrådet var at undersøkelsen skulle danne en mal for jevnlig fremtidige undersøkelser av kunstnerøkonomien – i tråd med Modell- og metodeutvalgets forslag. De mange utfordringene knyttet til personvern har medført at dette ikke har latt seg gjøre. Undersøkelsen har likevel blitt gjennomført så nær forslagene fra Modell- og metodeutvalget som mulig. Vi anser det som en betydelig styrke ved undersøkelsen at det benyttes både registerdata og data fra spørreundersøkelse (surveydata) og at registerdata er hentet inn for alle kunstnerne som deltok, slik de er definert i undersøkelsen. Erfaringene fra gjennomføringen vil også være svært nyttig for utformingen av fremtidige undersøkelser.

1.2 Hvem er kunstnere?

Et grunnleggende spørsmål når kunstners inntekts- og levekår skal undersøkes, er hvem som er kunstnere. Definisjonen av kunstnerbegrepet inngår i en større kunstteoretisk diskusjon om begrepet kunst. Sentrale spørsmål i en slik diskusjon er hva som skiller kunst fra ikke-kunst, god kunst fra dårlig kunst, anerkjente fra ikke-ankjente kunstnere og profesjonelle fra amatører. Vi skal ikke gå dypere inn i denne diskusjonen her, men viser heller til Mari Torvik Heians avhandling *Kunstnere i Norge* (Heian 2018a), hvor dette er grundig drøftet opp mot praktiske avgrensninger av kunstnerbefolkningen. I kunstnerundersøkelsen fra 2006 (Heian mfl. 2008) redegjøres det også grundig for den definisjonen av «kunstner» man da valgte, og som vi bygger videre på i denne undersøkelsen.

Den praktiske avgrensningen av kunstnerbefolkningen gjøres langs to akser. Den ene akse skiller kunstnerisk arbeid fra annet arbeid, altså eksempelvis en kunsthåndverker fra en annen håndverker. Den andre

aksen skiller profesjonelle kunstnere fra amatører. Fra et sosiologisk ståsted er det relevant å se hvordan kunstfeltet forholder seg til de to aksene.

1.2.1 Kunstnerisk arbeid eller annet arbeid?

Dersom vi begynner med den første aksene, er det åpenbart at flere typer virksomhet defineres som kunstnerisk arbeid. Både forfattere, musikere, billedkunstnere og skuespillere vil i de aller fleste sammenhenger defineres som enten skapende eller utøvende kunstnere. Dette speiles også i kulturpolitikken, der det i mange land er etablert ulike støtteordninger for disse gruppene. Avgrensningen av kunstnerbegrepet kan også gjøres på grunnlag av en juridisk definisjon. Kunstnerisk arbeid, både skapende og utøvende, er omfattet av åndsverkloven.¹ I lovteksten refereres det til «litterære eller kunstneriske verk av enhver art, som er uttrykk for original og individuell skapende åndsinnsetning» (§ 2). Samtidig er det også verk som omfattes av denne loven, som ikke normalt anses som kunst: vitenskapelig arbeid, bygninger og dataprogrammer, for å nevne noen. Den juridiske definisjonen kan altså være nyttig for å vurdere hvilke typer arbeid som kan anses som kunstneriske, men den er ikke tilstrekkelig avgrensende for vårt formål.

Kunstnerisk arbeid er i tillegg ofte en kollektiv prosess, og i arbeidet med å produsere og fremføre et verk kreves det ulik kompetanse. En musiker trenger produsenter, teknikere og scenearbeidere for at publikum skal få oppleve verket. Disse beskrives ofte som «kreative arbeidere» (fra engelsk *creative labour*), men de færreste vil beskrive alle disse yrkesgruppene som kunstnere. Det er likevel vanskelig å avgrense hvilke av disse rollene som ikke skal anses som kunstneriske. I Modell- og metodeutvalgets rapport (Røyseng mfl. 2019) diskuterer utvalget hvorvidt enkelte grupper som ligger i utkanten av kunstnerbegrepet, skal innlemmes i fremtidige kunstnerundersøkelser.

Den første gruppen som diskuteres, er kunstkritikere, som har blitt inkludert i de to forrige undersøkelsene. Her konkluderer utvalget med at kritikere bør inkluderes, siden de er underlagt åndsverkloven. De har en viktig rolle i kunstfeltet, og det kan også være andre kulturpolitiske grunner til å inkludere dem. Tilsvarende anbefaler utvalget at også skjønnlitterære oversettere inkluderes, blant annet fordi de er omfattet av åndsverkloven.

En annen gruppe som vurderes inkludert, er arkitekter. Arkitekter har ikke vært inkludert tidligere, i motsetning til interiørarkitekter. Begge

1 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40/kap2#kap2>

disse gruppene er omfattet av åndsverkloven, men utvalget foreslår at de ikke skal inkluderes, siden svært mange arkitekter ikke anser seg selv som kunstnere.

En ytterligere gruppe som heller ikke blir anbefalt inkludert «per i dag» (2019), er bloggere og innholdsprodusenter i sosiale medier (youtubere, tiktokere m.m.). Disse har i dag en egen næringskode i foretaksregistret, kode 90035, «Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen blogging», men de er ikke omfattet av åndsverkloven.

En siste gruppe, som Modell- og metodeutvalget ikke diskuterer, men som er verdt å nevne, er faglitterære forfattere. Denne gruppen er inkludert i denne undersøkelsen, mye fordi deres interesseorganisasjon, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO), også organiserer essayister, biografer og skjønnlitterære oversettere. Vi opplevde likevel at svært mange av deres medlemmer reagerte med undring da de ble bedt om å svare på en kunstnerundersøkelse, da de ikke anså seg selv som kunstnere. Vi anbefaler derfor at denne gruppen ikke inkluderes i senere undersøkelser.

I rapporten fra Modell- og metodeutvalget tas det til orde for å dele kunstnerisk aktivitet inn i fire hovedgrupper: bilde- og formkunst, lydkunst, scenekunst og ordkunst.² Selv om disse fire kategoriene danner det primære rammeverket for denne undersøkelsen, har manglende medlemslister gjort en slik inndeling problematisk. Siden vi ikke mottok medlemslister fra Creo og GramArt, består musikerkategori primært av komponister og musikere med et enkeltpersonforetak. Dette gjør at det gir lite mening å presentere samlede tall for musikere. Det samme gjelder kategorien film- og scenekunst, der Skuespillerforbundet ikke er representert. Vi vil derfor ikke presentere samlede tall for disse to gruppene eller samlede tall for alle kunstnere, men heller presentere underkategorier av de fire hovedgruppene i undersøkelsen.

1.2.2 Profesjonell kunstner?

Den andre aksens kunstnere avgrenses ut fra, forsøker å skille profesjonelle kunstnere fra de som spiller, synger eller maler som del av en hobby eller

2 En slik avgrensning har vi også fulgt i denne rapporten, men vi har fraveket den på to måter: For det første har vi valgt å flytte filmarbeidere fra kategorien «bilde- og formkunst» til kategorien «scenekunst», som da har fått navnet «film- og scenekunst». Vi har dessuten valgt å endre navnet «lydkunst» til «musikk», «ordkunst» til «litteratur» og «bilde- og formkunst» til «visuell kunst». Dette har vi gjort fordi vi ønsker å bruke gjenkjennelige begreper som ikke ligger for fjernt fra begrepene kunstfeltet og samfunnet ellers bruker.

en fritidssyssele. Dette kan være en vanskelig grensedrøining, men likevel er den helt nødvendig i en undersøkelse som denne. I artikkelen «Who is an artist?» (Baldin og Bille 2021) diskuteres profesjonalitetsbegrepet og hvordan dette begrepet kan forstås når man skal avgrense hvem som er kunstnere. Her skriver forfatterne at begrepet *profesjonell* har to betydninger i dagligtalen: Det kan både omfatte arbeid som helt eller delvis utgjør ens levebrød og yrke, altså basert på et økonomisk kriterium, og arbeid som holder en tilfredsstillende standard innenfor en profesjon, altså basert på et kvalitativt kriterium. La oss se litt nærmere på disse to kriteriene og starte med det siste først.

Kvalitetskriteriet

Den vanligste tilnærmingen til kvalitetskriteriet er via den såkalte institusjonelle teorien. I denne teorien tas det utgangspunkt i at kunstverdenen, altså andre kunstnere, kunstkritikere og de som jobber i kunstinstitusjoner, selv definerer kvalitet. Fordelen med en slik tilnærming er at den aldri blir statisk. Den vil til enhver tid fange opp strømningene i kunstfeltet. Både kulturpolitikken og organisasjonene på kunstfeltet legger institusjonell teori til grunn for sin forståelse av hvem som er kunstnere. Armlengdeprinsippet, som er et bærende prinsipp i vestlig kulturpolitikk, har som utgangspunkt at kunstneriske valg skal foretas av kunstnere og andre representanter fra kunstfeltet. Tilsvarende stiller mange kunstnerorganisasjoner kvalitetskrav til medlemskap, der vurderingen gjøres av andre kunstnere. Når vi i denne undersøkelsen legger medlemskap i en kunstnerorganisasjon til grunn for å bli ansett som kunstner, er det med utgangspunkt i en slik institusjonell forståelse av hvem som er profesjonell kunstner. For mange profesjoner, som leger og advokater, er utdanning avgjørende for å tilhøre en profesjon. Også på kunstfeltet finnes det tilsvarende lange kunstutdanninger som kan gi kunstnerne en profesjonell status, og som blant annet kvalifiserer til direkte medlemskap i kunstnerorganisasjoner. Utdanning er derfor svært viktig som kvalitetskriterium. Likevel er det ikke et tilsvarende én-til-én-forhold på kunstfeltet som det er innenfor andre profesjoner. En rekke selvlærte musikere, forfattere og billedkunstnere kan også anses som profesjonelle på sitt felt.

Det økonomiske kriteriet

I mange yrker vil det økonomiske kriteriet være det mest retningsgivende for hvorvidt man omtales som profesjonell. Innen idrett omtales eksempelvis alle som har en fulltids inntekt av idretten, som profesjonelle. Selv om enkelte kunstnere som lever av sitt kunstneriske arbeid, ikke nødvendigvis oppfyller de kvalitative kravene til kunstfeltet, vil deres evne til å ha kunst

som levebrød gjenspeile en anerkjennelse av deres kunstneriske arbeid blant publikum. Dersom man legger informasjon om yrke og inntekt til grunn, slik vi gjør for deler av utvalget i denne undersøkelsen, inkluderes disse på bakgrunn av et økonomisk kriterium.

1.2.3 Kunstnerorganisasjonenes profesjonskrav

Kunstnerorganisasjonene som er valgt ut til denne undersøkelsen, stiller ulike krav til medlemskap. Dette kommer frem av organisasjonenes vedtekter. Felles for alle organisasjonene er at vedtektene spesifiserer at personer innen den spesifikke kunstformen kan opptas som medlem, men de fleste organisasjonene har i tillegg ytterligere ett eller flere krav som dreier seg om profesjonalisering. Dette kan enten være kvalitative krav, som innebærer at vedkommende har en særskilt utdanning, at deres verk er antatt på særskilte utstillinger, eller at deres verk er vurdert av et kunstnerisk råd som å være av tilstrekkelig høy kvalitet, eller økonomiske krav, hvor medlemskap er forbeholdt dem som jobber innenfor kunstformen enten heltid eller deltid, eller som har en viss inntekt fra kunstformen (uten at det i noen av organisasjonenes vedtekter er definert et minstekrav).

Tabell 1.1 viser hvilke kriterier de ulike organisasjonene legger til grunn for medlemskap, med utgangspunkt i vedtektene deres. Generelt skriver alle organisasjonene at medlemskap er åpent for dem som arbeider innen virksomhet organisasjonen omfatter, men det varierer hvor strenge kriterier organisasjonene har. Norsk audiovisuell oversetterforening (NAVIO) skriver for eksempel at «[e]nhver som arbeider med oversettelse innen audiovisuelle medier kan bli medlem i foreningen. Det finnes ingen andre opptakskriterier». Den norske Forfatterforening har derimot en paragraf i vedtektene om opptak hvor det står:

Opptak i foreningen skjer etter egen søknad. Søknaden sendes foreningens administrasjon, som forelegger den for opptakskomiteen. Den kunstfaglige vurderingen tar utgangspunkt i kvalitetskriteriene slik de er formulert i retningslinjene for Det litterære Råd. Opptakskomiteen avgir sin innstilling til styret. Styret fatter endelig vedtak.³

3 <https://www.forfatterforeningen.no/vedtekter-2/>

Generelt stiller organisasjoner innen scenekunst og visuell kunst krav til utdanning. Kvalitetskrav er vanligst innen visuell kunst og litteratur, mens økonomiske krav er vanligst innen musikk og scenekunst.

➤ **Tabell 1.1** Medlemskriterier for kunstnerorganisasjonene. Krav om minimum ett av kriteriene.

Kunstform	Organisasjon	Kvalitativt kriterium	Økonomisk kriterium
Litteratur	NBU	X	
	Norsk kritikerlag	(X)	(X)
	Dramatikerforbundet	X	
	Norsk Oversetterforening	X	
	Den norske Forfatterforening	X	
	Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening	X	
	Norsk Forfattersentrum	X	
	Forfatterforbundet		(X)
	Norsk audiovisuell oversetterforening		
Musikk	Norsk jazzforum	X	
	Norsk Komponistforening	X	
	Nopa – Norsk forening for komponister og tekstforfattere		X
	Creo – forbundet for kunst og kultur		X
	GramArt		
Film og scenekunst	Norske Dansekunstnere	X	X
	Norsk Sceneinstruktørforening	X	X
	Norske Filmregissører	X	
	Norsk Filmforbund	X	X
	Norsk Skuespillerforbund	X	X
Visuell kunst	Forbundet Frie Fotografer	X	X
	Norske Kunsthåndverkere	X	
	Norske Billedkunstnere	X	
	Grafill	X	(X)

Metode

I mandatet til undersøkelsen ble det spesifisert at anbefalingene til Modell- og metodeutvalget (Røyseng mfl. 2019) skulle legges til grunn. Dette har vi fulgt i den grad det har latt seg gjøre. Samtidig har det dukket opp flere praktiske utfordringer underveis som ikke ble tematisert i utvalgets rapport. Ikke minst gjaldt dette tilgang på medlemslister fra kunstnerorganisasjonene.

Som omtalt i innledningen, og som foreslått av Modell- og metodeutvalget, baserer denne undersøkelsen seg på registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB) for alle kunstnere slik de er beskrevet avgrenset nedenfor. Videre er undersøkelsen basert på en spørreundersøkelse sendt ut til det samme utvalget. Vi vil i det følgende beskrive de metodologiske valgene mer detaljert samt de tilpasninger vi har foretatt for å undersøke kunstneres inntekter.

2.1 Avgrensning av kunstnerbefolkningen

Det første steget i undersøkelsen er å avgrense populasjonen i undersøkelsen, altså hvem som skal defineres som kunstnere. I kapittel 1.2 ble det beskrevet hvordan kunstnere defineres etter generelle kriterier, men her skal denne avgrensningen operasjonaliseres metodologisk med utgangspunkt i informasjonen som foreligger. I den siste kunstnerundersøkelsen (Heian mfl. 2015) ble respondenter trukket ut etter hvorvidt de hadde medlemskap i en kunstnerorganisasjon eller hadde mottatt stipend fra Statens kunstnerstipend. I 2006-undersøkelsen (Heian mfl. 2008) inkluderte man i tillegg et tilfeldig utvalg av respondenter som var innehavere av et enkeltpersonforetak innen kunstnerisk arbeid trukket fra Enhetsregisteret og Foretaksregisteret.

I Modell- og metodeutvalgets rapport (Røyseng mfl. 2019:18) står følgende:

Utvalget mener [...] at følgende kriterier bør brukes: profesjonell kunstutdanning, medlemskap i profesjonelle kunstnerorganisasjoner,

omdømme i offentligheten, basert på vederlag og omdømme blant andre kunstnere slik det kommer til uttrykk gjennom fagfellevurderinger.

Samtidig påpekes viktigheten av at man må kunne hente ut registerdata om respondentene: «[H]ver kunstnergruppe vil måtte defineres med utgangspunkt i flere kriterier samtidig og som gir tilgang på personnumre.» Det siste kravet viste seg å være det vanskeligste.

I denne undersøkelsen har vi plukket ut to utvalg som vi gjennomgående presenterer hver for seg: medlemmer i kunstnerorganisasjoner og personer som er innehavere av et enkeltpersonforetak innen kunstnerisk arbeid. På grunn av prosjektets rammer og de nevnte utfordringene i arbeidet med å innhente medlemslister fra kunstnerorganisasjonene valgte vi å ikke inkludere mottakere av Statens kunstnerstipend og personer med kunstutdanning i denne undersøkelsen.

2.1.1 Utvalg 1: Medlemslister fra kunstnerorganisasjoner

Det første utvalgsriteriet vi ønsket å benytte for å avgrense respondenter, var medlemskap i kunstnerorganisasjoner. I Norge har organiseringsgraden blant kunstnere vært høy. I kunstnerundersøkelsen fra 2006 (Heian mfl. 2008) anslo man at om lag 75 % av de aktive kunstnerne i Norge var organisert. Basert på Modell- og metodeutvalgets rapport (Røyseng mfl. 2019), dialog med kunstnerorganisasjonene, erfaring fra de forrige kunstnerundersøkelsene (Heian mfl. 2008, Heian mfl. 2015) og dialog med Kulturrådet kontaktet vi 32 ulike kunstnerorganisasjoner. Av disse var det tre som ikke svarte på henvendelsen, og seks som av ulike årsaker ikke ønsket å delta. Enkelte av disse seks organisasjonene hevdet at deres kunstnermedlemmer også var medlem av andre kunstnerorganisasjoner, mens andre mente de ikke hadde en tilstrekkelig oversikt over medlemmene sine. Norske interiørarkitekters og møbeldesigneres landsforening, som deltok i forrige undersøkelse, ønsket ikke å delta i denne undersøkelsen, da de opplevde at deres medlemmers aktivitet lå på siden av kunstnerbegrepet. Dette var en vurdering vi delte, og de ble dermed utelatt. Samisk Kunstnerråd – Sámi Dáiddárráđđi, som organiserer seks samiske kunstnerorganisasjoner og fungerer som et sekretariat for disse, ønsket heller ikke å delta, da undersøkelsen kun omfattet kunstnere bosatt i Norge. Dette resulterte i 23 organisasjoner som ønsket å delta i undersøkelsen.

Det neste steget i prosessen var å motta medlemslister fra organisasjonene for å få en oversikt over den samlede medlemsmassen. Her møtte vi omfattende utfordringer. 12 av de 23 organisasjonene som ønsket

å delta i undersøkelsen, tolket sin personvernerklæring dit hen at de ikke hadde tillatelse til å dele sine medlemslister med tredjepart, i dette tilfellet forskerne bak denne undersøkelsen. I de to forrige undersøkelsene (2006 og 2013) foregikk dette uten problemer, men etter at den nye personvernforordningen (*General Data Protection Regulation*, GDPR) trådte i kraft i 2018, har personvern fått langt mer oppmerksomhet både blant kunstnerorganisasjoner og i samfunnet for øvrig.

Organisasjonene var likevel behjelpelige med å oppfordre alle sine medlemmer til å melde seg på undersøkelsen. Alle medlemmene som meldte seg på, fikk tilsendt spørreundersøkelsen. Svarene fra denne undersøkelsen ble lagt til grunn for rapporten *Kunstnerne og koronapandemien* (Kleppe og Askvik 2021).

For å gjennomføre en solid kvantitativ undersøkelse basert på registerdata er det avgjørende å ha full kjennskap til bruttopopulasjonen, altså alle individene som skal inkluderes i undersøkelsen. Tilgang til medlemslister er derfor avgjørende for å gjennomføre denne undersøkelsen. Utover høsten og vinteren 2021/2022 hadde vi derfor en løpende dialog med kunstnerorganisasjonene for å oppfordre dem til og bistå dem i å endre deres personvernerklæringer, slik at de kunne dele medlemslistene sine uten å bryte personopplysningsloven¹. I løpet av vinteren endret syv av organisasjonene sin personvernerklæring, for så å sende medlemslister til Telemarksforskning. De resterende fem hadde ikke mulighet til å gjøre dette før 1. april 2022, som vi satte som frist. De ble dermed utelatt fra undersøkelsen.

Dersom vi systematiserer utvalg 1 slik vi har gjort i tabell 2.1, ser vi i første kolonne hvor mange individer vi fikk tilsendt informasjon om, det vil si totalt medlemstall fratrukket medlemmer som reserverte seg mot å delta i undersøkelsen. I neste kolonne ser vi hvor mange av disse som lot seg identifisere med personnummer av SSB, og som hadde bostedsadresse i Norge. Det relativt store frafallet her skyldes primært at vi ikke mottok personnummer på medlemmene, og at informasjonen vi mottok, ikke alltid samsvarte med den ortografisk korrekte oppføringen i folkeregisteret.

1 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>

- ↘ **Tabell 2.1** Antall medlemmer totalt (fratrukket dem som reserverte seg mot deling) i ulike organisasjoner samt antall individer identifisert.

Organisasjon	Totalt	Identifisert
Den norske Forfatterforening	280	224
Dramatikerforbundet	492	226
Norske Filmregissører	372	296
Norsk Forfattersentrum	1691	1216
Forbundet Frie Fotografer	322	185
Grafill	1393	1254
Norsk jazzforum	766	403
NBU	341	260
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening	4966	4455
Norske Kunsthåndverkere	903	706
Nopa – Norsk forening for komponister og tekstforfattere	1317	993
Norsk Filmforbund	1491	1180
Norsk kritikerlag	304	255
Norsk Oversetterforening	329	256
Norsk Komponistforening	336	183
Norske Billedkunstnere	3113	2313
Norske Dansekunstnere	827	674
SUM	19 243	15 079

Det identifiserte utvalget ble deretter inndelt i kunstneriske kategorier basert på medlemstilhørighet. Navnene på disse kategoriene ble utarbeidet i samarbeid med organisasjonene.

Tabell 2.2 viser det identifiserte utvalget fordelt på kunstnerkategorier. Vi har her også fjernet duplikater, det vil si personer med medlemskap i mer enn én organisasjon. Duplikatene er fjernet i den rekkefølgen som fremgår av tabellen. Det vil si at en person som er medlem i både Norske barne- og ungdomsbokforfattere (NBU) og Norsk kritikerlag, blir oppført i tråd med det førstnevnte medlemskapet som skjønnlitterær barne- og ungdomsbokforfatter. I kategoriseringen har vi prioritert de mest spesifikke medlemsorganisasjonene.

▾ **Tabell 2.2** Utvalg 1 fordelt på kunstnerkategorier.

Kunstnerkategori	Antall
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	260
Kritikere	249
Dramatikere og manusforfattere	193
Skjønnlitterære oversettere	229
Skjønnlitterære forfattere	931
Faglitterære forfattere og oversettere	4022
Kunstneriske fotografer	175
Kunsthåndverkere	701
Billedkunstnere	2061
Designere	1178
Dansere	669
Filmregissører	249
TV- og filmarbeidere	875
Jazzmusikere	398
Populærkomponister og sangtekstforfattere	827
Komponister	115
SUM	13 132

2.1.2 Utvalg 2: Enhetsregisteret og Foretaksregisteret

Det andre utvalgskriteriet var personer registrert som innehaver av et enkelt-personforetak i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret, med en næringskode innen kunstnerisk virksomhet. Vi valgte her ut følgende næringskoder:

- 90.011 Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen musikk
- 90.012 Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen scenekunst
- 90.019 Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet ikke nevnt annet sted
- 90.031 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst
- 90.032 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen musikk
- 90.033 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen scenekunst
- 90.034 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen litteratur
- 90.039 Selvstendig kunstnerisk virksomhet ikke nevnt annet sted

I motsetning til medlemskap i kunstnerorganisasjonene vil kriteriene for å være inkludert i Enhetsregisteret kun være avgrenset til det inneha-ver av en slik virksomhet selv har definert. Her legges det altså ingen

kvalitetskriterier til grunn for å bli inkludert. Foretaksregisteret inneholdt 43 122 foretak innen disse næringskodene.

Basert på tilbakemeldinger vi fikk fra spørreundersøkelsen, vet vi at mange av enkeltpersonforetakene innen kunstnerisk virksomhet ikke er operative. Vi valgte derfor en strengere avgrensning her enn for utvalg 1. Utvalg 2 er derfor avgrenset basert på opplysningene registerinformasjonen gir oss. Vi har kun inkludert personer som er registrert med et aktivt arbeidsforhold innen en av næringskodene beskrevet i tabell 2.3, slik dette er definert i SSBs sysselsettingsstatistikk (a-ordningen). Disse er så kategorisert slik det fremgår av tabellen. Her ser vi også hvor mange respondenter hver kategori inkluderer.

▸ **Tabell 2.3** Utvalg 2 fordelt på kategorier slik de er definert i næringskodene.

Næringskode	Kategori	Antall
90.034 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen litteratur	ENK litteratur	2973
90.031 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst	ENK visuell kunst	2529
90.033 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen scenekunst	ENK scenekunst	6119
90.012 Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen scenekunst	ENK musikk	2264
90.032 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen musikk	ENK musikk	2264
90.011 Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen musikk		
Totalt		13 885

Det er verdt å merke seg at utvalg 1 og utvalg 2 ikke er gjensidig utelukkende. Det vil si at respondenter kan være inkludert i både en kunstnergruppe/kategori i utvalg 1 og i en kategori i utvalg 2. Årsaken til dette er at vi har sett det som lite hensiktsmessig å utelukke personer med enkeltpersonforetak og medlemskap i en kunstnerorganisasjon i dette utvalget, ikke minst når vi ikke er i stand til å identifisere hvilke musikere eller skuespillere som er organisert. Innenfor de to utvalgene er dog respondentene kun oppført én gang.

I enkelte oversikter har vi presentert tall fordelt på kunstsjanger (litteratur, visuell kunst, film- og scenekunst samt musikk). Her har vi kombinert de to utvalgene og fjernet duplikater. Denne grovinndelingen har vi benyttet der antall respondenter (*n*) er lavt. Det er videre verdt å merke seg at kategoriene «musikk» og «scenekunst» er mangelfulle på grunn av manglende medlemslister og dermed ikke sammenlignbare med tidligere år.

2.2 Nærmere om datakildene

Resultatene i denne undersøkelsen er hentet fra to kilder: offentlige registre samordnet av SSB og en spørreundersøkelse. Vi skal her beskrive disse kildene nærmere.

2.2.1 Registerdata

Hensikten med å hente ut registerdata fra SSB er først og fremst å få mest mulig presis informasjon om inntekt, arbeidsforhold, alder, kjønn og andre demografiske opplysninger for hele populasjonen, altså alle vi har definert som kunstnere. Disse opplysningene er i mindre grad heftet med feil og usikkerhet enn surveydata. Gjennom registerdata kan vi også hente inn informasjon for flere år og dermed følge inntektsutviklingen til kunstnerne i utvalget. Vi har denne gangen hentet ut informasjon for de fem årene 2016–2020. Grunnen til at vi har begrenset oss til fem år, er at populasjonen er statisk. Det vil si at det er de samme personene vi har opplysninger om, ikke personer som eksempelvis var medlem i en kunstnerorganisasjon i 2017.

Når man har registerdata, kan man også potensielt begrense mengden informasjon man innhenter via spørreundersøkelse. Siden vi allerede har både demografiske (alder, kjønn bosted m.m.) og økonomiske opplysninger fra registerdataene, trenger vi ikke spørre om dette i surveyundersøkelsen. I denne undersøkelsen måtte vi likevel gjøre det, siden det ikke var tid til å innhente registerinformasjon til den første leveransen i prosjektet, rapporten om konsekvensene av pandemien (Kleppe og Askvik 2021). Dermed måtte alle opplysninger om inntekt også hentes inn gjennom spørreundersøkelsen.

Følgende registeropplysninger vil bli benyttet i analysen:

- Demografiske variabler som omhandler kjønn, bosted, alder, boforhold, høyeste oppnådde utdanning og innvanderstatus.
- Inntektsvariabler som viser lønnsinntekt, næringsinntekt, kapitalinntekt, ulike overføringer, yrkesinntekt, samlet inntekt, inntekt etter skatt og partners inntekt. Disse begrepene forklares under kapittel 5, «Kunstnerne inntekter».

I analysene i denne undersøkelsen benyttes primært registerdata i kapittel 3 om sosiodemografiske kjennetegn og i kapittel 5 om kunstneres inntekter. Dette vil fremgå av teksten, men også av tallet på respondenter, som er om lag ti ganger høyere enn for analysene som er basert på data fra spørreundersøkelsen.

2.2.2 Data fra spørreundersøkelse

Det var to hensikter med spørreundersøkelsen: For det første ønsket vi å supplere registerdataene med informasjon som ikke fantes der. For det andre ble dataene fra spørreundersøkelsen i sin helhet lagt til grunn for undersøkelsen av pandemiens konsekvenser for kunstneres inntekter (Kleppe og Askvik 2021). Det siste medførte altså at vi også måtte innhente informasjon som eksisterte i registerdataene. I det følgende skal vi beskrive informasjonen som ble benyttet i den nevnte rapporten fra spørreundersøkelsen, samt utvalg og svarprosent.

På grunn av behovet for å samle inn data fra spørreundersøkelsen til pandemirapporten på kort tid og på grunn av organisasjonenes tilbakeholdenhet med å dele medlemslister, ble spørreskjemaene sendt ut før vi fikk oversikt over den totale populasjonen. Når vi nå i ettertid skal beskrive utvalg og svarprosent for spørreundersøkelsen, må vi derfor gjøre det på bakgrunn av det vi nå vet etter at SSB har fjernet duplikater i materialet. Vi tar derfor utgangspunkt i populasjonen slik den er definert i tabell 2.2, med totalt 13 132 respondenter fra kunstnerorganisasjonene (utvalg 1) og 13 885 respondenter fra Enhetsregisteret og Foretaksregisteret (utvalg 2).

Tabell 2.4 viser en oversikt over de ulike kunstnergruppene og kategoriene, slik de er beskrevet i tabell 2.2 og tabell 2.3, samt antall svar og svarprosent for de ulike kategoriene. Siden ikke alle respondenter besvarte samtlige spørsmål, viser vi hvor mange som har besvart spørsmålene om tidsbruk. Svarprosenten varierer mellom de ulike kunstnergruppene og mellom de ulike kildene. Vi ser at svarprosenten er lavest blant de gruppene som vi tidligere har beskrevet ligger i grenseland av kunstnerdefinisjonen: faglitterære forfattere (1 %), TV- og filmarbeidere (4 %) og designere (7 %). Blant billedkunstnere og andre forfattere ligger svarprosenten på over 20 %.

Spørreundersøkelsen ble sendt direkte til respondentenes e-post gjennom SurveyXact, et nettbasert system for spørreundersøkelser.

↘ **Tabell 2.4** Netto utvalg, antall svar og svarprosent for spørreundersøkelsen.

Kunstnergrupper/kategorier	Netto utvalg	Antall svar	Svarprosent
Billedkunstnere	2061	446	22 %
Kunsthåndverkere	701	125	18 %
Kunstneriske fotografer	175	37	21 %
Designere	1178	85	7 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	260	59	23 %
Kritikere	249	43	17 %
Dramatikere og manusforfattere	193	42	22 %
Skjønnlitterære oversettere	229	50	22 %
Skjønnlitterære forfattere	931	186	20 %
Faglitterære forfattere og oversettere	4022	35	1 %
Komponister	115	28	24 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	827	122	15 %
Jazzmusikere	398	72	18 %
Dansere	669	70	10 %
Filmregissører	249	35	14 %
TV- og filmarbeidere	875	31	4 %
Totalt utvalg 1	13 132	1466	11 %
ENK visuell kunst	2973	407	14 %
ENK litteratur	2529	215	9 %
ENK musikk	6119	385	6 %
ENK scenekunst	2264	183	8 %
Totalt utvalg 2	13 885	1190	8 %

2.3 Representativitet for respondenter i spørreundersøkelsen

Som tabell 2.4 viser, var den totale svarprosenten 11 % for utvalg 1 og 8 % for utvalg 2. Dette er en relativt lav svarprosent, som kan påvirke analysene som baserer seg på resultatene fra spørreundersøkelsen. Det er derfor relevant å diskutere i hvilken grad de som har svart på spørreundersøkelsen, er representative for den totale populasjonen. Et utbredt problem i undersøkelser der det er valgfritt å svare, er at man får en selvseleksjon, der enkelte grupper er mer tilbøyelige til å svare. I inntektsundersøkelser som denne kan det være at lavinntektsgrupper har sterkere insentiver til å svare, siden de i større grad ønsker å synliggjøre den lave inntekten. I de innkommende svarene vil da de lave inntektene dominere, og gjennomsnittsinntekten for hele gruppen bli undervurdert. Dette kan også være tilfellet for andre variabler. Siden vi benytter registerdata i store deler av undersøkelsen, vil totalinntekt ikke påvirkes av utvalgsskjevhet, men fordeling mellom inntektstyper og fordeling av arbeidstid vil kunne bli påvirket. Tabellene i dette kapittelet viser fordelingen av utvalget etter visse kjennetegn. Vurderinger av representativitet kan gjøres på bakgrunn av disse tallene.

Tabell 2.5 viser fordelingen av dem som har besvart undersøkelsen, etter kjønn, bosted og alder, sammenlignet med hele populasjonen av kunstnere («Alle»). Kvinner er noe overrepresentert i surveyundersøkelsen, idet 53 % av dem som besvarte surveyen, var kvinner, mens gjennomsnittlig andel kvinner i hele populasjonen var 48 %. Dersom vi ser på de ulike kunstnergruppene, er det få store avvik. Størst er avviket blant komponister, der kvinner er betydelig overrepresentert. Dersom vi gjør tilsvarende undersøkelse med bosted, ser vi at personer boende i Stor-Oslo er svakt overrepresentert. Dette er likevel så beskjedent at vi vil beskrive denne representativiteten som god. Heller ikke her er det noen kunstnergrupper som skiller seg ut med svært lav representativitet. For kunstneriske fotografer og filmregissører har vi flere svar fra personer boende i Stor-Oslo, mens blant skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere er denne gruppen noe underrepresentert.

Aldersmessig ser vi at personer under 50 år er svakt overrepresentert i surveyen. Dette er ikke overraskende. Surveyen ble sendt ut digitalt, og det er grunn til å anta at terskelen for å besvare digitale undersøkelser er lavere blant unge enn blant eldre. Dette bekreftes av at deltakelsen blant personer over 70 år er lavest. Det er likevel få kunstnergrupper der avviket i representativitet er stort. Dette gjelder primært blant skjønnlitterære oversettere, der personer under 50 år er betydelig overrepresentert.

▾ **Tabell 2.5** Respondentenes fordeling etter kjønn, bosted og alder for de ulike kunstnergruppene. Prosent.

Kunstnergruppe	Kvinneandel		Andel bosatt i Stor-Oslo		Under 50 år	
	Alle	Survey	Alle	Survey	Alle	Survey
Billedkunstnere	64 %	65 %	44 %	50 %	41 %	52 %
Kunsthåndverkere	83 %	78 %	35 %	37 %	37 %	42 %
Kunstneriske fotografer	51 %	59 %	55 %	68 %	57 %	65 %
Designere	62 %	58 %	52 %	59 %	79 %	76 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	58 %	49 %	53 %	44 %	44 %	41 %
Kritikere	56 %	53 %	60 %	65 %	62 %	67 %
Dramatikere og manusforfattere	52 %	48 %	70 %	71 %	56 %	50 %
Skjønnlitterære oversettere	55 %	64 %	65 %	66 %	30 %	50 %
Skjønnlitterære forfattere	52 %	47 %	48 %	44 %	49 %	56 %
Faglitterære forfattere og oversettere	39 %	40 %	49 %	37 %	16 %	14 %
Komponister	18 %	32 %	47 %	46 %	53 %	54 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	24 %	29 %	50 %	52 %	61 %	59 %
Jazzmusikere	20 %	21 %	53 %	60 %	75 %	74 %
Dansere	86 %	83 %	60 %	67 %	80 %	81 %
Filmregissører	42 %	49 %	74 %	86 %	88 %	80 %
TV- og filmarbeidere	43 %	48 %	76 %	77 %	90 %	94 %
ENK visuell kunst	62 %	64 %	44 %	48 %	52 %	60 %
ENK litteratur	48 %	46 %	52 %	51 %	45 %	52 %
ENK musikk	31 %	33 %	42 %	48 %	76 %	74 %
ENK scenekunst	57 %	63 %	61 %	58 %	82 %	76 %
Totalt	48 %	53 %	49 %	52 %	56 %	61 %

Tabell 2.6 viser samlet inntekt i gjennomsnitt for hele populasjonen av kunstnere og samlet inntekt for dem som har besvart surveyundersøkelsen (survey). Disse tallene er hentet fra registerdataene. I tillegg viser vi gjennomsnittsinntekt basert på det respondentene rapporterte inn gjennom surveyen. Her er det viktig å påpeke at i spørreundersøkelsen ble kunstnerne bedt om å velge den totale inntekten de lå nærmest, i intervaller på 50 000 kroner for lavere inntekter, deretter 100 000 kroner. En viss forskjell er derfor å forvente. Samlet inntekt for dem som har besvart undersøkelsen, er totalt 10 % lavere enn samlet inntekt for den totale kunstnerpopulasjonen basert på registerdata. Dette er interessant, ikke minst fordi situasjonen var motsatt i 2006-rapporten (Heian mfl. 2008). Den gangen var inntekten til dem som hadde besvart undersøkelsen, 8,5 % høyere. Hva dette avviket skyldes, og hvorfor dette avviket i denne undersøkelsen peker i motsatt retning sammenlignet med 2006, vet vi ikke.

Vi finner også at det er relativt store variasjoner mellom de ulike kunstnergruppene. Blant kunstneriske fotografer var inntekten til dem som besvarte spørreundersøkelsen, 27 % lavere enn for hele kunstnerpopulasjonen. For faglitterære forfattere var den 25 % lavere, mens for jazzmusikere var den 21 % høyere.

Tabellen viser også avvik mellom selvrapportert inntekt gjennom spørreundersøkelsen og inntekten til respondenten slik dette er oppført i skattemeldingen (registerdataene). Her er avviket for hele kunstnerpopulasjonen bare 2 %. Dette kan tyde på at kunstnerne som har besvart undersøkelsen, har relativt god kjennskap til egen inntekt. Vi finner likevel noen variasjoner. De kunstneriske fotografene ser ut til å overrapportere egen inntekt, mens jazzmusikere, dansere og filmregissører underrapporterer egen inntekt. Det skal her nevnes at siden vi opererer med gjennomsnitt, kan enkelte store inntekter som ikke er rapportert riktig, ha relativt stor betydning, og at respondentene i spørreundersøkelsen besvarte spørsmålet ved hjelp av kategorier og ikke eksakte tall.

▾ **Tabell 2.6** Respondentenes fordeling etter samlet gjennomsnittsinntekt etter kunstnergruppe. Tall i tusen kroner samt avvik i prosent.

Kunstnergruppe	Hele populasjonen	Survey	Selvrapportert i survey	Avvik, alle/survey	Avvik survey registerbasert/selvrapportert
Billedkunstnere	377	340	335	-10 %	-2 %
Kunsthåndverkere	401	340	333	-15 %	-2 %
Kunstneriske fotografer	398	290	329	-27 %	13 %
Designere	513	476	466	-7 %	-2 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	627	629	583	0 %	-7 %
Kritikere	552	469	439	-15 %	-6 %
Dramatikere og manusforfattere	605	478	449	-21 %	-6 %
Skjønnlitterære oversettere	598	616	593	3 %	-4 %
Skjønnlitterære forfattere	588	544	514	-8 %	-5 %
Faglitterære forfattere og oversettere	780	582	555	-25 %	-5 %
Komponister	520	453	428	-13 %	-6 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	691	640	653	-7 %	2 %
Jazzmusikere	474	574	511	21 %	-11 %
Dansere	433	432	381	0 %	-12 %
Filmregissører	569	625	541	10 %	-13 %
TV- og filmarbeidere	511	548	542	7 %	-1 %
ENK visuell kunst	393	393	387	0 %	-2 %
ENK litteratur	563	523	513	-7 %	-2 %
ENK musikk	437	491	483	12 %	-2 %
ENK scenekunst	493	534	500	8 %	-6 %
Totalt	522	470	459	-10 %	-2 %

For å undersøke om det er kjennetegn ved kunstnerpopulasjonen som systematisk kjennetegner hvorvidt kunstnerne har besvart spørreundersøkelsen, har vi kjørt en regresjonsanalyse. Dersom noen av kjennetegnene slår ut på en statistisk signifikant måte, antyder dette at personer med disse kjennetegnene i større eller mindre grad har besvart undersøkelsen. Dette er angitt med stjerner i tabell 2.7. Vi ser her at mange av kunstnergruppene har signifikante koeffisienter, det vil si at noen grupper er overrepresentert, mens andre er underrepresentert. Dette er ikke et problem så lenge vi ikke skal utlede en samlet inntekt for alle kunstnergruppene.

Vi finner likevel to andre systematiske kjennetegn ved dem som besvarte undersøkelsen, sammenlignet med den totale kunstnerpopulasjonen: Kunstnere som er mellom 36 og 50 år, har en marginalt høyere sannsynlighet for å besvare undersøkelsen, mens de over 70 har en marginalt lavere sannsynlighet. Vi finner ingen signifikante forskjeller når det gjelder inntekt. Dette er viktig, siden det indikerer at hverken personer med høy eller lav inntekt er mer tilbøyelig til å svare enn andre.

▾ **Tabell 2.7** Regresjonsanalyse av påvirkning på besvart spørreundersøkelse.

	Koeffisient	Standardfeil
(Konstantledd)	0,26***	0,007
Komponister	0,02	0,023
Populærkomponister og sangtekstforfattere	-0,07***	0,010
Jazzmusikere	-0,04**	0,013
TV- og filmarbeidere	-0,17***	0,010
Filmregissører	-0,06***	0,016
Designere	-0,13***	0,009
Dansere	-0,11***	0,011
Kunsthåndverkere	-0,03**	0,010
Kunstneriske fotografer	0,00	0,019
Faglitterære forfattere og oversettere	-0,18***	0,007
Skjønnlitterære forfattere	-0,01	0,009
Skjønnlitterære oversettere	0,02	0,017
Dramatikere og manusforfattere	0,00	0,018
Kritikere	-0,04*	0,016
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	0,01	0,016
Ukjent	-0,18***	0,006
ENK musikk	-0,04***	0,005
ENK scenekunst	-0,02*	0,007
ENK litteratur	-0,03***	0,006
ENK ukjent	-0,06***	0,005
Kvinne	0,00	0,002
36–50	0,01***	0,003
51–70	0,01	0,003
>70	-0,03***	0,005
Stor-Oslo	0,00	0,002
Samlet inntekt	0,00	0,000

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

Referansekategorier: billedkunstnere, ENK visuell kunst, menn, ≤ 35 , utenfor Stor-Oslo.

Avhengig: besvart = 1, ikke besvart = 0.

2.4 Statistiske begreper²

Denne undersøkelsen vil inneholde mange tabeller der tidsbruk og inntekt for ulike kunstnergrupper presenteres ved hjelp av ulike statistiske begreper. Vi skal i det følgende beskrive disse.

Gjennomsnitt er middelverdien av alle tallene. Det får man ved å summere alle tallene og dividere summen på det totale antall data. I tilfellet med inntekt er gjennomsnittsinntekten summen av inntekt for alle kunstnerne delt på antallet kunstnere. Selv om gjennomsnitt er et mye brukt statistisk begrep, er utfordringen at ekstreme enkeltverdier trekker gjennomsnittet svært mye opp. I slike tilfeller kan medianverdien være et bedre mål.

Medianverdien (50-prosentilen) i en inntektsfordeling er inntekten til personen midt i fordelingen mellom laveste og høyeste registrerte inntekt. Dersom det er 99 personer i utvalget, vil medianinntekten tilsvare inntekten til person nr. 50 når personene i utvalget er sortert fra laveste til høyeste inntekt. I de tilfeller medianen og gjennomsnittsverdien er sammenfallende, har vi en symmetrisk inntektsfordeling. Det betyr at den mengden personer i utvalget som har høyere inntekt enn gjennomsnittet, er like stor som den mengden som har lavere inntekt enn gjennomsnittet. Når derimot medianen avviker fra gjennomsnittet, er inntektsfordelingen skjev. Høyreskjev inntektsfordeling er et vanlig fenomen, som også er påvist i mange undersøkelser av kunstneres inntekter, jf. for eksempel Elstad og Pedersen (1996) og Heian mfl. (2008). Det skyldes at noen få tjener mye og dermed trekker gjennomsnittsverdien oppover, samtidig som de fleste tjener mindre enn gjennomsnittsinntekten. Vi får da at inntekten til medianpersonen ligger lavere enn gjennomsnittsinntekten. Jo lavere medianinntekten er i forhold til gjennomsnittsinntekten, desto mer høyreskjev er inntektsfordelingen. Ved slike skjeve fordelinger er ofte medianinntekt et bedre sentralmål på inntekten i en gruppe enn gjennomsnittsinntekt, fordi medianinntekten uttrykker inntekten til den typiske personen (kunstneren) i gruppen. I de fleste tabeller i rapporten har vi oppgitt både gjennomsnitt og median.

I tillegg til å presentere median vil vi i enkelte tilfeller også presentere inntekt i 25- og 75-prosentilen. Inntekten til *25-prosentilen* er inntekten til den personen som tjener best blant de 25 % i utvalget med lavest inntekt. Dersom det er 100 personer i utvalget, vil inntekten i 25-prosentilen tilsvare inntekten til person nr. 25 når personene er sortert fra laveste til høyeste inntekt. Inntekten til *75-prosentilen* er inntekten til den personen som

2 Teksten er delvis hentet fra *Kunstnerundersøkelsen 2013* (Heian mfl. 2015).

tjener dårligst blant de 25 % i utvalget med høyest inntekt. Dersom det er 100 personer i utvalget, vil inntekten i 75-prosentilen tilsvare inntekten til person nr. 75 når personene er sortert fra laveste til høyeste inntekt.

Standardavvik måler spredningen rundt et beregnet gjennomsnitt for den inntektsstørrelsen vi studerer. Det kan for eksempel være total kunstnerisk inntekt eller samlet inntekt. Jo høyere verdi vi har på standardavviket, desto mer spredning er det rundt gjennomsnittet. I sin tur betyr det større usikkerhet rundt anslaget på gjennomsnittverdien. Siden standardavviket er målt i absolutte tall, må dette ses i sammenheng med gjennomsnittsverdien.

Sosiodemografiske kjennetegn

Før vi skal undersøke kunstneres arbeidstid og inntekter, skal vi se litt nærmere på hvem kunstnerne er. Gjennom registerdataene har vi tilgang til en rekke sosiodemografiske kjennetegn ved respondentene.

3.1 Kjønn

Tabell 3.1 viser kjønnsfordeling for de ulike kunstnerkategoriene i undersøkelsen. Vi ser at det er til dels store kjønnsulikheter mellom de ulike gruppene. Høyest kvinneandel finner vi blant dansere og kunsthåndverkere, der henholdsvis 86 og 83 % er kvinner. Andelen menn er størst blant komponister (82 %) og jazzmusikere (80 %). I 10 av de 16 kategoriene er det en overvekt av kvinner.

Dersom vi ser på de yrkesaktive personene som er registrert med et kunstnerisk enkeltpersonforetak, finner vi at kvinneandelen er høyest innen visuell kunst (62 %) og lavest innen musikk (31 %). Også innen scenekunst er det en overvekt av kvinner, mens det innenfor litteratur er kjønnsbalanse.

↘ **Tabell 3.1** Prosentvis kjønnsfordeling blant hele kunstnerne i 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Menn	Kvinner	N
Billedkunstnere	36 %	64 %	2061
Kunsthåndverkere	17 %	83 %	701
Kunstneriske fotografer	49 %	51 %	175
Designere	38 %	62 %	1178
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	42 %	58 %	260
Kritikere	44 %	56 %	249
Dramatikere og manusforfattere	48 %	52 %	193
Skjønnlitterære oversettere	45 %	55 %	229
Skjønnlitterære forfattere	48 %	52 %	931
Faglitterære forfattere og oversettere	61 %	39 %	4022
Komponister	82 %	18 %	115
Populærkomponister og sangtekstforfattere	76 %	24 %	827
Jazzmusikere	80 %	20 %	398
Dansere	14 %	86 %	669
Filmregissører	58 %	42 %	249
TV- og filmarbeidere	57 %	43 %	875
ENK visuell kunst	38 %	62 %	2973
ENK litteratur	52 %	48 %	2529
ENK musikk	69 %	31 %	6119
ENK scenekunst	43 %	57 %	2264

Tabell 3.2 viser tall for kjønnsfordeling basert på de to forrige kunstnerundersøkelsene (Heian mfl. 2008, Heian mfl. 2015). Det er her verdt å nevne at 2013-undersøkelsen kun var basert på surveydata, og at svarene derfor kan avvike noe fra de to andre. Sammenligner vi 2006 med 2019, finner vi at kvinneandelen har vært stabil innen visuell kunst, mens den har økt gjennomgående i alle de andre kunstnergruppene. Siden vi mangler data for musikere, som er den største kunstnergruppen, og for skuespillere, kan vi ikke si noe sikkert om endring i kjønnsbalansen for hele kunstnerbefolkningen. Med bakgrunn i endringene vi ser i de utvalgte gruppene, er det likevel tydelig at det har skjedd en betydelig dreining i retning av flere kvinnelige kunstnere i en rekke kunstnergrupper. Dette inkluderer også dansere, hvor det var en stor overvekt av kvinner i 2008. Hva dette skyldes, har vi ingen gode forklaringer på.

➤ **Tabell 3.2** Kvinneandel blant kunstnere 2006, 2013 og 2019. I 2013 var tallene kun basert på surveydata. Prosent.

Kunstnergruppe	2006	2013	2019
Billedkunstnere	64 %	72 %	64 %
Kunsthåndverkere	81 %	89 %	83 %
Kunstneriske fotografer	52 %	53 %	51 %
Designere	61 %	59 %	62 %
Kritikere	50 %	65 %	56 %
Dramatikere og manusforfattere	40 %	38 %	52 %
Skjønnlitterære oversettere	50 %	49 %	55 %
Skjønnlitterære forfattere	43 %	45 %	52 %
Faglitterære forfattere og oversettere	35 %	48 %	39 %
Komponister	14 %	21 %	18 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	13 %	21 %	24 %
Dansere	80 %	78 %	86 %
TV- og filmarbeidere	33 %	32 %	43 %

3.2 Alder

Det er betydelige aldersforskjeller mellom de ulike kunstnergruppene, både når vi ser på andelen under 50 år, andelen over pensjonsalder¹ (67 år) og gjennomsnittsalder. TV- og filmyrket domineres av unge personer. Blant filmregissører er 88 % under 50 år og snittalderen 40 år, mens blant TV- og filmarbeidere er 90 % under 50 år og snittalderen 37 år. Ikke overraskende er også snittalderen blant dansere lav (39 år). Her er 80 % under 50 år. Dette er en kunstform som kunstnerne ikke blir gamle i. I Nasjonalballetten er pensjonsalderen 41 år. Snittalderen er også lav blant designere (41 år) og blant TV- og filmarbeidere (37 år).

På den andre siden av skalaen finner vi forfatterne. Blant skjønnlitterære forfattere er 51 % over 50 år og 21 % over 67 år. Blant oversetterne er 70 % over 50 år og 37 % over 67 år. Den høyeste snittalderen (63 år) finner vi blant faglitterære forfattere og oversettere, der 84 % av medlemmene er over 50 år og 46 % over 67 år. Blant billedkunstnere og kunsthåndverkere er også gjennomsnittsalderen relativt høy, med 55 år for begge grupper. Blant billedkunstnerne er 59 % over 50 år og 27 % over 67 år, mens blant kunsthåndverkerne er 63 % over 50 år og 23 % over 67 år.

Det er generelt skrevet lite om kunstnere og alder, så det er lite å basere forklaringer av aldersfordeling på. Det er imidlertid påpekt at arbeidsmarkedet for scenekunstnere er bedre for unge enn for eldre (Røyseng 2007), mens blant forfattere og billedkunstnere er det kanskje omvendt? Det siste kan skyldes at flere utsetter en kunstnerisk karriere til de er ferdig med småbarnsfasen og har etablert en sikrere økonomi enn de hadde som unge. Den høye alderen blant organiserte medlemmer kan også delvis skyldes medlemskriteriene. Da flere av organisasjonene har relativt strenge medlemskriterier, vil det ofte ta noe tid før man blir medlem, samtidig som en slik praksis også vil motivere medlemmene til ikke å avslutte sitt medlemskap.

1 Pensjonsalder varierer mellom yrkesgrupper, også i kunstneriske yrker. Vi har valgt å benytte 67 år som pensjonsalder i flere av analysene i denne rapporten, basert på Statistisk sentralbyrå (Hetland 2020), som opplyser at de fleste har tatt ut alderspensjon ved fylte 67 år.

▾ **Tabell 3.3** Prosentvis aldersfordeling blant kunstnere etter kunstnergruppe, 2019. Registerdata, hele populasjonen.

	≤50	51–66	≥67	Gjennomsnitt	N
Billedkunstnere	41 %	32 %	27 %	55	2061
Kunsthåndverkere	37 %	40 %	23 %	55	701
Kunstneriske fotografer	57 %	37 %	6 %	49	175
Designere	79 %	15 %	6 %	41	1178
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	44 %	30 %	26 %	55	260
Kritikere	62 %	27 %	10 %	47	249
Dramatikere og manusforfattere	56 %	24 %	20 %	51	193
Skjønnlitterære oversettere	30 %	33 %	37 %	60	229
Skjønnlitterære forfattere	49 %	30 %	21 %	53	931
Faglitterære forfattere og oversettere	16 %	37 %	46 %	63	4022
Komponister	53 %	31 %	16 %	50	115
Populærkomponister og sangtekstforfattere	61 %	27 %	12 %	48	827
Jazzmusikere	75 %	18 %	7 %	43	398
Dansere	80 %	15 %	5 %	39	669
Filmregissører	88 %	9 %	3 %	40	249
TV- og filmarbeidere	90 %	8 %	2 %	37	875
ENK visuell kunst	52 %	33 %	16 %	50	2973
ENK litteratur	45 %	27 %	28 %	54	2529
ENK musikk	76 %	18 %	6 %	41	6119
ENK scenekunst	82 %	14 %	4 %	39	2264

▾ **Tabell 3.4** Prosentvis aldersfordeling blant kunstnere etter kunstnergruppe, 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	≤30	31–40	41–50	51–60	61–70	≥70	N
Billedkunstnere	3 %	18 %	18 %	18 %	23 %	18 %	2061
Kunsthåndverkere	4 %	14 %	19 %	20 %	30 %	13 %	701
Kunstneriske fotografer	5 %	20 %	32 %	25 %	14 %	4 %	175
Designere	26 %	29 %	24 %	12 %	4 %	5 %	1178
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	2 %	15 %	26 %	20 %	19 %	17 %	260
Kritikere	10 %	24 %	28 %	18 %	16 %	4 %	249
Dramatikere og manusforfattere	6 %	21 %	29 %	17 %	13 %	14 %	193
Skjønnlitterære oversettere	1 %	9 %	20 %	20 %	21 %	29 %	229
Skjønnlitterære forfattere	4 %	19 %	26 %	18 %	19 %	13 %	931
Faglitterære forfattere og oversettere	0 %	3 %	12 %	20 %	32 %	31 %	4021
Komponister	9 %	16 %	29 %	19 %	21 %	7 %	115
Populærkomponister og sangtekstforfattere	9 %	23 %	28 %	18 %	15 %	6 %	827
Jazzmusikere	22 %	24 %	29 %	13 %	8 %	4 %	398
Dansere	32 %	32 %	16 %	11 %	7 %	3 %	669
Filmregissører	17 %	40 %	31 %	7 %	2 %	2 %	249
TV- og filmarbeidere	34 %	35 %	21 %	6 %	3 %	2 %	875
ENK visuell kunst	7 %	24 %	21 %	20 %	19 %	9 %	2973
ENK litteratur	7 %	16 %	22 %	16 %	21 %	18 %	2529
ENK musikk	28 %	26 %	22 %	12 %	9 %	3 %	6119
ENK scenekunst	31 %	30 %	21 %	10 %	6 %	2 %	2264

Tabell 3.5 viser utviklingen i andelen kunstnere under 50 år i årene 2006, 2013 og 2019. Den organiserte delen av kunstnerbefolkningen har blitt eldre i denne tidsperioden. For de fleste grupper har andelen kunstnere under 50 år sunket. Unntaket er blant skjønnlitterære forfattere og oversettere. Her har andelen under 50 år steget. Den samme utviklingen ser vi for populærkomponister og sangtekstforfattere. Også her har andelen unge stedet siden 2008.

▫ **Tabell 3.5** Andel kunstnere under 50 år etter kunstnergruppe i 2006, 2013 og 2019. Prosent.

Kunstnergruppe	2006	2013*	2019
Billedkunstnere	55 %	58 %	39 %
Kunsthåndverkere	46 %	38 %	37 %
Kunstneriske fotografer	81 %	71 %	57 %
Designere	75 %	75 %	79 %
Kritikere	73 %	88 %	62 %
Dramatikere og manusforfattere	66 %	52 %	56 %
Skjønnlitterære oversettere	24 %	33 %	30 %
Skjønnlitterære forfattere	38 %	55 %	49 %
Faglitterære forfattere og oversettere	22 %	36 %	16 %
Komponister	69 %	57 %	53 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	55 %	47 %	61 %
Dansere	95 %	93 %	80 %

* I 2013 ble tallene kun basert på surveydata.

3.3 Bosted

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at 24 % av den norske befolkningen i 2019 bodde i Stor-Oslo (Oslo og tidligere Akershus). Blant kunstnere er denne sentraliseringstendensen langt sterkere. Dette er trekk blant kunstnere som vi finner i en rekke land (Mangset 1998, Rius-Ulldemolins 2014). Det er flere årsaker til dette. For det første er markedet størst i de store byene, der det finnes et større publikum, og infrastrukturen er lagt til rette for tilreisende. For det andre er produksjonsmiljøer for kunst ofte lokalisert i storbyene, slik at det der er lettere tilgang til både tekniske og menneskelige ressurser i kunstproduksjon. I storbyene, og da særlig i hovedsteder, finner man også ofte de store nasjonale kunstinstitusjonene som sysselsetter og engasjerer mange kunstnere. Her finner man også ofte mediehus som også sysselsetter kunstnere. En siste årsak er at dette er selvforsterkende: Når det finnes mange kunstnere et sted, er det også flere å samarbeide med i produksjon, som nevnt, samt distribusjon av kunst. Den franske kultursosiologen Pierre-Michel Menger kalte sentraliseringen «kunstens jernlov» (2001).

Tabell 3.6 viser bosted for de utvalgte kunstnergruppene. Vi ser her at sentraliseringen er sterkest i film- og TV-bransjen, der om lag 75 % av filmarbeiderne bor i Stor-Oslo. På motsatt side av skalaen finner vi visuelle kunstnere, særlig kunsthåndverkere, der 36 % er bosatt i Stor-Oslo, men selv denne gruppen bor mer sentralisert enn befolkningen generelt. Dersom vi ser på personer med enkeltpersonforetak innen de fire kunstnergruppene, finner vi at sentraliseringen er sterkest innen scenekunst og svakest innen musikk.

▸ **Tabell 3.6** Kunstnere fordelt prosentvis på regioner etter bosted i 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Stor-Oslo	Østlandet ellers	Sør- og Vestlandet	Trøndelag og Nord-Norge	N
Billedkunstnere	46 %	20 %	24 %	11 %	1985
Kunsthåndverkere	36 %	25 %	26 %	14 %	686
Kunstneriske fotografer	58 %	13 %	16 %	12 %	166
Designere	53 %	14 %	24 %	10 %	1158
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	54 %	21 %	18 %	7 %	253
Kritikere	63 %	7 %	19 %	12 %	237
Dramatikere og manusforfattere	72 %	11 %	8 %	9 %	190
Skjønnlitterære oversettere	67 %	19 %	7 %	7 %	221
Skjønnlitterære forfattere	49 %	16 %	23 %	13 %	919
Faglitterære forfattere og oversettere	50 %	15 %	22 %	13 %	3953
Komponister	48 %	19 %	20 %	13 %	113
Populærkomponister og sangtekstforfattere	52 %	14 %	22 %	13 %	804
Jazzmusikere	54 %	12 %	19 %	15 %	389
Dansere	61 %	10 %	19 %	10 %	656
Filmregissører	74 %	8 %	10 %	7 %	247
TV- og filmarbeidere	78 %	8 %	9 %	5 %	859
ENK visuell kunst	44 %	19 %	24 %	12 %	2972
ENK litteratur	52 %	19 %	19 %	10 %	2529
ENK musikk	42 %	19 %	25 %	14 %	6119
ENK scenekunst	61 %	12 %	17 %	9 %	2259
Hele befolkningen	24 %	26 %	32 %	18 %	5 328 212

3.4 Boforhold

Statistisk sentralbyrå opererer med ulike måter å vise boforhold på, og i de følgende tabellene skal vi vise noen slike tall for kunstnere og sammenligne med hele befolkningen i 2019 der det finnes sammenlignbare tall. En måte å undersøke boforhold på er å se hvor mange som bor trangt. Husholdninger regnes som trangbodde dersom antall rom i boligen er mindre enn antall personer, eller én person bor på ett rom, samt dersom antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvadratmeter per person. I tilfeller hvor det mangler opplysninger om antall rom eller p-areal, vil husholdninger regnes som trangbodde dersom en av de to betingelsene er oppfylt. Fordi vi vet at kunstnere ofte lever sentralt, og at det er flere mindre leiligheter i byer, har vi først tatt for oss landet for øvrig, deretter Oslo. En annen faktor som åpenbart vil påvirke boforhold, er om man har barn eller ikke. Vi så ovenfor at gjennomsnittsalderen til kunstnerne i utvalget er relativt høy for flere av gruppene, noe som kan påvirke grad av trangboddhet. Muligheten for å arve bopel øker også med alder, noe som også kan påvirke tabellene nedenfor.

Tabell 3.7 viser trangboddhet etter kunstnergrupper sammenlignet med hele befolkningen. Vi ser at kunstnergrupper der gjennomsnittsalderen er lav, også er de gruppene der vi finner flest som bor trangt.

▾ **Tabell 3.7** Trangboddhet etter kunstnergrupper sammenlignet med populasjonen. 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Hele landet	Oslo
Billedkunstnere	8 %	12 %
Kunsthåndverkere	6 %	15 %
Kunstneriske fotografer	11 %	19 %
Designere	10 %	14 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	6 %	10 %
Kritikere	9 %	13 %
Dramatikere og manusforfattere	9 %	8 %
Skjønnlitterære oversettere	6 %	9 %
Skjønnlitterære forfattere	7 %	10 %
Faglitterære forfattere og oversettere	3 %	5 %
Komponister	8 %	11 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	10 %	15 %
Jazzmusikere	11 %	12 %
Dansere	13 %	14 %
Filmregissører	14 %	16 %
TV- og filmarbeidere	12 %	15 %
ENK visuell kunst	8 %	13 %
ENK litteratur	6 %	11 %
ENK musikk	11 %	16 %
ENK scenekunst	12 %	14 %
Hele befolkningen*	10 %	21 %

* Tall fra SSB: <https://www.ssb.no/statbank/table/11046/tableViewLayout1/>

Fra et velferdsperspektiv er det også interessant å se i hvilken grad kunstnerne eier egen bolig. Tabell 3.8 viser eierforhold. Andelen som eier egen bolig, er høyest blant forfattere. Lavest er den blant dansere. Det er rimelig å anta at det er tre faktorer som avgjør eierstatus: alder, totalinntekt og bosted. Yngre eier bolig i mindre grad enn eldre. Sannsynligheten for å eie bolig er høyere med høyere inntekt, og andelen som eier egen bolig, er relativt lav i Oslo (69 %).

Dersom vi sammenligner med den totale befolkningen, er det bare dansere, designere og TV- og filmarbeidere som leier bolig i større grad enn landsgjennomsnittet. Det samme gjelder for personer som er innehavere av enkeltpersonforetak innen scenekunst eller musikk.

- ↘ **Tabell 3.8** Eierstatus etter kunstnergrupper sammenlignet med hele befolkningen. 2019. Restverdien er ukjent leieforhold. Registerdata, hele populasjonen.

	Selveier, alene eller gjennom sameie	Eier gjennom borettslag	Leier boligen
Billedkunstnere	61 %	19 %	16 %
Kunsthåndverkere	68 %	16 %	13 %
Kunstneriske fotografer	53 %	23 %	16 %
Designere	57 %	19 %	21 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	68 %	18 %	12 %
Kritikere	53 %	28 %	14 %
Dramatikere og manusforfattere	58 %	22 %	17 %
Skjønnlitterære oversettere	63 %	21 %	10 %
Skjønnlitterære forfattere	64 %	22 %	13 %
Faglitterære forfattere og oversettere	80 %	14 %	4 %
Komponister	63 %	17 %	17 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	66 %	17 %	15 %
Jazzmusikere	55 %	27 %	16 %
Dansere	53 %	21 %	22 %
Filmregissører	51 %	31 %	16 %
TV- og filmarbeidere	47 %	28 %	21 %
ENK visuell kunst	66 %	16 %	17 %
ENK litteratur	68 %	19 %	12 %
ENK musikk	58 %	17 %	24 %
ENK scenekunst	52 %	23 %	23 %
Hele befolkningen*	71 %	12 %	18 %

* Tall fra SSB: <https://www.ssb.no/statbank/table/11038/tableViewLayout1/>

3.5 Utdanning

Kunstnerne i Norge har i ulik grad mulighet til å ta utdanning på høyere nivå innenfor sitt fagfelt. Innen de fleste kunstsjangere finnes det utdanninger på både videregående nivå, bachelor- og masternivå og i økende utstrekning også på ph.d.-nivå. Unntaket er forfattere, hvor det i liten grad finnes egne utdanninger som kun kvalifiserer til forfatterfaget.

Tabell 3.9 viser utdanningsnivå for kunstnergruppene, fordelt på kunstnerisk og ikke-kunstnerisk utdanning, samt varighet. Sammenligner vi kunstnerisk og ikke-kunstnerisk utdanning, ser vi at komponister er den gruppen som i størst utstrekning har kunstnerisk utdanning. Nesten tre av fire komponister (73 %) har slik utdanning. Jazzmusikere har også ofte en kunstnerisk utdanning (62 %). Det samme har visuelle kunstnere. På den andre siden av skalaen finner vi forfattere. Her har kun et fåtall en kunstnerisk utdanning. Det samme gjelder enkeltpersonforetak innen litteratur. Som nevnt er antakelig årsaken til dette at det ikke finnes mange utdanninger spesielt rettet mot forfattere.²

Dersom vi undersøker utdanningslengde, finner vi at andelen med utdanning på masternivå (eller tilsvarende) er høyest blant forfattere. Blant faglitterære forfattere har – ikke overraskende – tre av fire (75 %) utdanning på mastergradsnivå, etterfulgt av kunstkritikere (71 %). Vi ser også at andelen med slik utdanning er høyest innen litteratur blant personer med et kunstnerisk enkeltpersonforetak.

2 Det finnes enkelte årsstudium i forfatterskap ved Høyskolen Kristiania, Universitetet i Sørøst-Norge, Skrivekunstakademiet i Bergen og ved UiT – Norges arktiske universitet.

▾ **Tabell 3.9** Andel med kunstnerisk og ikke-kunstnerisk utdanning av ulik lengde (basert på høyeste oppnådde NUS-kode). 2019. Registerdata, hele populasjonen.

	Kunstnerisk			Ikke-kunstnerisk			GS
	VGS/FS	U/H kort	U/H lang	VGS	U/H kort	U/H lang	
Billedkunstnere	5 %	31 %	25 %	7 %	21 %	9 %	2 %
Kunsthåndverkere	8 %	19 %	30 %	6 %	29 %	6 %	2 %
Kunstneriske fotografer	6 %	15 %	21 %	9 %	32 %	14 %	3 %
Designere	16 %	23 %	11 %	12 %	28 %	8 %	3 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	2 %	6 %	4 %	9 %	54 %	22 %	4 %
Kritikere	0 %	3 %	11 %	5 %	21 %	60 %	0 %
Dramatikere og manusforfattere	5 %	15 %	7 %	7 %	52 %	12 %	2 %
Skjønnlitterære oversettere	0 %	1 %	1 %	5 %	37 %	55 %	1 %
Skjønnlitterære forfattere	1 %	3 %	2 %	8 %	45 %	38 %	3 %
Faglitterære forfattere og oversettere	0 %	0 %	1 %	3 %	20 %	74 %	1 %
Komponister	3 %	28 %	43 %	4 %	11 %	10 %	3 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	8 %	18 %	8 %	21 %	30 %	6 %	9 %
Jazzmusikere	4 %	31 %	28 %	7 %	18 %	9 %	3 %
Dansere	11 %	31 %	7 %	4 %	35 %	9 %	3 %
Filmregissører	2 %	9 %	4 %	12 %	60 %	8 %	4 %
TV- og filmarbeidere	4 %	11 %	2 %	24 %	49 %	4 %	5 %
ENK visuell kunst	8 %	21 %	20 %	13 %	24 %	8 %	6 %
ENK litteratur	2 %	3 %	2 %	13 %	46 %	31 %	3 %
ENK musikk	7 %	23 %	16 %	16 %	23 %	6 %	9 %
ENK scenekunst	11 %	27 %	10 %	11 %	29 %	6 %	6 %

3.6 Kunstnere med innvandrerbakgrunn

Tabell 3.10 viser andelen kunstnere med innvandrerbakgrunn. Innvandrerbefolkningen, eller personer med innvandrerbakgrunn, er definert av Statistisk sentralbyrå som personer som selv har innvandret til Norge (innvandrere), og personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

I Norge ble 14 % av befolkningen definert som innvandrere og 3 % som barn av innvandrere i 2019. Som vi ser av tabellen, er andelen kunstnere med innvandrerbakgrunn lavere enn dette i de fleste kunstnergrupper, men innen kunstnere med enkelpersonforetak innen visuell kunst, samt billedkunstnere er det en noe høyere andel innvandrere, og blant dramatikere og manusforfattere er det like stor andel norskfødte med innvandrerforeldre som i befolkningen ellers. Den største andelen kunstnere med innvandrerbakgrunn finner vi altså blant billedkunstnere etterfulgt av kunsthåndverkere og designere, med andre ord blant visuelle kunstnere.

▾ **Tabell 3.10** Innvandrerbakgrunn for kunstnerne fordelt prosentvis på kunstnergrupper. 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Innvandrere	Norskfødte med innvanderforeldre	N
Billedkunstnere	15 %	0 %	2061
Kunsthåndverkere	13 %	0 %	701
Kunstneriske fotografer	12 %	1 %	175
Designere	10 %	1 %	1178
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	2 %	1 %	260
Kritikere	5 %	1 %	249
Dramatikere og manusforfattere	5 %	3 %	193
Skjønnlitterære oversettere	7 %	0 %	229
Skjønnlitterære forfattere	6 %	1 %	931
Faglitterære forfattere og oversettere	5 %	0 %	4022
Komponister	10 %	0 %	115
Populærkomponister og sangtekstforfattere	4 %	0 %	827
Jazzmusikere	8 %	0 %	398
Dansere	10 %	1 %	669
Filmregissører	7 %	1 %	249
TV- og filmarbeidere	7 %	1 %	875
ENK visuell kunst	16 %	0 %	1834
ENK litteratur	5 %	0 %	1663
ENK musikk	11 %	1 %	5230
ENK scenekunst	10 %	2 %	1812
Hele befolkningen*	14 %	3 %	5 328 212

* Tall fra SSB: <https://www.ssb.no/statbank/table/05182/tableViewLayout1/>

Kunstnernes arbeid

I dette kapitlet skal vi beskrive kunstnernes arbeid med vekt på arbeidstid. Her er de deskriptive analysene basert på spørreundersøkelsen. I denne ble kunstnerne bedt om å oppgi hvor mange timer de jobbet i 2019 fordelt på kunstnerisk arbeid, kunstnerisk tilknyttet arbeid og ikke-kunstnerisk arbeid. Ulempen med disse dataene er at svarprosenten i enkelte kunstnergrupper var relativt lav, og at det derfor hefter noe usikkerhet ved tallene.

4.1 Arbeidstid

Kunstnere har ofte et sammensatt arbeidsliv, bestående av ulike typer arbeid. De jobber med kunstnerisk arbeid, men supplerer ofte dette med andre typer arbeid. En dansekunstner kan eksempelvis kombinere danseoppdrag og danseundervisning i kulturskolen med vakter i eldreomsorgen for å få en inntekt som er tilstrekkelig. Når man undersøker den yrkesmessige tidsbruken blant kunstnere, er det derfor nødvendig å skille mellom ulike typer arbeid, og å kartlegge både tiden brukt på kunstnerisk arbeid og tiden brukt på ikke-kunstnerisk arbeid. Basert på Menger (2006) har tidligere kunstnerundersøkelser (Heian mfl. 2008, Heian mfl. 2015) benyttet en tredeling, der det skilles mellom henholdsvis (i) kunstnerisk arbeid, (ii) kunstnerisk tilknyttet arbeid og (iii) ikke-kunstnerisk arbeid. Denne inndelingen vil også bli benyttet her.

De tre typene arbeid ble beskrevet på følgende måte i den forrige kunstnerundersøkelsen (Heian mfl. 2015, 17–18):

Kunstnerisk arbeid har vi definert som tid brukt til skapende og utøvende kunstnerisk arbeid, inkludert den arbeidstiden som går med til øving, innstudering, research og lignende. I tillegg har vi altså bedt respondentene inkludere *administrativt arbeid* knyttet til det kunstneriske arbeidet.

Kunstnerisk tilknyttet arbeid er arbeid som forutsetter en kunstnerisk kompetanse, uten direkte å være kunstnerisk arbeid. Eksempler på dette kan være undervisning, kunstformidling, juryarbeid

eller arbeid i kulturbyråkratiet. Hvor skillet går mellom kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid, kan imidlertid i noen tilfeller være vanskelig å avgjøre. For eksempel kan det å spille i, eller lage, en reklamefilm regnes for å være både kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid, avhengig av blant annet sjanger og den enkeltes individuelle oppfatning.

Ikke-kunstnerisk arbeid er arbeid som hverken er rent kunstnerisk eller som krever noen form for formell eller uformell kunstnerisk utdanning. Med andre ord omfatter det alt arbeid utenfor kunstfeltet, der kunstnerne antas å konkurrere om de samme arbeidsplassene som den øvrige arbeidsstyrken.

Respondentene i spørreundersøkelsen ble bedt om å oppgi antall timer brukt på disse tre kategoriene. De ble også informert om at et årsverk tilsvarer omtrent 1700 timer.

Ifølge den australske kulturøkonomen David Throsby har kunstnere en tilbøyelighet til å ville jobbe mest mulig med kunstnerisk arbeid dersom de har mulighet til dette. Dermed vil kunstnere heller prioritere kunstnerisk arbeid enn økonomisk fortjeneste dersom inntekten er til å brødfø seg av. Dette omtales som en «work-preference model» (Throsby 1994). Basert på denne teorien kan vi anta at de fleste kunstnere jobber med kunstnerisk tilknyttet arbeid og ikke-kunstnerisk arbeid fordi behovet for en anstendig inntekt tilsier det. I tillegg kan det være at en del kunstnere velger dette fordi det kan være faglige eller sosiale fordeler ved det, spesielt ved kunstnerisk tilknyttet arbeid der de kan benytte sin kunstfaglige kompetanse. I det følgende skal vi beskrive fordelingen for de ulike kunstnergruppene basert på spørreundersøkelsen på kunstnerisk arbeid, kunstnerisk tilknyttet arbeid og ikke-kunstnerisk arbeid.

4.1.1 Kunstnerisk arbeid

Tabell 4.1 viser kunstnerisk arbeidstid for de ulike gruppene av kunstnere. Først viser tabellen hvor stor andel av totalarbeidstid som ble brukt på kunstnerisk arbeid. Av disse viet skjønnlitterære oversettere mest tid til kunstnerisk arbeid (84 %). Etter dette følger TV- og filmarbeidere (83 %), dramatikere (78 %) og manusforfattere og filmregissører (78 %). Kunstnerne som bruker minst tid på kunstnerisk arbeid, er kritikere og dansere (54 %), skjønnlitterære forfattere (57 %) og faglitterære forfattere og oversettere (59 %).

For det andre viser tabellen timer brukt på kunstnerisk arbeid, både gjennomsnitt og median, samt standardavvik. Ser vi på gjennomsnittlig

antall timer brukt, er det dansere (844 timer), faglitterære forfattere og oversettere (894 timer), skjønnlitterære forfattere (904 timer) og kritikere (915 timer) som bruker minst tid på kunstnerisk arbeid. Skjønnlitterære oversettere (1365 timer), dramatikere og manusforfattere (1306 timer), kunsthåndverkere (1295 timer) og populærkomponister og sangtekstforfattere (1272 timer) vier flest arbeidstimer til kunstnerisk arbeid.

Ser vi på mediantimer, ligger faglitterære forfattere og oversettere nederst, med 585 timer, som betyr at halvparten av dem jobber færre timer enn gjennomsnittet for gruppen. Dernest følger dansere og kritikere med henholdsvis 775 og 800 timer, som viser at halvparten av disse kunstnerne også jobber mindre enn gjennomsnittet. Skjønnlitterære oversettere har høyest median, med 1625 timer, etterfulgt av dramatikere og manusforfattere og TV- og filmarbeidere, begge med 1500 timer.

Standardavviket viser hvor store variasjoner det er innad i gruppene. Rent teknisk viser det verdienes gjennomsnittlige avstand fra gjennomsnittet. Som vi skrev innledningsvis i kapittel 2.4, kan man anta at det er relativt lav spredning dersom standardavviket er under halvparten så stort som gjennomsnittet. Dersom det er høyere, har vi en større spredning. Størst spredning finner vi blant faglitterære forfattere og dansere. Her er standardavviket over 70 % av gjennomsnittet. Variasjonen er minst blant kunsthåndverkere.

- ▾ **Tabell 4.1** Andel (%) kunstnerisk arbeid av total arbeidstid og antall timer brukt til kunstnerisk arbeid i 2019. Gjennomsnitt, median og standardavvik (timer). Survey-data.

	N	Andel kunstnerisk arbeid (%) basert på gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Median	Standardavvik
Billedkunstnere	449	71 %	1232	1200	605
Kunsthåndverkere	126	75 %	1295	1450	534
Kunstneriske fotografer	37	64 %	1151	1020	584
Designere	85	73 %	1121	1300	596
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	59	71 %	1096	1000	551
Kritikere	43	54 %	915	800	610
Dramatikere og manusforfattere	42	78 %	1306	1500	598
Skjønnlitterære oversettere	50	84 %	1365	1625	597
Skjønnlitterære forfattere	187	57 %	904	850	629
Faglitterære forfattere og oversettere	35	59 %	894	585	729
Komponister	28	73 %	1158	1248	587
Populærkomponister og sangtekstforfattere	122	73 %	1272	1425	700
Jazzmusikere	73	68 %	1250	1200	659
Dansere	70	54 %	844	775	650
Filmregissører	35	78 %	1260	1400	647
TV- og filmarbeidere	31	83 %	1237	1500	637
ENK visuell kunst	408	72 %	1264	1355	596
ENK litteratur	215	68 %	1067	1000	602
ENK musikk	386	70 %	1173	1200	660
ENK scenekunst	184	70 %	1223	1400	627

I tidligere kunstnerundersøkelser, fra og med 1994, har det blitt gjennomført en firedeling av kunstnerisk arbeidstid som følger: (i) under 900 timer, (ii) 900–1500 timer, (iii) 1500–2100 timer og (iv) over 2100 timer. Denne fordelingen bruker vi også her, presentert i tabell 4.2.

Tar man utgangspunkt i en relativt utbredt, tariffestet arbeidsuke for mange arbeidere på 37,5 timer, med 5 ukers ferie, samt helligdager og helger, ender man med et årsverk på i underkant av 1700 timer. Statistisk sentralbyrå definerer et årsverk ulikt i de ulike statistikkene, men et eksempel er at bygg- og tjenestestatistikken bruker 1750 timer. Kunstnere med over 1500 timer brukt innen kunstnerisk arbeid blir omtalt som heltidskunstnere i tidligere undersøkelser, og nesten 40 % av alle kunstnerne i undersøkelsen kan defineres som dette.

Dansere og skjønnlitterære forfattere er de kunstnergruppene hvor lavest andel bruker over 1500 arbeidstimer på kunstnerisk arbeid, med om lag 25 %, mens det hos kritikere er noe flere, nesten 30 %. Høyest andel heltidskunstnere finner vi hos skjønnlitterære oversettere, hvor over 60 % oppgir timeantall over 1500. Tilknytning til arbeidslivet vil utvilsomt påvirke hvor mye de ulike kunstnerne jobber med kunstnerisk arbeid. Personer med fast ansettelse på et teater eller i et orkester vil eksempelvis jobbe utelukkende med kunstnerisk arbeid. Dessverre er ikke disse gruppene særlig representert i denne undersøkelsen. Alder kan også spille inn på arbeidstiden.

▾ **Tabell 4.2** Prosentvis gruppering etter kunstnerisk arbeidstid (antall timer i 2019) fordelt på kunstnergruppe. Surveydata.

	1–899 timer	900–1499 timer	1500–2099 timer	2100 timer +
Billedkunstnere	33 %	25 %	38 %	4 %
Kunsthåndverkere	29 %	21 %	47 %	3 %
Kunstneriske fotografer	43 %	19 %	35 %	3 %
Designere	41 %	18 %	39 %	2 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	46 %	20 %	32 %	2 %
Kritikere	60 %	12 %	28 %	0 %
Dramatikere og manusforfattere	29 %	17 %	48 %	7 %
Skjønnlitterære oversettere	20 %	18 %	58 %	4 %
Skjønnlitterære forfattere	58 %	17 %	24 %	2 %
Faglitterære forfattere og oversettere	57 %	6 %	34 %	3 %
Komponister	36 %	25 %	39 %	0 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	34 %	17 %	42 %	7 %
Jazzmusikere	38 %	15 %	38 %	8 %
Dansere	56 %	20 %	23 %	1 %
Filmregissører	31 %	20 %	46 %	3 %
TV- og filmarbeidere	26 %	23 %	48 %	3 %
ENK visuell kunst	32 %	22 %	42 %	4 %
ENK litteratur	47 %	17 %	34 %	2 %
ENK musikk	39 %	18 %	38 %	5 %
ENK scenekunst	35 %	17 %	44 %	4 %

4.1.2 Kunstnerisk tilknyttet arbeid

Tabell 4.3 viser kunstnerisk tilknyttet arbeid som andel av total arbeidstid, gjennomsnittlig antall timer, median og standardavvik, altså tilsvarende tabell 4.1. Tid brukt på kunstnerisk tilknyttet arbeid varierer mellom 6 og 33 % av total arbeidstid. Det er dansere som bruker mest av arbeidstiden sin på dette, etterfulgt av kritikere (23 %) og jazzmusikere (21 %). Kunstnergruppen som bruker lavest andel av sin arbeidstid på kunstnerisk tilknyttet arbeid, er skjønnlitterære oversettere (6 %), deretter designere og TV- og filmarbeidere, begge med i overkant av 10 %.

Tabellen viser også gjennomsnittlig antall timer brukt på kunstnerisk tilknyttet arbeid. Kunstnergruppene som i gjennomsnitt bruker færrest timer på slikt arbeid, er skjønnlitterære oversettere (109 timer), TV- og filmarbeidere (134 timer) og designere (186 timer). Kunstnergruppene som bruker flest timer på kunstnerisk tilknyttet arbeid, er dansere (498 timer), kritikere (441 timer) og kunstneriske fotografer (404 timer). Medianen ligger gjennomgående lavere for alle kunstnergruppene, noe som betyr at halvparten bruker mindre enn hva gjennomsnittet viser, og standardavviket tilsier også at det er en vesentlig spredning.

- ▾ **Tabell 4.3** Andel (%) kunstnerisk tilknyttet arbeid av total arbeidstid og antall timer brukt til kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2019. Gjennomsnitt, median og standardavvik (timer). Surveydata.

	N	Andel kunstnerisk tilknyttet arbeid (%) basert på gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Median	Standardavvik
Billedkunstnere	448	16 %	297	100	388
Kunsthåndverkere	125	17 %	306	100	436
Kunstneriske fotografer	37	21 %	404	200	488
Designere	85	11 %	186	20	354
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	59	12 %	218	100	328
Kritikere	43	23 %	441	240	565
Dramatikere og manusforfattere	42	17 %	289	200	336
Skjønnlitterære oversettere	50	6 %	109	0	179
Skjønnlitterære forfattere	186	13 %	198	50	327
Faglitterære forfattere og oversettere	35	18 %	245	100	450
Komponister	28	18 %	313	200	352
Populærkomponister og sangtekstforfattere	122	15 %	264	60	385
Jazzmusikere	73	21 %	393	200	435
Dansere	70	33 %	498	400	461
Filmregissører	35	18 %	287	50	484
TV- og filmarbeidere	31	11 %	134	0	349
ENK visuell kunst	408	17 %	304	100	396
ENK litteratur	215	14 %	239	100	362
ENK musikk	386	19 %	315	100	410
ENK scenekunst	184	20 %	348	200	419

4.1.3 Ikke-kunstnerisk arbeidstid

Som for kunstnerisk arbeidstid og kunstnerisk tilknyttet arbeidstid viser tabellen for ikke-kunstnerisk arbeidstid andel av total arbeidstid brukt på ikke-kunstnerisk arbeid, gjennomsnittlig antall timer, median og standardavvik.

Andelen for de ulike kunstnergruppene går fra 5 til 30 %, så spennet mellom kunstnergruppene er også her nokså stort. Det er skjønnlitterære forfattere som bruker mest tid på ikke-kunstnerisk arbeid (30 %), etterfulgt av faglitterære forfattere og oversettere (24 %) og kritikere (23 %). Kunstnergruppene som bruker minst tid på dette, er filmregissører, dramatikere og manusforfattere (begge med 5 %) og TV- og filmarbeidere (7 %).

Ser vi på gjennomsnittlig antall timer, er det de samme gruppene som skiller seg ut som beskrevet ovenfor: skjønnlitterære forfattere (496 timer), kritikere (459 timer) og faglitterære forfattere og oversettere (383 timer) bruker flest timer. Dramatikere og manusforfattere (64 timer), filmregissører (64 timer) og TV- og filmarbeidere (98 timer) er de som bruker færrest timer på ikke-kunstnerisk arbeid. Medianen for langt på vei de fleste gruppene av kunstnere ligger for øvrig på 0 timer, som betyr at halvparten av kunstnerne ikke bruker arbeidstid på ikke-kunstnerisk arbeid.

▾ **Tabell 4.4** Andel (%) ikke-kunstnerisk arbeid av total arbeidstid og antall timer ikke-kunstnerisk arbeid i 2019. Gjennomsnitt, median og standardavvik (timer). Surveydata.

	N	Andel ikke-kunstnerisk arbeid (%) basert på gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Median	Standardavvik
Billedkunstnere	449	12 %	216	0	402
Kunsthåndverkere	125	8 %	144	0	314
Kunstneriske fotografer	37	15 %	273	10	497
Designere	85	16 %	273	0	473
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	59	16 %	305	0	543
Kritikere	43	23 %	459	0	658
Dramatikere og manusforfattere	42	5 %	64	0	139
Skjønnlitterære oversettere	50	10 %	163	0	394
Skjønnlitterære forfattere	188	30 %	496	175	607
Faglitterære forfattere og oversettere	35	24 %	383	100	611
Komponister	28	9 %	187	0	388
Populærkomponister og sangtekstforfattere	122	12 %	239	0	482
Jazzmusikere	72	10 %	211	0	445
Dansere	70	13 %	185	0	324
Filmregissører	35	5 %	64	0	174
TV- og filmarbeidere	31	7 %	98	0	252
ENK visuell kunst	408	12 %	200	0	378
ENK litteratur	216	18 %	291	0	461
ENK musikk	385	11 %	200	0	393
ENK scenekunst	183	10 %	153	0	336

Medianverdiene tyder altså på at mange av kunstnerne jobber lite med ikke-kunstnerisk arbeid, og da i større grad benytter sin kunstneriske kompetanse i arbeidslivet. I tabell 4.5 undersøker vi kunstnerne som har besvart spørreundersøkelsen, og ser på andelen som har svart at de kun bruker tid på kunstnerisk arbeid, eller at de kun bruker tid på kunstnerisk og/eller kunstnerisk tilknyttet arbeid, uten å ta hensyn til timeantall. Kunstnergruppen som i størst grad kun bruker tid på kunstnerisk arbeid, er TV- og filmarbeidere (65 %). De er etterfulgt av skjønnlitterære oversettere, hvor 42 % svarer dette, deretter populærkomponister og sangtekstforfattere med 30 %. Gruppen som i minst grad svarer at de kun jobber kunstnerisk, er dansere (9 %), etterfulgt av kunstneriske fotografer (11 %) og kritikere (12 %).

Dersom vi undersøker hvem som jobber minst med ikke-kunstnerisk arbeid, og som dermed benytter mest tid på det de har kompetanse på, finner vi at dette gjelder TV- og filmarbeidere (81 %), dramatikere og manusforfattere (76 %), filmregissører (74 %) og skjønnlitterære oversettere (74 %). Kunstnergruppene der en størst andel har jobbet med ikke-kunstnerisk arbeid, er skjønnlitterære forfattere og faglitterære forfattere og oversettere. Heller ikke her har vi noen entydige forklaringer på hva dette skyldes, men som vi allerede har vist i kapittel 1.2.3, har de ulike kunstnerorganisasjonene ulike profesjonskrav. Noen av organisasjonene, og dermed noen av kunstnergruppene, vektlegger tyngre hvorvidt man faktisk jobber som kunstner. Dette kan igjen henge sammen med de ulike gruppenes kunstneridentitet, der enkelte grupper anser seg som kunstnere selv om de ikke jobber så mye med kunstnerisk arbeid.

▾ **Tabell 4.5** Andel som oppgir at de kun jobber kunstnerisk og/eller kunstnerisk tilknyttet. 2019. Surveydata.

	N	Kun kunstnerisk	Kun kunstnerisk og/eller kunstnerisk tilknyttet
Billedkunstnere	446	22 %	61 %
Kunsthåndverkere	125	25 %	72 %
Kunstneriske fotografer	37	11 %	49 %
Designere	85	29 %	58 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	59	15 %	58 %
Kritikere	43	12 %	51 %
Dramatikere og manusforfattere	42	21 %	76 %
Skjønnlitterære oversettere	50	42 %	74 %
Skjønnlitterære forfattere	186	14 %	40 %
Faglitterære forfattere og oversettere	35	17 %	40 %
Komponister	28	21 %	61 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	122	30 %	62 %
Jazzmusikere	72	18 %	67 %
Dansere	70	9 %	54 %
Filmregissører	35	26 %	74 %
TV- og filmarbeidere	31	65 %	81 %
ENK visuell kunst	407	22 %	62 %
ENK litteratur	215	19 %	53 %
ENK musikk	385	22 %	61 %
ENK scenekunst	183	22 %	66 %

4.2 Endring i arbeidstid

Spørsmål om arbeidstid har også blitt stilt på tilsvarende måte i de tidligere kunstnerundersøkelsene. Vi har derfor mulighet til å studere endring i oppgitt arbeidstid for de tre typene arbeid.

En svakhet ved tidsseriene er variasjonen i hvilke kunstnergrupper som har deltatt i kunstnerundersøkelsene. Ikke minst gjelder dette for den siste undersøkelsen, hvor ingen musikere eller skuespillere er inkludert basert på medlemskap i kunstnerorganisasjoner. Det er også noen forskjeller i definisjonen av kunstnergrupper i de ulike kunstnerundersøkelsene som kan ha betydning for svarene. Særlig gjelder dette for faglitterære forfattere og oversettere, der det i 2006 kun ble plukket ut et lite utvalg for denne gruppen.

Tabell 4.6 viser kunstneriske arbeidstimer for 2006, 2013 og 2019 samt endring i timer og prosent. Vi ser at den kunstneriske arbeidstiden har gått ned for brorparten av kunstnergruppene og da særlig i tidsperioden fra 2013 til 2019. Skjønnlitterære forfattere har hatt den største nedgangen, fra 1374 timer i 2006 til 904 timer i 2019. Også faglitterære forfattere og oversettere, dramatikere, filmkunstnere og komponister har hatt en nedgang i den kunstneriske arbeidstiden i perioden. Oversettere, derimot, hadde en jevn økning i arbeidstiden fra 2006 til 2019.

↘ **Tabell 4.6** Gjennomsnittlige kunstneriske arbeidstimer i 1993, 2006, 2013 og 2019 samt prosentvis endring i periodene 2006–2019 og 2013–2019.

Kunstnergruppe	2006	2013	2019	2006–2019	2013–2019
Billedkunstnere	1348	1350	1232	-116 (-9 %)	-118 (-9 %)
Kunsthåndverkere	1390	1199	1295	-95 (-7 %)	96 (8 %)
Kunstneriske fotografer	1066	1306	1151	85 (8 %)	-155 (-12 %)
Designere og illustratører	1277	1298	1121	-156 (-12 %)	-177 (-14 %)
Skjønnlitterære forfattere	1374	1214	904	-470 (-34 %)	-310 (-26 %)
Dramatikere	1452	1441	1306	-146 (-10 %)	-135 (-9 %)
Oversettere	1173	1192	1365	192 (16 %)	173 (15 %)
Faglitterære forfattere og oversettere	1244	1065	894	-350 (-28 %)	-171 (-16 %)
Kunstkritikere	1081	724	915	-166 (-15 %)	191 (26 %)
Dansere	807	962	844	37 (5 %)	-118 (-12 %)
Filmkunstnere	1506	1437	1260	-246 (-16 %)	-177 (-12 %)
Komponister	1498	1330	1158	-340 (-23 %)	-172 (-13 %)
Populærkomponister	1244	1447	1272	28 (2 %)	-175 (-12 %)

Tabell 4.7 viser kunstnerisk tilknyttet arbeid i perioden 2006–2019. Her ser vi gjennomgående en økning blant alle kunstnergrupper, både fra 2006 til 2013 og fra 2013 til 2019. Størst har økningen vært blant kunstneriske fotografer, dramatikere, faglitterære forfattere, kunstkritikere og populærkomponister.

Hvordan skal man tolke denne dreiningen mot økt kunstnerisk tilknyttet arbeid? For det første kan det tyde på økt konkurranse på det kunstneriske arbeidsmarkedet, og at flere kunstnere derfor har måttet ta et annet yrke der de kan benytte sin kunstfaglige kompetanse. Samtidig kan det også tyde på at etterspørselen i denne delen av kulturlivet har økt, altså at det er skapt flere arbeidsplasser der kunstnerisk kompetanse er nødvendig for å gjennomføre oppgavene. Videre kan dette også tolkes som en profesjonalisering og institusjonalisering av disse yrkene. Når flere kunstneriske fotografer eller populærkomponister nå jobber med kunstnerisk tilknyttet arbeid, kan dette tyde på at eksempelvis utdanningsinstitusjoner i større grad etterspør denne kompetansen i dag enn hva de gjorde i 2006.

↘ **Tabell 4.7** Gjennomsnittlige kunstnerisk tilknyttede arbeidstimer i 2006, 2013 og 2019 samt prosentvis endring i periodene 2006–2019 og 2013–2019.

Kunstnergrupper	2006	2013	2019	2006–2019	2013–2019
Billedkunstnere	246	244	297	51 (21 %)	53 (22 %)
Kunsthåndverkere	249	255	306	57 (23 %)	51 (20 %)
Kunstneriske fotografer	146	301	404	258 (177 %)	103 (34 %)
Designere og illustratører	130	133	186	56 (43 %)	53 (40 %)
Skjønnlitterære forfattere	158	196	198	40 (25 %)	2 (1 %)
Dramatikere	61	183	289	228 (374 %)	106 (58 %)
Oversettere	77	106	109	32 (42 %)	3 (3 %)
Faglitterære forfattere og oversettere	33	158	245	212 (642 %)	87 (55 %)
Kunstkritikere	224	153	441	217 (97 %)	288 (188 %)
Dansere	–	287	498	–	211 (74 %)
Komponister	263	376	313	50 (19 %)	–63 (–17 %)
Populærkomponister	109	260	264	155 (142 %)	4 (2 %)

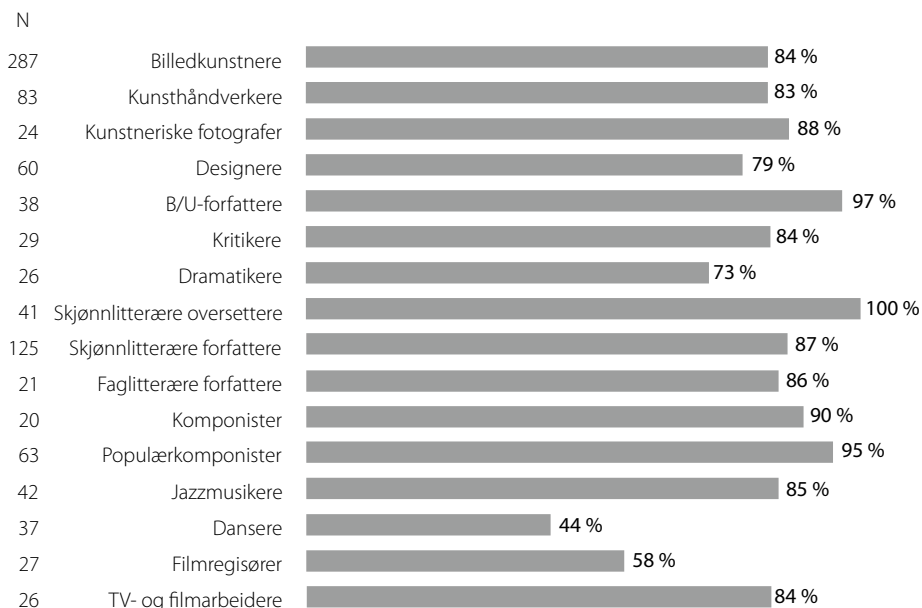
Til sist skal vi se på endring i ikke-kunstnerisk arbeidstid. Her har det vært mindre endringer. Unntaket er for skjønnlitterære forfattere, der vi ser en tendens til at nedgangen i kunstnerisk arbeid har blitt kompensert med en økning i ikke-kunstnerisk arbeid. En motsatt tendens finner vi blant populærkomponister, som i 2019 arbeider mindre med ikke-kunstnerisk arbeid.

- **Tabell 4.8** Gjennomsnittlige ikke-kunstneriske arbeidstimer i 2006, 2013 og 2019 samt prosentvis endring i periodene 2006–2019 og 2013–2019.

Kunstnergrupper	2006	2013	2019	2006–2019	2013–2019
Billedkunstnere	213	253	216	3 (1 %)	–37 (–15 %)
Kunsthåndverkere	172	296	144	–28 (–16 %)	–152 (–51 %)
Kunstneriske fotografer	333	341	273	–60 (–18 %)	–68 (–20 %)
Designere og illustratører	138	243	273	135 (98 %)	30 (12 %)
Skjønnlitterære forfattere	223	403	496	273 (122 %)	93 (23 %)
Dramatikere	155	147	64	–91 (–59 %)	–83 (–56 %)
Oversettere	384	383	163	–221 (–58 %)	–220 (–57 %)
Faglitterære forfattere og oversettere	315	508	383	68 (22 %)	–125 (–25 %)
Kunstkritikere	493	735	459	–34 (–7 %)	–276 (–38 %)
Dansere	–	290	185	–	–105 (–36 %)
Komponister	231	235	187	–44 (–19 %)	–48 (–20 %)
Populærkomponister	561	305	239	–322 (–57 %)	–66 (–22 %)

4.3 Produksjonsfasiliteter

Kunstnerens arbeidsforhold handler også om den fysiske tilretteleggingen av øvingsrom, atelierer, studioer og skrivestuer. Studier har blant annet vist at ateliersituasjonen for billedkunstnere i storbyer har vært utfordrende (Haugsevje mfl. 2014). I spørreundersøkelsen stilte vi en rekke holdnings-spørsmål til de ulike kunstnergruppene, der tilgang på de produksjonsfasiliteter var ett av spørsmålene. Figur 4.1 viser hvor mange som var helt eller delvis enig i påstanden «Jeg har tilgang på de produksjonsfasilitetene som er nødvendige i mitt kunstneriske arbeid i det daglige». Gjennomgående er tilfredsheten med fasilitetene høy. Dette gjelder både blant visuelle kunstnere og ikke minst forfattere. Tilfredsheten er lavere blant filmregissører og dansere. Blant sistnevnte gruppe er under halvparten tilfreds med arbeidsforholdene.

▾ **Figur 4.1** Andel som er helt eller delvis enig i påstanden «Jeg har tilgang på de produksjonsfasilitetene som er nødvendige i mitt kunstneriske arbeid i det daglige» (atelier, verksted, øvingsrom/studio, teknisk utstyr, etc.). N til venstre for kunstnergruppene. Surveydata.

Kunstnernes inntekter

Kunstnernes inntekter er hovedtema for denne rapporten. Som nevnt innledningsvis har vi i Norge hatt en lang tradisjon for å undersøke kunstnernes inntekter, og dette er den åttende i rekken av slike inntektsundersøkelser. Denne undersøkelsen baserer seg på registerdata for alle som er valgt ut til å delta (med unntak av de som reserverte seg). Undersøkelsen gir derfor et godt bilde av kunstnernes inntekter for de gruppene som er inkludert. Siden to store kunstnergrupper (musikere og skuespillere) ikke er inkludert, vil undersøkelsen ikke si noe om inntektene til disse gruppene. Vi kan heller ikke si noe om gjennomsnittlig inntekt blant norske kunstnere totalt sett.

I undersøkelser av kunstnernes inntekter er det to mål man særlig har undersøkt: samlede inntekter og kunstneriske inntekter. Det første målet, samlede inntekter, sier noe om levekårene til kunstnerne og i hvilken grad de kan dekke sine levekostnader. Tidligere studier (Filer 1986, Søbye og Nergaard 1989, Heian mfl. 2015) har vist at kunstnere ikke har vesentlig lavere samlede inntekter enn befolkningen for øvrig, men dersom forutsetningen er at man skal studere kunstnernes arbeids- og inntektsvilkår og ikke generelle levekår, er det problematisk å begrense analysen til samlede inntekter. Dersom man har et kulturpolitisk ønske om en kunstnerbefolkning av et visst omfang, og man utdanner kunstnere til nettopp kunstnerisk arbeid, kan det anses som et problem at kunstnerne er opptatt med annet inntektsbringende arbeid for å sikre egen velferd i stedet for å jobbe med kunst. Samtidig har man i den senere *kreative diskursen* også vært opptatt av at den kunstneriske kompetansen også kan tilføre det generelle arbeidslivet positive elementer. Her beveger man seg i retning av politiske vurderinger, men for å foreta slike vurderinger er et best mulig tallgrunnlag, både for den kunstneriske inntektssituasjonen og for inntektssituasjonen samlet sett, viktig. Før vi presenterer inntektstallene, vil kjernebegreper i kapittelet beskrives.

5.1 Inntektsbegreper

Som grunnlag for informasjon om kunstnernes inntekter benytter vi både registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og data fra spørreundersøkelsen hvor kunstnerne selv har oppgitt sin inntekt. Årsaken til dette er at de to

kildene inneholder ulik informasjon, og at de begge har sine styrker og svakheter. Registerdataene fra SSB inneholder fullstendige og korrekte data om inntekt slik dette er innrapportert i skattemeldingen og a-meldingen. Disse dataene skiller imidlertid ikke mellom inntekter fra kunstnerisk arbeid og inntekter fra annet arbeid. Siden dette er et sentralt spørsmål for denne undersøkelsen, har vi supplert registerdataene med data fra spørreundersøkelsen. Når vi beskriver kunstnerisk inntekt, kunstnerisk tilknyttet inntekt og ikke-kunstnerisk inntekt nedenfor, er det med utgangspunkt i en estimering basert på data fra spørreundersøkelsen.

I registerdata fra SSB er følgende fire inntektsbegreper inkludert i *samlet inntekt*, der ett er delt inn i flere undergrupper:

1. **Lønnsinntekt** omfatter lønn, honorarer og andre godtgjørelser, inkludert skattepliktige naturalytelser som for eksempel verdi av fri bil, fri telefon og lignende. Kunstnere som har en fast eller midlertidig ansettelse, vil motta lønnsinntekt. Det samme vil kunstnere som er engasjert på korttidskontrakter der det utbetales lønn til vedkommende. I noen tilfeller vil også stipend utbetales som lønn. Dette gjelder blant annet arbeidsstipend fra Statens kunstnerstipend.
2. **Næringsinntekter** er inntekter fra enkeltpersonforetak eller andre foretak med personlig ansvar (DA/ANS). I SSBs data er individene oppført med netto næringsinntekt. I tilfeller av underskudd i næring er denne negativ. Svært mange kunstnere er innehavere av enkeltpersonforetak som de kan benytte for å fakturere oppdrag.
3. **Kapitalinntekter** omfatter renteinntekter, aksjeutbytte, realisasjonsgevinster og andre kapitalinntekter i løpet av kalenderåret. Enkelte kunstnere organiserer arbeidet sitt som aksjeselskap (AS) og vil dermed kunne ta ut deler av overskuddet fra slike virksomheter som kapitalinntekter. I noen tilfeller kan også vederlagsinntekter føres som kapitalinntekter.
4. **Overføringer** inkluderer skattepliktige og skattefrie overføringer, herunder sykepenger og fødselspenger. Denne kategorien består av flere undergrupper som vi beskriver nærmere i kapittel 5.2.5.

I tillegg til disse fire begrepene benytter vi begrepet *yrkesinntekter*, som er summen av lønnsinntekter og næringsinntekter.

I undersøkelsen deler vi også yrkesinntekter inn i tre kategorier, *kunstnerisk inntekt*, *kunstnerisk tilknyttet inntekt* og *ikke-kunstnerisk inntekt*, med utgangspunkt i informasjon fra spørreundersøkelsen. Denne oppdelingen

viser til hvilke typer arbeid inntektene stammer fra. Disse begrepene samsvarer med hvordan vi beskrev tilsvarende typer arbeid i kapittel 4. Det skal her nevnes at definisjonen for kunstnerisk inntekt som legges til grunn i denne rapporten, avviker noe fra definisjonen brukt i undersøkelsene fra 2008 og 2013. I de forrige undersøkelsene inkluderte man kapitalinntekter fra eget AS i den kunstneriske inntekten dersom bedriften drev kunstnerisk virksomhet. I denne rapporten har vi holdt dette utenom, da vi i likhet med SSB ikke anser kapitalinntekt som en yrkesinntekt. Dette kan medføre at kunstnerisk inntekt i denne rapporten blir beskrevet som noe lavere, og tilsvarende at kapitalinntekter beskrives som noe høyere.

5.2 Samlet inntekt

Samlet inntekt er viktig for å beskrive kunstnernes levekår. Vi har dessuten svært gode data for å beskrive samlet inntekt da dette er basert på registerdata.

Tabell 5.1 viser mål for samlet inntekt i 2019 for de ulike kunstnergruppene. Høyest samlet inntekt finner vi blant forfattere. De faglitterære forfatterne har den høyeste inntekten, med en gjennomsnittlig samlet inntekt på 780 000 kroner, og skjønnlitterære forfattere har en gjennomsnittlig samlet inntekt på 588 000 kroner. Høye gjennomsnittlige samlede inntekter finner vi også hos populærkomponister og sangtekstforfattere, med en gjennomsnittlig samlet inntekt på 691 000 kroner, men her er variasjonen stor, med et særdeles høyt standardavvik. Dette gir seg også uttrykk i en lavere medianinntekt på 493 000 kroner. Den laveste samlede inntekten finner vi blant visuelle kunstnere, hvor billedkunstnere har en gjennomsnittlig samlet inntekt på 377 000 kroner, og kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer har en gjennomsnittlig samlet inntekt på henholdsvis 401 000 kroner og 398 000 kroner. Spesielt kunsthåndverkere og billedkunstnere har høye standardavvik, noe som forteller oss at det er stor spredning i samlet inntekt i disse gruppene.

For samtlige av kunstnergruppene er medianen lavere enn gjennomsnittet, med unntak av kritikere, dansere og TV- og filmarbeidere, hvor det er svært små forskjeller. Det betyr at halvparten av kunstnerne tjener mindre enn hva gjennomsnittet viser, og at det er noen kunstnere med forholdsvis høye inntekter som trekker gjennomsnittsinntekten opp. Dette gir seg også utslag i relativt høye standardavvik og viser at vi bør være forsiktige med å bruke gjennomsnitt for å beskrive samlet inntekt.

Gjennomsnittsinntekten for personer over 18 år bosatt i Norge i 2019 var 499 000 kroner, mens medianinntekten var 429 000 kroner. Blant

kunstnergruppene har designere, forfattere og komponister samt filmregissører og filmarbeidere en gjennomsnittsinntekt og en medianinntekt som er høyere enn den totale befolkningen. Blant visuelle kunstnere, dansere og jazzmusikere er samlet inntekt lavere enn den totale befolkningen.

▸ **Tabell 5.1** Samlet inntekt 2019. Gjennomsnitt, prosentiler og standardavvik. Tall i tusen kroner. Registerdata, hele populasjonen.

	N	Gjennomsnitt	Median	25-prosentilen	75-prosentilen	Standardavvik
Billedkunstnere	2061	377	309	202	444	675
Kunsthåndverkere	701	401	333	220	493	1085
Kunstneriske fotografer	175	398	352	222	521	311
Designere	1178	513	488	275	651	461
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	260	627	547	367	741	441
Kritikere	249	552	551	368	708	283
Dramatikere og manusforfattere	193	605	544	340	736	457
Skjønnlitterære oversettere	229	598	553	389	686	403
Skjønnlitterære forfattere	931	588	498	332	693	548
Faglitterære forfattere og oversettere	4022	780	695	522	925	551
Komponister	115	520	488	366	662	257
Populærkomponister og sangtekstforfattere	827	691	493	302	726	2114
Jazzmusikere	398	474	437	270	624	348
Dansere	669	433	433	229	589	263
Filmregissører	249	569	553	336	687	353
TV- og filmarbeidere	875	511	511	350	638	263
ENK visuell kunst	2973	393	315	197	472	530
ENK litteratur	2529	563	478	320	660	636
ENK musikk	6119	437	377	221	541	547
ENK scenekunst	2264	493	452	270	627	391
Alle personer over 18 år*	4,2 mill.	499	429	–	–	–

* Tall fra SSB utarbeidet av Tor Morten Normann.

Som vi så av tabell 3.3 og 3.4, har flere av kunstnergruppene relativt høy gjennomsnittsalder og en relativt høy andel i gruppen som i et vanlig arbeidsliv defineres som over pensjonsalder. Dette påvirker hvor mye de ulike kunstnergruppene har i samlet inntekt, da samlet inntekt også inkluderer overføringer, som igjen inkluderer pensjon. I tillegg vet vi at personer under 35 år ofte er i overgang fra utdanning til arbeid eller i ferd med å etablere seg i ny jobb, og at dette påvirker inntekter, spesielt for dem som tar høyere utdanning, hvilket kunstnere ofte gjør. Tabell 5.2 viser derfor samlet inntekt for kunstnere over 35 og under 67 år.

Når vi gjør dette, ser vi at både gjennomsnittsinntekt og median er høyere for samtlige kunstnergrupper, med unntak av kunstnere som har et enkeltpersonforetak innen litteratur. For de fleste kunstnergrupper er også standardavviket høyere, noe som forteller oss at det er større forskjeller generelt i denne aldersgruppen.

Inntektsforskjellene mellom kunstnergruppene består likevel, og visuelle kunstnere er gruppen med de laveste samlede inntektene, hvor kunstneriske fotografer har en gjennomsnittsinntekt på 408 000 kroner og billedkunstnere en gjennomsnittsinntekt på 414 000 kroner. De høyeste inntektene tilfaller faglitterære forfattere og populærkomponister og sangtekstforfattere, med en gjennomsnittlig samlet inntekt på henholdsvis 863 000 og 749 000 kroner.

Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer mellom 35 og 66 år i Norge i 2019 var 620 000 kroner, mens medianinntekten var 530 000 kroner. Blant kunstnergruppene har seks av kunstnergruppene en gjennomsnittlig samlet inntekt som er høyere enn i befolkningen ellers.

▾ **Tabell 5.2** Samlet inntekt for kunstnere mellom 35 og 66 år i 2019. Gjennomsnitt, prosentiler og standardavvik. Tall i tusen kroner. Registerdata, hele populasjonen.

	N	Gjennomsnitt	Median	25-prosentilen	75-prosentilen	Standardavvik
Billedkunstnere	1263	414	334	212	486	829
Kunsthåndverkere	483	441	365	246	524	1294
Kunstneriske fotografer	145	408	373	222	532	311
Designere	662	620	581	426	737	528
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	179	682	601	397	836	489
Kritikere	174	591	600	425	728	283
Dramatikere og manusforfattere	135	640	569	383	783	481
Skjønnlitterære oversettere	137	612	588	389	704	450
Skjønnlitterære forfattere	637	609	534	349	724	484
Faglitterære forfattere og oversettere	2114	863	792	619	991	618
Komponister	80	556	543	363	689	266
Populærkomponister og sangtekstforfattere	583	749	551	355	748	2487
Jazzmusikere	247	560	518	372	691	373
Dansere	329	548	548	403	683	261
Filmregissører	158	640	591	410	735	383
TV- og filmarbeidere	421	613	586	462	724	278
ENK visuell kunst	2051	412	328	202	492	603
ENK litteratur	1513	553	457	301	660	589
ENK musikk	3365	508	454	302	611	426
ENK scenekunst	1144	596	553	376	711	456
Alle personer mellom 35 og 66 år*	2,2 mill.	620	530	–	–	–

* Tall fra SSB utarbeidet av Tor Morten Normann.

5.2.1 Samlet inntekt for heltidskunstnere

I de tidligere kunstnerundersøkelsene, samt i kapittel 4 om arbeidstid, har vi definert heltidskunstnere som personer med kunstnerisk arbeidstid over 1500 timer i året. Siden vi bare kan hente denne informasjonen fra spørreundersøkelsen, må vi basere oversikten på et relativt lite utvalg sammenlignet med kunstnerpopulasjonen som helhet. I alt gjelder dette 894 kunstnere, noen med ukjent arbeidstilhørighet. I tillegg er noen av gruppene svært små, og vi har valgt å sensurere tall for grupper under 20 personer.

For flere av kunstnergruppene ser vi at det er små forskjeller mellom gjennomsnitt og median, noe som betyr at inntekten er noe jevnere fordelt for heltidskunstnere. Det må likevel påpekes at medianen gjennomgående er lavere enn gjennomsnittet, som betyr at halvparten har lavere inntekt enn gjennomsnittet, og for enkelte av kunstnergruppene er forskjellene fremdeles nokså store.

Også i underutvalget av heltidskunstnere er det de visuelle kunstnerne som har lavest samlet inntekt. Billedkunstnere har en samlet gjennomsnittsinntekt på 322 000 kroner, mens kunsthåndverkere har en samlet gjennomsnittsinntekt på 330 000 kroner. De høyeste samlede gjennomsnittlige inntektene finner vi hos populærkomponister og sangtekstforfattere, med 733 000 kroner.

▾ **Tabell 5.3** Samlet inntekt for de med mer enn 1500 kunstneriske arbeidstimer i 2019. Gjennomsnitt og median. Tall i tusen. Registerdata, surveypopulasjonen.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt	Median
Billedkunstnere	188	322	283
Kunsthåndverkere	63	330	284
Kunstneriske fotografer	14	–	–
Designere	35	522	495
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	20	615	466
Kritikere	12	–	–
Dramatikere og manusforfattere	23	495	487
Skjønnlitterære oversettere	31	698	664
Skjønnlitterære forfattere	48	550	396
Faglitterære forfattere og oversettere	13	–	–
Komponister	11	–	–
Populærkomponister og sangtekstforfattere	60	773	580
Jazzmusikere	34	628	472
Dansere	17	–	–
Filmregissører	17	–	–
TV- og filmarbeidere	16	–	–
ENK visuell kunst	189	449	351
ENK litteratur	77	560	486
ENK musikk	164	519	467
ENK scenekunst	88	629	595

5.2.2 Samlet inntekt etter kjønn

Tidligere studier har vist at inntektsforskjellene mellom mannlige og kvinnelige kunstnere er større enn tilsvarende ulikheter i befolkningen ellers (Heian 2018b). I tabell 3.1 så vi at det var store forskjeller i kjønnsandelene mellom de ulike kunstnergruppene. Vi ser også at kvinnelige kunstnere ofte er i flertall i de kunstnergruppene som har de laveste inntektene (særlig visuelle kunstnere og dansere). Dette, kombinert med at kvinnelige kunstnere arbeider noe mindre enn sine mannlige kolleger, forklarte drøyt halvparten av ulikheten i Heians studie (2018b:63). Også i det øvrige arbeidslivet forklarer ulike yrker og ulik tidsbruk mye av kjønnsforskjellene i lønn. Når man derimot ser på størrelsen på inntektsgapet, skiller kunstnerne seg fra andre yrkesgrupper: «Kvinnelige kunstnere har 27 % lavere kunstneriske inntekter enn menn når det ikke tas hensyn til noen andre variabler (som arbeidstid, type kunstneryrke, arbeidserfaring osv.). Tilsvarende tall i befolkningen ellers er 14 %», skriver Heian (2018b:63). Inntektsforskjellen blant kunstnere i 2013 var altså langt større enn inntektsforskjellen blant andre yrkesgrupper. Men hvordan ser dette ut i 2019?

Tabell 5.4 viser samlet gjennomsnittsinntekt etter kjønn og kunstnergruppe. Menn har høyere inntekt enn kvinner i nesten alle kunstnergruppene, med ett unntak: kunsthåndverkere. I tillegg er forskjellen i kvinners favør nokså liten (5 %) sammenlignet med forskjellene i menns favør i mange av de andre kunstnergruppene.

Størst prosentvise forskjeller mellom kvinner og menn finner vi blant populærkomponister og sangtekstforfattere, hvor kvinner har om lag 32 % lavere samlet gjennomsnittsinntekt enn menn. Også blant skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere finner vi relativt store forskjeller, og her har kvinner 28 % lavere inntekt enn menn. Blant filmregissører og TV- og filmarbeidere er forskjellene mindre, og her har kvinner henholdsvis 5 og 6 % lavere inntekt enn menn.

Også målt i absolutte tall er forskjellene størst blant populærkomponister og sangtekstforfattere, hvor kvinner tjener i gjennomsnitt 242 000 kroner mindre enn menn. Nest størst er forskjellene mellom kvinnelige og mannlige skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere, med 214 000 kroner i kvinners disfavør. Minst er forskjellene blant kunsthåndverkere, med 19 000 kroner, den eneste forskjellen i kvinners favør.

▾ **Tabell 5.4** Kvinneandel samt samlet gjennomsnittsinntekt etter kjønn og kunstnergruppe i 2019. Gjennomsnitt. Tall i tusen. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	N	Kvinneandel	Menn	Kvinner	Kvinnens inntekt som andel av menns inntekt
Billedkunstnere	2061	64 %	417	354	85 %
Kunsthåndverkere	701	83 %	385	404	105 %
Kunstneriske fotografer	175	51 %	429	369	86 %
Designere	1178	62 %	578	473	82 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	260	58 %	751	537	72 %
Kritikere	249	56 %	598	517	86 %
Dramatikere og manusforfattere	193	52 %	689	528	77 %
Skjønnlitterære oversettere	229	55 %	647	557	86 %
Skjønnlitterære forfattere	931	52 %	648	534	82 %
Faglitterære forfattere og oversettere	4022	39 %	816	725	89 %
Komponister	115	18 %	531	469	88 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	827	24 %	748	506	68 %
Jazzmusikere	398	20 %	484	432	89 %
Dansere	669	86 %	465	427	92 %
Filmregissører	249	42 %	582	551	95 %
TV- og filmarbeidere	875	43 %	525	491	94 %
ENK visuell kunst	2973	62 %	458	353	77 %
ENK litteratur	2529	48 %	625	497	80 %
ENK musikk	6119	31 %	453	402	89 %
ENK scenekunst	2264	57 %	554	447	81 %

5.2.3 Samlet inntekt etter alder

Når vi presenterer tall på samlet inntekt for kunstnergrupper etter alder, bruker vi aldersinndelingen som ble benyttet fra og med 1994-undersøkelsen (Elstad og Pedersen 1996), det vil si *35 år og yngre*, *36–50 år* og *51–70 år*. I tillegg har vi tatt med kunstnere som er 70 år eller eldre, som i 2006-undersøkelsen (Heian mfl. 2008). Tall for grupper på færre enn 20 personer er ikke vist.

I arbeidslivet er alder naturlig nok ofte korrelert med erfaring, ansienitet og potensielt også mer spesialisering, som lengre utdanning, videreutdanning eller kurs. Ser vi på kunstnergruppene generelt, stemmer også dette ofte her. Kunstnerne som er mellom 36 og 50 år, tjener i gjennomsnitt stort sett vesentlig mer enn kunstnerne under 35 år. Forskjellen i de to midterste alderskategoriene er liten, men kunstnerne i aldersgruppen 51–70 år har litt høyere gjennomsnittlige samlede inntekter enn kunstnerne i aldersgruppen 36–50 år. Kunstnerne over 70 har stort sett lavere inntekt, men dette kan henge sammen med at de i mindre grad jobber for inntekt, gitt pensjonsalderen i Norge.

Dette bildet stemmer imidlertid ikke for alle kunstnergruppene. For flere kunstnergrupper, deriblant billedkunstnere og kunsthåndverkere, er det de mellom 36 og 50 som tjener mest. Det er altså ikke slik at de eldre har høyere samlet inntekt enn de yngre innen alle typer kunstnerisk arbeid.

▾ **Tabell 5.5** Samlet inntekter etter alder og kunstnergruppe i 2019. Gjennomsnitt. Tall i tusen. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	≤35	36–50	51–70	≥70
Billedkunstnere	271	435	390	332
Kunsthåndverkere	270	546	367	293
Kunstneriske fotografer	244	393	436	–
Designere	348	619	651	541
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	–	733	576	512
Kritikere	394	573	625	–
Dramatikere og manusforfattere	502	690	563	539
Skjønnlitterære oversettere	–	538	681	545
Skjønnlitterære forfattere	471	584	658	505
Faglitterære forfattere og oversettere	622	826	852	642
Komponister	–	532	575	–
Populærkomponister og sangtekstforfattere	479	822	683	537
Jazzmusikere	298	514	649	–
Dansere	325	540	565	–
Filmregissører	478	629	649	–
TV- og filmarbeidere	427	618	585	–
ENK visuell kunst	303	430	396	416
ENK litteratur	391	566	577	657
ENK musikk	325	503	520	603
ENK scenekunst	374	598	612	574

5.2.4 Samlet inntekt etter landbakgrunn

Tabell 5.6 viser inntektsforskjeller mellom kunstnere med innvandrerbakgrunn (personer som selv har innvandret til Norge (innvandrere), og personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre) og den øvrige kunstnerbefolkningen. Fordi vi har relativt få innvandrere og norskfødte barn av innvandrere i populasjonen, har vi i tabellen nedenfor slått sammen disse to gruppene. Vi har også slått sammen kunstnergruppene og viser disse på aggregert nivå.

Tabellen viser at «den øvrige kunstnerbefolkningen», altså kunstnere som ikke selv er innvandrere eller barn av innvandrere, gjennomgående har høyere samlet inntekt enn kunstnere med innvandrerbakgrunn, både når vi ser på gjennomsnittsinntekt og medianinntekt. Størst forskjeller i gjennomsnittsinntekt finner vi innen feltet litteratur, hvor den øvrige befolkningen har 160 000 kroner mer i inntekt, og minst innen musikk, hvor innvandrere og barn av innvandrere har 55 000 kroner mindre i samlet inntekt.

↘ **Tabell 5.6** Samlet inntekt etter landbakgrunn for kunstnere 2019. Tall i tusen. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Den øvrige kunstnerbefolkningen			Kunstnere med innvandrerbakgrunn		
	Gjennomsnitt	Median	N	Gjennomsnitt	Median	N
Musikk	463	389	5850	408	368	732
Film og scenekunst	499	478	3284	437	417	396
Visuell kunst	427	350	5179	341	298	892
Litteratur	686	599	7199	526	518	430

5.2.5 Sammensetning av samlet inntekt

Som beskrevet i kapittel 5.1 består samlet inntekt av lønnsinntekter, netto næringsinntekter, kapitalinntekter og overføringer. Tabell 5.7 viser hvor stor andel av kunstnerne som mottar ulike typer inntekter.¹

Ser vi på lønnsinntekter, er det mellom 57 og 91 % innad i kunstnergruppene som mottar dette. Noen stipender, som Statens kunstnerstipend, føres også som lønnsinntekter. Det er færrest billedkunstnere som mottar lønnsinntekter, og flest TV- og filmarbeidere.

Ser vi på næringsinntekter, er det mellom 39 og 90 % av kunstnerne i de ulike kunstnergruppene som mottar dette. Ikke overraskende er andelen høyere når vi ser på enkeltpersonforetakene, da inntekter gjennom enkeltpersonforetak er å regne som næringsinntekt. Designere er kunstnergruppen som i lavest grad har næringsinntekt. Musikere og visuelle kunstnere er gruppene som i høyest grad har næringsinntekter.

Under «overføringer» ser vi variasjoner mellom 35 og 62 %. I kapittel 5.5 går vi inn på hvilke typer overføringer kunstnere mottar, men de fleste som mottar dette, mottar pensjon. Siden slike inntekter vil variere ut fra hvor stor andel av kunstnergruppen som har nådd pensjonsalder, har vi i tabell 5.9 differensiert etter alder.

Til sist ser vi at nærmest alle har kapitalinntekter. Dette er ikke særlig overraskende, siden alle renteinntekter på bankinnskudd regnes som kapitalinntekter.

1 For å vise andel kunstnere med inntekt fra utvalgte inntektskilder har vi satt dem som har rapportert inn en inntekt på null kroner, som «missing» eller «manglende informasjon». Er man rapportert inn med null kroner i lønn eller sykepenger, er man med andre ord ikke inkludert i gruppen. Dette kan være problematisk når det kommer til enkelte kunstnergrupper og næringsinntekt, da vi vet at de fleste typer stipend som ikke er gitt fra Statens kunstnerstipend (som blir gitt som lønn), føres som næringsinntekt. Dersom man har utgifter til utstillinger eller utsmykninger eller bygger atelier, kan dette trekkes fra, og store summer kan avskrives over år. Dette kan innebære null kroner i næringsinntekt for noen kunstnere, og kunstnere med større kostnader av denne typen, som billedkunstnere, vil være mer utsatt for feil når vi fjerner dem som har null i næringsinntekt.

▾ **Tabell 5.7** Andel kunstnere som mottar ulike inntektstyper, fordeling etter type som inngår i samlet inntekt etter kunstnergruppe. 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Lønns- inntekter	Netto nærings- inntekter	Kapital- inntekter	Overføringer
Billedkunstnere	57 %	73 %	95 %	58 %
Kunsthåndverkere	64 %	71 %	96 %	57 %
Kunstneriske fotografer	73 %	73 %	93 %	50 %
Designere	80 %	39 %	97 %	50 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	85 %	87 %	97 %	60 %
Kritikere	87 %	65 %	96 %	51 %
Dramatikere og manusforfattere	83 %	88 %	98 %	54 %
Skjønnlitterære oversettere	80 %	47 %	96 %	62 %
Skjønnlitterære forfattere	77 %	77 %	98 %	60 %
Faglitterære forfattere og oversettere	76 %	62 %	98 %	62 %
Komponister	81 %	90 %	97 %	36 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	66 %	85 %	97 %	37 %
Jazzmusikere	77 %	88 %	97 %	35 %
Dansere	86 %	60 %	95 %	54 %
Filmregissører	88 %	70 %	99 %	46 %
TV- og filmarbeidere	91 %	61 %	98 %	43 %
ENK visuell kunst	59 %	92 %	99 %	54 %
ENK litteratur	65 %	91 %	99 %	64 %
ENK musikk	74 %	91 %	99 %	45 %
ENK scenekunst	86 %	86 %	98 %	43 %

Tabell 5.8 viser gjennomsnittlig sum og andel inntekt fra de ulike inntektstypene. For de fleste kunstnergrupper er lønnsinntekter hovedkilden til deres inntekt, men for billedkunstnere, skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere, dramatikere og manusforfattere, skjønnlitterære forfattere og populærkomponister og sangtekstforfattere ligger andelen under 50 %. Både skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere og populærkomponister og sangtekstforfattere får om lag like mye i næringsinntekter som i lønnsinntekter. Det er også en del av gruppene som får prosentvis relativt store andeler av sin samlede inntekt fra overføringer, og de som får mest, er billedkunstnere og faglitterære forfattere og oversettere. Som nevnt ovenfor har noen av kunstnergruppene relativt høy gjennomsnittsalder, som naturligvis vil påvirke dette.

Når vi i denne oversikten ser på kapitalinntekter, får vi et inntrykk av hvor omfattende dette er for de ulike kunstnergruppene. Kapitalinntektene varierer fra 12 000 kroner blant komponister til 124 000 kroner blant populærkomponister. Det skal her legges til at dette dreier seg om gjennomsnitt, og at vi i datamaterialet for populærkomponister har enkeltkunstnere med en kapitalinntekt på opptil 57 millioner kroner, som trekker gjennomsnittet betraktelig opp.

▸ **Tabell 5.8** Inntekt fra ulike inntektskilder for alle kunstnere i 2019. Gjennomsnitt i 1000 samt prosent. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Lønns- inntekter	Netto nærings- inntekter	Kapital- inntekter	Overføringer	Samlet
Billedkunstnere	163 (43 %)	60 (16 %)	40 (11 %)	114 (30 %)	377 (100 %)
Kunsthåndverkere	213 (53 %)	37 (9 %)	53 (13 %)	98 (24 %)	401 (100 %)
Kunstneriske fotografer	256 (64 %)	48 (12 %)	32 (8 %)	63 (16 %)	398 (100 %)
Designere	355 (69 %)	68 (13 %)	42 (8 %)	48 (9 %)	513 (100 %)
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	238 (38 %)	247 (39 %)	23 (4 %)	119 (19 %)	627 (100 %)
Kritikere	389 (70 %)	63 (11 %)	21 (4 %)	80 (15 %)	552 (100 %)
Dramatikere og manusforfattere	266 (44 %)	201 (33 %)	46 (8 %)	93 (15 %)	605 (100 %)
Skjønnlitterære oversettere	323 (54 %)	41 (7 %)	63 (10 %)	171 (29 %)	597 (100 %)
Skjønnlitterære forfattere	287 (49 %)	148 (25 %)	25 (4 %)	129 (22 %)	588 (100 %)
Faglitterære forfattere og oversettere	435 (56 %)	62 (8 %)	44 (6 %)	239 (31 %)	780 (100 %)
Komponister	297 (57 %)	127 (24 %)	12 (2 %)	84 (16 %)	520 (100 %)
Populærkomponister og sangtekstforfattere	252 (36 %)	245 (36 %)	124 (18 %)	70 (10 %)	691 (100 %)
Jazzmusikere	241 (51 %)	166 (35 %)	18 (4 %)	49 (10 %)	474 (100 %)
Dansere	298 (69 %)	80 (18 %)	13 (3 %)	42 (10 %)	433 (100 %)
Filmregissører	380 (67 %)	115 (20 %)	35 (6 %)	39 (7 %)	569 (100 %)
TV- og filmarbeidere	378 (74 %)	85 (17 %)	16 (3 %)	32 (6 %)	511 (100 %)
ENK visuell kunst	146 (37 %)	134 (34 %)	19 (5 %)	94 (24 %)	393 (100 %)
ENK litteratur	146 (26 %)	199 (35 %)	37 (7 %)	180 (32 %)	563 (100 %)
ENK musikk	191 (44 %)	168 (38 %)	20 (5 %)	58 (13 %)	437 (100 %)
ENK scenekunst	284 (58 %)	145 (29 %)	21 (4 %)	42 (8 %)	493 (100 %)

I tabell 5.9 har vi kun inkludert personer under pensjonsalder. Her baserer vi oss på SSB (Hetland 2020), som opplyser at de fleste har tatt ut alderspensjon ved fylte 67, og setter derfor denne grensen. Høyt utdannende har høyest sannsynlighet for å kombinere pensjon med arbeid etter fylte 67 (Hetland 2020). Dette gjelder også for mange av kunstnerne over denne alderen. Grunnen til å ekskludere dem i følgende tabell er altså ikke en antakelse om at ingen av dem jobber, men at den største overføringsposten er pensjoner, og at enkelte av kunstnergruppene har relativt høy gjennomsnittsalder, med mange kunstnere over pensjonsalder.

Andel lønnsinntekt øker for samtlige grupper, men kun marginalt for populærkomponister og sangtekstforfattere og TV- og filmarbeidere. Andel næringsinntekter øker også marginalt for de fleste kunstnergruppene. Vi ser også at andel inntekt som kommer fra overføringer, naturlig nok synker drastisk, og da spesielt for de to gruppene som hadde størst andel medlemmer over pensjonsalder: billedkunstnere og faglitterære forfattere og oversettere. Fra å ha om lag 30 % av samlet inntekt fra overføringer ser vi nå at disse gruppene i gjennomsnitt får henholdsvis 13 og 5 %. Vi kan derfor slutte at det er en relativt stor andel kunstnere som får overføringer knyttet til alder over 67 år, og da i stor grad pensjoner.

▸ **Tabell 5.9** Inntekt fra ulike inntektskilder for kunstnere under 67 år i 2019. Gjennomsnitt i 1000 samt prosent. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Lønns- inntekter	Netto nærings- inntekter	Kapital- inntekter	Over- føringer	Samlet
Billedkunstnere	217 (55 %)	73 (19 %)	48 (12 %)	53 (13 %)	391 (100 %)
Kunsthåndverkere	267 (63 %)	45 (11 %)	63 (15 %)	51 (12 %)	426 (100 %)
Kunstneriske fotografer	270 (68 %)	51 (13 %)	24 (6 %)	49 (13 %)	394 (100 %)
Designere	374 (74 %)	67 (13 %)	37 (7 %)	31 (6 %)	509 (100 %)
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	304 (45 %)	309 (45 %)	24 (4 %)	42 (6 %)	680 (100 %)
Kritikere	418 (77 %)	68 (13 %)	19 (3 %)	39 (7 %)	544 (100 %)
Dramatikere og manusforfattere	318 (51 %)	229 (37 %)	46 (7 %)	27 (4 %)	620 (100 %)
Skjønnlitterære oversettere	448 (74 %)	58 (9 %)	62 (10 %)	38 (6 %)	606 (100 %)
Skjønnlitterære forfattere	350 (59 %)	156 (26 %)	25 (4 %)	60 (10 %)	591 (100 %)
Faglitterære forfattere og oversettere	682 (79 %)	87 (10 %)	45 (5 %)	46 (5 %)	859 (100 %)
Komponister	339 (64 %)	146 (28 %)	13 (2 %)	32 (6 %)	530 (100 %)
Populærkomponister og sangtekstforfattere	268 (38 %)	262 (38 %)	137 (20 %)	28 (4 %)	695 (100 %)
Jazzmusikere	256 (54 %)	175 (37 %)	18 (4 %)	22 (5 %)	471 (100 %)
Dansere	310 (72 %)	81 (19 %)	12 (3 %)	29 (7 %)	433 (100 %)
Filmregissører	393 (68 %)	119 (21 %)	34 (6 %)	30 (5 %)	576 (100 %)
TV- og filmarbeidere	386 (75 %)	87 (17 %)	16 (3 %)	25 (5 %)	514 (100 %)
ENK visuell kunst	168 (43 %)	146 (38 %)	19 (5 %)	55 (14 %)	389 (100 %)
ENK litteratur	183 (35 %)	237 (45 %)	30 (6 %)	74 (14 %)	525 (100 %)
ENK musikk	200 (47 %)	171 (40 %)	19 (5 %)	37 (9 %)	428 (100 %)
ENK scenekunst	290 (60 %)	149 (31 %)	21 (4 %)	27 (6 %)	488 (100 %)

5.3 Ektefelles og partners inntekt

I undersøkelser av levekår er husholdningsinntekt vesentlig. Det er derfor relevant å undersøke inntekten til kunstnerens ektefelle eller partner.

Tabell 5.10 viser andel av kunstnerne i undersøkelsen som er registrert med ektefelle, samt ektefelles inntekt vist som gjennomsnitt og median med tilhørende standardavvik. Som vi ser av tabellen, er det store variasjoner i andelen kunstnere som er gift. Her vil alder påvirke resultatene i stor grad. Lavest andel finner vi blant dansere, filmregissører og TV- og filmarbeidere. Dette er også de tre gruppene som hadde lavest gjennomsnittsalder. Tilsvarende finner vi at andelen gifte er høyest blant de faglitterære forfatterne, som også var gruppen med høyest gjennomsnittsalder. Dersom vi sammenligner disse inntektene med yrkesinntektene til hele befolkningen, som var 343 500 kroner i 2019 (median på 274 400 kroner), ser vi at alle hadde ektefelle med høyere inntekt enn dette. Høyest ektefelleinntekt finner vi blant kritikere, dansere og kunstneriske fotografer. Lavest ektefelleinntekt finner vi blant billedkunstnere og klassiske komponister. I 2019, som i 2008, er det ingen klar tendens til at kunstnergruppene med lavest inntekt er de som har ektefelle med høyest inntekt. Et mulig unntak er likevel dansekunstnerne, som er en av lavinntektsgruppene med sine 433 000 kroner i samlede inntekter i 2019. Ektefellens inntekt er her i snitt 758 000 kroner. En mulig forklaring på hvorfor en del kunstnere har ektefeller med inntekt som ligger høyere enn gjennomsnittet, kan være at folk generelt velger partnere med noenlunde lik lengde på utdanningen, og at lang utdanning generelt gir høyere inntekt.

▫ **Tabell 5.10** Andel av kunstnerne med partner/ektefelle. Prosent. Gjennomsnittlig inntekt, median og standardavvik for ektefelles/partners yrkesinntekt, 2019. Tusen kroner.

Kunstnergruppe	Andel med registrert partner/ektefelle (%)	Gjennomsnitt	Median	Standardavvik	N (antall ektefeller)
Billedkunstnere	49 %	391	278	470	1000
Kunsthåndverkere	58 %	510	388	1448	410
Kunstneriske fotografer	34 %	676	615	667	59
Designere	37 %	602	545	510	432
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	68 %	565	475	1223	177
Kritikere	43 %	775	620	1422	108
Dramatikere og manusforfattere	52 %	563	476	884	101
Skjønnlitterære oversettere	57 %	427	331	513	130
Skjønnlitterære forfattere	62 %	553	560	544	577
Faglitterære forfattere og oversettere	76 %	434	345	529	3075
Komponister	55 %	357	365	305	63
Populærkomponister og sangtekstforfattere	52 %	516	512	554	433
Jazzmusikere	43 %	507	506	563	172
Dansere	28 %	758	589	1345	189
Filmregissører	24 %	521	521	391	61
TV- og filmarbeidere	19 %	607	584	525	163
ENK visuell kunst	51 %	517	460	864	1520
ENK litteratur	61 %	503	445	741	1538
ENK musikk	38 %	498	515	453	2311
ENK scenekunst	31 %	582	558	516	694

5.4 Samlede yrkesinntekter

I tillegg til samlede inntekter er det viktig å undersøke yrkesinntektene til kunstnerne, altså de inntektene som kommer fra arbeid, enten i form av lønn eller næringsinntekt. Særlig viktig er det å undersøke de kunstneriske inntektene, som sier noe om hvorvidt kunstnerne kan leve av den profesjonen de har valgt, og det yrket de har utdannet seg til. I tillegg undersøker vi de kunstnerisk tilknyttede inntekter, siden også disse er nær knyttet til den kompetansen kunstnerne innehar.

Disse to størrelsene, altså inntekt fra kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid, er informasjon som ikke finnes i registerdataene fra SSB, men som må innhentes fra spørreundersøkelsen. I spørreundersøkelsen ble kunstnerne bedt om å oppgi sin samlede inntekt samt inntekt fra kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. Svarene fra disse spørsmålene ble benyttet i rapporten *Kunstnerne og koronapandemien* (Kleppe og Askvik 2021).

Ulempen med inntektsdataene fra spørreundersøkelsen er at dette er egenrapportert inntekt, som en relativt lav andel av den totale kunstnerpopulasjonen svarte på. I dette kapittelet har vi derfor valgt å bruke informasjon om yrkesinntekt fra SSB for hele kunstnerpopulasjonen og legge informasjon fra spørreundersøkelsen til grunn for å beregne kunstneriske yrkesinntekter for hele populasjonen. På denne måten kan vi nyttiggjøre oss av de tilgjengelige dataene for hele populasjonen og også få et estimat på kunstnerisk inntekt som tar utgangspunkt i den samme populasjonen som vi bruker for å vise samlet inntekt.

En beregning av de tre inntektstypene kan gjøres på flere måter. Vi forsøkte to ulike tilnærminger, men valgte til slutt den enkleste. I den valgte metoden beregnet vi først andeler for kunstnerisk inntekt (KI), kunstnerisk tilknyttet inntekt (KT) og ikke-kunstnerisk inntekt (IK) av totale yrkesinntekter for hver kunstnergruppe blant dem som besvarte spørreundersøkelsen, med følgende formler:

- Andel kunstnerisk inntekt = $KI / (KI + KT + IK)$
- Andel kunstnerisk tilknyttet inntekt = $KT / (KI + KT + IK)$
- Andel ikke-kunstnerisk inntekt = $IK / (KI + KT + IK)$

De gjennomsnittlige andelene for hver kunstnergruppe ble så multiplisert med yrkesinntekten for alle individer som ikke hadde besvart spørsmålet i spørreundersøkelsen, for på denne måten å konstruere beregnet inntekt for de tre inntektstypene slik:

- Beregnet kunstnerisk inntekt = andel kunstnerisk inntekt × yrkesinntekt
- Beregnet kunstnerisk tilknyttet inntekt = andel kunstnerisk tilknyttet inntekt × yrkesinntekt
- Beregnet ikke-kunstnerisk inntekt = andel ikke-kunstnerisk inntekt × yrkesinntekt

Den andre metoden vi prøvde ut, men som vi valgte å ikke benytte, var en mer avansert metode, der vi gjennom en lineær regresjonsanalyse testet hvilke variabler i registerdataene som påvirket andelen av de tre ulike inntektstypene. Når dette var gjort for alle de benyttede kunstnerkategoriene, beregnet vi innteksandeler ved hjelp av betaverdier fra regresjonsanalysen.

Årsaken til at vi valgte den første metoden, var at den andre metoden avvek relativt mye fra andelen i surveyen for enkelte kunstnergrupper. Når vi også sammenlignet med andelene slik de ble presentert i de to forrige kunstnerundersøkelsene (Heian mfl. 2008, Heian mfl. 2015), mente vi den valgte metoden gav det mest riktige estimatet.

Yrkesinntekter består altså av lønnsinntekter og næringsinntekter. Basert på data fra spørreundersøkelsen har vi kunnet beregne kunstnerisk inntekt, men også kunstnerisk tilknyttet inntekt og annen yrkesinntekt.

Tabell 5.11 viser hvor stor andel i de ulike kunstnergruppene som har yrkesinntekter fra henholdsvis kunstnerisk arbeid, kunstnerisk tilknyttet arbeid og ikke-kunstnerisk arbeid. Tallene er basert på spørreundersøkelsen.² I oversikten ser vi at over 90 % av alle komponister, populærkomponister og tekstforfattere, jazzmusikere, designere, dramatikere og manusforfattere, skjønnlitterære oversettere, filmregissører og TV- og filmarbeidere har inntekt fra kunstnerisk arbeid. Lavest er andelen blant billedkunstnere. Vi ser videre at dansere og jazzmusikere er de gruppene som i størst grad har kunstnerisk tilknyttet arbeid, og at både faglitterære og skjønnlitterære forfattere ofte har inntekt fra ikke-kunstnerisk arbeid.

2 For å beregne kunstneriske lønnsinntekter har vi lagt sammen stipend ført som lønn og lønnsinntekter. For næringsinntekter har negative inntekter blitt trukket fra de positive, og denne netto inntekten har blitt lagt sammen med lønnsinntekter på de ulike inntektstypene.

▾ **Tabell 5.11** Andel som har yrkesinntekter fra kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid i 2019. Surveydata.

	Kunstnerisk	Kunstnerisk tilknyttet	Ikke-kunstnerisk	N
Billedkunstnere	69 %	55 %	39 %	332
Kunsthåndverkere	78 %	44 %	32 %	102
Kunstneriske fotografer	71 %	68 %	39 %	28
Designere	95 %	35 %	38 %	65
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	81 %	65 %	35 %	48
Kritikere	82 %	69 %	46 %	39
Dramatikere og manusforfattere	91 %	69 %	31 %	32
Skjønnlitterære oversettere	93 %	37 %	40 %	43
Skjønnlitterære forfattere	76 %	49 %	65 %	147
Faglitterære forfattere og oversettere	74 %	37 %	63 %	19
Komponister	100 %	71 %	29 %	21
Populærkomponister og sangtekstforfattere	93 %	54 %	33 %	90
Jazzmusikere	91 %	74 %	17 %	53
Dansere	89 %	74 %	38 %	47
Filmregissører	93 %	59 %	34 %	29
TV- og filmarbeidere	90 %	34 %	21 %	29
ENK visuell kunst	81 %	55 %	34 %	307
ENK litteratur	85 %	55 %	50 %	174
ENK musikk	92 %	58 %	29 %	286
ENK scenekunst	95 %	55 %	27 %	132

Tabell 5.12 viser (i parentes) beregnede andeler av yrkesinntekt i prosent for de ulike gruppene basert på svarene i surveyen. Vi har så estimert verdier for de ulike inntektsformene med utgangspunkt i samlet yrkesinntekt slik denne er oppgitt i registerdataene, også vist i tabell 5.12. Selv om vi som nevnt anser at dette er den beste måten å anslå kunstnerisk inntekt på, er det potensielle feilkilder knyttet til en slik beregning. Vi vet ikke om den inntektsfordelingen som gjelder for dem som besvarte spørreundersøkelsen, tilsvarer inntektsfordelingen til hele populasjonen, selv om vi i kapittel 2.3 fant at det ikke var mange signifikante, systematiske forskjeller i inntekt mellom dem som besvarte undersøkelsen, og den totale populasjonen.

Dersom vi går tilbake til tabell 5.12, ser vi at TV- og filmarbeidere er den gruppen som har den høyeste gjennomsnittlige inntekten og den høyeste andelen kunstnerisk inntekt. I neste delkapittel skal vi gå grundigere inn i de kunstneriske inntektene. Vi ser videre at kritikere og dansere er de gruppene som har den høyeste gjennomsnittlige kunstnerisk tilknyttede inntekten og høyest andeler hentet fra kunstnerisk tilknyttet arbeid. Den høyeste ikke-kunstneriske inntekten finner vi hos skjønnlitterære forfattere og faglitterære forfattere.

▾ **Tabell 5.12** Beregnet gjennomsnittlig yrkesinntekt for kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. Tall i tusen og i prosent av samlet yrkesinntekt i 2019. Registerdata/surveydata.

	Kunstnerisk inntekt	Kunstnerisk tilknyttet inntekt	Ikke kunstnerisk inntekt	Samlet yrkesinntekt	N
Billedkunstnere	118 (54 %)	55 (25 %)	47 (21 %)	221 (100 %)	2061
Kunsthåndverkere	162 (65 %)	51 (20 %)	35 (14 %)	247 (100 %)	701
Kunstneriske fotografer	171 (56 %)	68 (22 %)	64 (21 %)	303 (100 %)	175
Designere	314 (74 %)	27 (6 %)	82 (19 %)	423 (100 %)	1178
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	284 (59 %)	86 (18 %)	113 (23 %)	483 (100 %)	260
Kritikere	178 (40 %)	128 (29 %)	137 (31 %)	443 (100 %)	249
Dramatikere og manusforfattere	288 (62 %)	116 (25 %)	62 (13 %)	467 (100 %)	193
Skjønnlitterære oversettere	285 (78 %)	23 (6 %)	56 (15 %)	364 (100 %)	229
Skjønnlitterære forfattere	173 (40 %)	61 (14 %)	202 (46 %)	436 (100 %)	931
Faglitterære forfattere og oversettere	215 (44 %)	79 (16 %)	199 (40 %)	493 (100 %)	4022
Komponister	294 (70 %)	86 (20 %)	42 (10 %)	423 (100 %)	115
Populærkomponister og sangtekstforfattere	329 (66 %)	91 (18 %)	77 (16 %)	497 (100 %)	827
Jazzmusikere	250 (62 %)	107 (26 %)	48 (12 %)	405 (100 %)	398
Dansere	195 (52 %)	127 (34 %)	55 (15 %)	378 (100 %)	669
Filmregissører	370 (75 %)	75 (15 %)	50 (10 %)	495 (100 %)	249
TV- og filmarbeidere	379 (82 %)	51 (11 %)	31 (7 %)	461 (100 %)	875
ENK visuell kunst	164 (60 %)	60 (22 %)	51 (19 %)	275 (100 %)	2973
ENK litteratur	187 (50 %)	61 (16 %)	124 (33 %)	371 (100 %)	2529
ENK musikk	262 (64 %)	86 (21 %)	62 (15 %)	409 (100 %)	6119
ENK scenekunst	264 (63 %)	99 (24 %)	57 (14 %)	420 (100 %)	2264

5.5 Kunstneriske yrkesinntekter

Tabell 5.13 viser estimert kunstnerisk inntekt fordelt på de ulike kunstnergruppene. Høyest estimert kunstnerisk inntekt har TV- og filmarbeidere, med om lag 379 000 kroner. Medianen er høyere og viser at halvparten av denne gruppen tjener mer enn 392 000 kroner. Standardavviket er imidlertid relativt høyt, på 214 000 kroner. Dette betyr at det blant TV- og filmarbeidere er noen som har relativt lave estimerte kunstneriske inntekter, som formodentlig gjør det vanskelig å være fulltidskunstner, men at det er en andel som ser ut til å kunne klare seg greit på kunstnerisk inntekt. Billedkunstnere og kunsthåndverkere har de laveste estimerte kunstneriske inntektene, med henholdsvis 118 000 og 162 000 kroner. Medianen er lavere enn gjennomsnittet; for billedkunstnere er den 74 000 kroner. Billedkunstnere har også et høyt standardavvik, 203 000 kroner, som viser at det er store forskjeller innad i gruppen, men også 75-prosentilen ligger forholdsvis lavt, på 198 000 kroner, og det vil være vanskelig for en stor del av denne gruppen å klare seg på kunstnerisk inntekt alene.

▾ **Tabell 5.13** Estimert kunstnerisk inntekt 2019. Gjennomsnitt, prosentiler og standardavvik. Tall i tusen. Registerdata/surveydata.

	N	Gjennomsnitt	Median	25-prosentilen	75-prosentilen	Standardavvik
Billedkunstnere	2061	118	74	0	198	203
Kunsthåndverkere	701	162	129	10	288	174
Kunstneriske fotografer	175	171	155	29	276	153
Designere	1178	314	336	116	461	235
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	260	284	236	53	382	310
Kritikere	249	178	182	71	257	132
Dramatikere og manusforfattere	193	288	251	100	404	290
Skjønnlitterære oversettere	229	285	252	32	483	280
Skjønnlitterære forfattere	931	173	133	12	249	254
Faglitterære forfattere og oversettere	4022	215	214	10	352	228
Komponister	115	294	295	127	431	221
Populærkomponister og sangtekstforfattere	827	329	289	124	440	327
Jazzmusikere	398	250	237	99	349	189
Dansere	669	195	192	70	289	147
Filmregissører	249	370	382	183	501	261
TV- og filmarbeidere	875	379	392	239	501	214
ENK visuell kunst	2973	164	111	8	234	286
ENK litteratur	2529	187	115	14	257	265
ENK musikk	6119	262	205	62	370	282
ENK scenekunst	2264	264	221	89	350	256

For å si noe om hvorvidt de store forskjellene mellom kunstnergruppene skyldes hvor mye de jobber med kunst, må vi lene oss på spørreundersøkelsen, hvor respondentene oppgav antall timer brukt på dette (tabell 4.1). Delpopulasjonene som har besvart dette spørsmålet, er naturligvis mindre enn de vi har registerdata på, og grupper med færre enn 20 respondenter er utelatt. Vi har nedenfor sammenlignet de som oppgir å ha 1500 timer eller mer innen kunstnerisk arbeid basert på spørreundersøkelsen, altså såkalte heltidskunstnere.

For kunstnergruppene vist i tabell 5.14 øker estimert kunstnerisk inntekt når man er heltidskunstner, men for enkelte grupper, som dramatikere og manusforfattere, er dette kun marginalt. Billedkunstnere og kunsthåndverkere er fremdeles kunstnergruppene med lavest estimert kunstnerisk inntekt, med henholdsvis 177 000 og 226 000 kroner, som er langt lavere enn de som har høyest estimert kunstnerisk inntekt, altså de skjønnlitterære oversetterne, med 513 000 kroner. Også populærkomponister og sangtekstforfattere som er heltidskunstnere, tjener godt over dette, med en estimert kunstnerisk inntekt på 502 000 kroner. For mange av kunstnergruppene ser vi at det er mindre forskjell mellom median og gjennomsnitt, noe som betyr at når vi bare undersøker heltidskunstnere, blir forskjellene innad i kunstnergruppene mindre.

▾ **Tabell 5.14** Estimert kunstnerisk inntekt for de med mer enn 1500 kunstneriske arbeidstimer i 2019. Tall i tusen. Registerdata/surveydata.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt	Median
Billedkunstnere	188	177	137
Kunsthåndverkere	63	226	221
Kunstneriske fotografer	14	–	–
Designere	35	445	471
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	20	468	291
Kritikere	12	–	–
Dramatikere og manusforfattere	23	291	210
Skjønnlitterære oversettere	31	513	483
Skjønnlitterære forfattere	48	287	188
Faglitterære forfattere og oversettere	13	–	–
Komponister	11	–	–
Populærkomponister og sangtekstforfattere	60	502	436
Jazzmusikere	34	382	323
Dansere	17	–	–
Filmregissører	17	–	–
TV- og filmarbeidere	16	–	–
ENK visuell kunst	189	277	205
ENK litteratur	77	378	282
ENK musikk	164	378	349
ENK scenekunst	88	503	526

5.5.1 Kunstneriske inntekter etter kjønn

Som vi omtalte i kapittel 5.2.2, er inntektsforskjellene mellom mannlige og kvinnelige kunstnere langt større enn inntektsforskjellene i arbeidslivet generelt. Når vi undersøker de kunstneriske inntektene, finner vi at menn har en høyere estimert kunstnerisk inntekt enn kvinner i nesten

alle kunstnergrupper. Unntaket er komponister, hvor det er en marginal forskjell i kvinners favør. Blant kunstnere som har enkelpersonforetak innen scenekunst, og blant skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere er forskjellen mellom menn og kvinner størst i absolutte tall, og kvinner tjener henholdsvis 122 000 og 118 000 kroner mindre enn menn i samme gruppe.

▸ **Tabell 5.15** Kvinneandel samt estimert kunstnerisk gjennomsnittsinntekt etter kjønn og kunstnergruppe i 2019. Gjennomsnitt. Tall i tusen. Registerdata, hele populasjonen.

	N	Kvinneandel	Menn	Kvinner	Kvinneres inntekt som andel av menns inntekt
Billedkunstnere	2061	64 %	136	108	79 %
Kunsthåndverkere	701	83 %	182	158	87 %
Kunstneriske fotografer	175	51 %	172	171	99 %
Designere	1178	62 %	358	286	80 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	260	58 %	352	234	66 %
Kritikere	249	56 %	188	171	91 %
Dramatikere og manusforfattere	193	52 %	304	274	90 %
Skjønnlitterære oversettere	229	55 %	296	275	93 %
Skjønnlitterære forfattere	931	52 %	192	156	81 %
Faglitterære forfattere og oversettere	4022	39 %	218	210	96 %
Komponister	115	18 %	292	304	104 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	827	24 %	343	281	82 %
Jazzmusikere	398	20 %	252	243	96 %
Dansere	669	86 %	225	190	84 %
Filmregissører	249	42 %	392	340	87 %
TV- og filmarbeidere	875	43 %	393	359	91 %
ENK visuell kunst	2973	62 %	213	134	63 %
ENK litteratur	2529	48 %	199	174	87 %
ENK musikk	6119	31 %	270	239	89 %
ENK scenekunst	2264	57 %	345	223	65 %

5.5.2 Kunstneriske inntekter etter alder

Tabell 5.16 viser estimert kunstnerisk gjennomsnittsinntekt etter alder. Verdier med færre enn 20 respondenter er utelatt. De fleste kunstnergruppene har en økonomisk utvikling hvor kunstnere på 30 år eller yngre har lavere estimerte kunstneriske inntekter, deretter stiger inntektene for kunstnere mellom 31 og 40 år. Halvparten av kunstnergruppene har sin inntektstopp mellom 41 og 50 år, den andre halvparten mellom 51 og 60 år. For kunstnere over 70 år synker den estimerte kunstneriske inntekten.

▫ **Tabell 5.16** Estimert kunstneriske gjennomsnittsinntekter etter alder og kunstnergruppe i 2019. Tall i tusen. Registerdata/surveydata.

	≤30	31–40	41–50	51–60	61–70	≥70
Billedkunstnere	99	165	164	175	85	19
Kunsthåndverkere	130	208	240	204	130	7
Kunstneriske fotografer	–	176	185	227	101	–
Designere	187	353	429	388	259	8
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	–	316	432	399	112	76
Kritikere	106	174	217	216	158	–
Dramatikere og manusforfattere	–	370	405	316	131	93
Skjønnlitterære oversettere	–	316	405	491	288	57
Skjønnlitterære forfattere	121	179	216	231	161	32
Faglitterære forfattere og oversettere	–	291	340	345	256	31
Komponister	–	–	325	432	202	–
Populærkomponister og sangtekstforfattere	215	353	392	384	283	68
Jazzmusikere	121	283	316	345	203	–
Dansere	108	231	281	272	186	–
Filmregissører	236	387	443	–	–	–
TV- og filmarbeidere	276	433	479	406	356	–
ENK visuell kunst	126	188	227	201	105	52
ENK litteratur	131	225	271	273	150	67
ENK musikk	158	300	313	324	215	71
ENK scenekunst	157	299	341	349	170	17

5.5.3 Stipendinntekter

Tabell 5.17 viser andelen av de som besvarte spørreundersøkelsen, som oppgav hvor mye de hadde fått i stipend i 2019. Respondentene ble ikke bedt om å oppgi type stipend, så her inngår både stipend fra Statens kunstnerstipend (SKS) og ulike typer stipender gitt av kommuner, fylker og kunstnerorganisasjoner. Stipender kan utbetales både som næringsinntekt og som lønnsinntekt. I denne oversikten har vi ikke kunnet skille mellom disse to typene inntekt. Grupper på under 20 respondenter har blitt utelatt.

I tabellen ser vi et tydelig skille mellom skapende og utøvende kunstnere, selv om sistnevnte er svakt representert i undersøkelsen. Høyest andel stipendmottakere finner vi blant kunstneriske fotografer, etterfulgt av skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere. Etter dette finner vi skjønnlitterære oversettere, kunsthåndverkere og billedkunstnere. Lavest andel med stipendinntekter finner vi blant TV- og filmarbeidere (der det var ingen som hadde mottatt stipend) og blant designere.

▾ **Tabell 5.17** Andel kunstnere som har mottatt ulike typer stipend i 2019. Surveydata.

Kunstnergruppe	Andel mottatt	N
Billedkunstnere	48 %	256
Kunsthåndverkere	48 %	82
Kunstneriske fotografer	57 %	21
Designere	13 %	64
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	52 %	46
Kritikere	31 %	36
Dramatikere og manusforfattere	47 %	30
Skjønnlitterære oversettere	50 %	42
Skjønnlitterære forfattere	31 %	133
Faglitterære forfattere og oversettere	–	17
Komponister	–	19
Populærkomponister og sangtekstforfattere	28 %	82
Jazzmusikere	27 %	52
Dansere	19 %	47
Filmregissører	15 %	27
TV- og filmarbeidere	0 %	28
<hr/>		
ENK visuell kunst	43 %	253
ENK litteratur	42 %	160
ENK musikk	16 %	274
ENK scenekunst	21 %	131

Tabell 5.18 viser gjennomsnittlige inntekter fra stipend samt hvor stor andel av de samlede inntektene stipendet utgjør.³ Høyest gjennomsnittlige stipendinntekter finner vi blant kunstneriske fotografer, etterfulgt av kunsthåndverkere, skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere og billedkunstnere. Stipendinntektene utgjør høyest andel av samlet inntekt for visuelle kunstnere, med mellom 22 og 32 %. Stipendinntektene utgjør mellom 40 og 47 % av kunstnerisk inntekt for visuelle kunstnere. Blant

3 Totalt oppgitt stipend (brutto) som andel av totalinntekt (SSB) samt beregnet netto kunstnerisk inntekt for respondenter som besvarte spørsmål om stipendinntekter.

TV- og filmarbeidere oppgir ingen å ha stipendinntekter, og designere, populærkomponister og sangtekstforfattere og filmregissører får også en relativt lav andel av samlet inntekt fra dette.

➤ **Tabell 5.18** Gjennomsnittlige stipendinntekter i tusen samt som andel av samlet og kunstnerisk inntekt 2019. Surveydata.

Kunstnergruppe	Stipend- inntekter	Stipend som andel av samlet inntekt (SSB)	Stipend som andel av kunst- nerisk inntekt	N
Billedkunstnere	85	22 %	47 %	256
Kunsthåndverkere	97	24 %	40 %	82
Kunstneriske fotografer	101	32 %	66 %	21
Designere	10	2 %	3 %	64
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	93	14 %	25 %	46
Kritikere	31	6 %	18 %	36
Dramatikere og manusforfattere	55	11 %	22 %	30
Skjønnlitterære oversettere	69	11 %	17 %	42
Skjønnlitterære forfattere	59	10 %	27 %	133
Faglitterære forfattere og oversettere	–	–	–	17
Komponister	–	–	–	19
Populærkomponister og sangtekstforfattere	19	3 %	5 %	82
Jazzmusikere	36	7 %	12 %	52
Dansere	27	6 %	12 %	47
Filmregissører	19	3 %	5 %	27
TV- og filmarbeidere	0	0 %	0 %	28
ENK visuell kunst	79	18 %	33 %	253
ENK litteratur	74	14 %	26 %	160
ENK musikk	21	4 %	7 %	274
ENK scenekunst	28	5 %	8 %	131

5.5.4 Vederlagsinntekter

I kunstnerøkonomien er *vederlagsinntekter* et begrep som benyttes både om opphavsrettslige vederlag (for eksempel TONO-vederlaget) og kulturpolitiske vederlag (for eksempel bibliotekvederlaget). I det første tilfellet er det private organisasjoner som, med hjemmel i åndsverkloven, krever inn og distribuerer vederlag fra private (og offentlige) brukere på vegne av opphavere. I det andre tilfellet er det offentlige aktører som distribuerer vederlag basert på offentlig, gjerne kollektiv, bruk av opphavsrettslige verk, slik tilfellet er med bibliotekbøker, kunstutstillinger med mer. I denne oversikten har vi ikke skilt mellom disse to typene vederlag.

Tabell 5.19 viser andel av de ulike kunstnergruppene som har besvart hvor mye de har mottatt i vederlagsinntekter i spørreundersøkelsen. Størst er andelen blant komponister, både klassiske og populærkomponister. Her er andelen henholdsvis 76 og 67 %. Høy er den også blant jazzmusikere og dramatikere.

▾ **Tabell 5.19** Andel som har mottatt vederlagsinntekter i 2019. Surveydata.

Kunstnergruppe	Andel mottatt	N
Billedkunstnere	28 %	333
Kunsthåndverkere	26 %	102
Kunstneriske fotografer	46 %	28
Designere	3 %	65
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	48 %	48
Kritikere	5 %	39
Dramatikere og manusforfattere	56 %	32
Skjønnlitterære oversettere	40 %	43
Skjønnlitterære forfattere	27 %	147
Faglitterære forfattere og oversettere	–	–
Komponister	76 %	21
Populærkomponister og sangtekstforfattere	67 %	90
Jazzmusikere	62 %	53
Dansere	2 %	47
Filmregissører	52 %	29
TV- og filmarbeidere	48 %	29
ENK visuell kunst	25 %	307
ENK litteratur	39 %	173
ENK musikk	43 %	287
ENK scenekunst	16 %	132

I skattesammenheng kan vederlagsinntekter føres på to måter: enten som en inntekt på et foretak, som igjen vil synes som en næringsinntekt i skattemeldingen, eller som en kapitalinntekt. Slike teknikaliteter har det vist seg vanskelig å få innsikt i gjennom spørreundersøkelsen. Vi vet derfor ikke hvordan dette har blitt ført, og viser derfor samlet vederlag i tabell 5.20 som andel av samlet inntekt.

Tabell 5.20 viser gjennomsnittlige vederlagsinntekter samt hvor mye vederlaget utgjør av samlet inntekt.⁴ Vederlagsinntektene utgjorde klart mest av den samlede inntekten til populærkomponister og sangtekstforfattere, med 18 % i relative tall og 112 000 kroner i absolutte tall. Vi ser imidlertid her at medianen er mye lavere, og at standardavviket er høyt. Dette tyder på at enkelte har relativt høye vederlagsinntekter.

4 Som grunnlag for utregning av andel har vi brukt samlet inntekt fra registerdata for respondentene som har besvart spørsmål om vederlag i spørreundersøkelsen.

↘ **Tabell 5.20** Gjennomsnittlige vederlagsinntekter i tusen samt som andel av samlet inntekt. 2019. Surveydata.

Kunstnergruppe	Vederlagsinntekter, gjennomsnitt	Median	Standard-avvik	Vederlag som andel av samlet inntekt (SSB)	N
Billedkunstnere	4	0	20	1 %	333
Kunsthåndverkere	2	0	9	1 %	102
Kunstneriske fotografer	4	0	6	1 %	28
Designere	1	0	6	0 %	65
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	9	0	25	1 %	48
Kritikere	0	0	1	0 %	39
Dramatikere og manusforfattere	13	2	21	3 %	32
Skjønnlitterære oversettere	11	0	34	2 %	43
Skjønnlitterære forfattere	24	0	248	4 %	147
Faglitterære forfattere og oversettere	–	–	–	–	19
Komponister	34	14	60	8 %	21
Populærkomponister og sangtekstforfattere	112	12	428	18 %	90
Jazzmusikere	24	8	45	4 %	53
Dansere	0	0	0	0 %	47
Filmregissører	16	0	56	3 %	29
TV- og filmarbeidere	11	0	22	2 %	29
ENK visuell kunst	3	0	16	1 %	307
ENK litteratur	10	0	37	2 %	173
ENK musikk	22	0	94	5 %	287
ENK scenekunst	15	0	139	3 %	132

5.5.5 Kunstneriske inntekter fra utlandet

Tabell 5.21 viser andelen av kunstnere som svarer at de har mottatt kunstneriske inntekter fra utlandet. Spørsmålet de ble bedt om å svare på, var som følger: «Omtrent hvor stor andel (prosent) av de kunstneriske inntektene (inkludert stipend og vederlag) var fra salg/oppdrag i utlandet i 2019?» Som vi ser, er det musikere og komponister som i størst grad har inntekter fra utlandet. 52 % av jazzmusikerne hadde inntekter fra utlandet i 2019, mens 35 % av komponistene hadde slike inntekter. Ikke overraskende var det blant oversettere det var færrest som hadde slike inntekter.

▸ **Tabell 5.21** Andel av kunstnerne som har mottatt kunstneriske inntekter fra utlandet i 2019. Surveydata.

Kunstnergruppe	Andel med inntekter fra utlandet	N
Billedkunstnere	16 %	288
Kunsthåndverkere	18 %	85
Kunstneriske fotografer	17 %	24
Designere	15 %	60
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	10 %	40
Kritikere	10 %	30
Dramatikere og manusforfattere	19 %	26
Skjønnlitterære oversettere	3 %	40
Skjønnlitterære forfattere	15 %	124
Faglitterære forfattere og oversettere	5 %	20
Komponister	35 %	20
Populærkomponister og sangtekstforfattere	34 %	64
Jazzmusikere	52 %	42
Dansere	16 %	38
Filmregissører	11 %	27
TV- og filmarbeidere	12 %	26
ENK visuell kunst	17 %	248
ENK litteratur	16 %	145
ENK musikk	29 %	231
ENK scenekunst	15 %	105

Tabell 5.22 viser hvor stor andel av kunstnernes inntekter som kommer fra utlandet. Vi ser her at 12 % av de kunstneriske inntektene til jazzmusikere kommer fra utlandet, mens 10 % av inntektene til populærkomponister og sangtekstforfattere kommer fra ulike typer av inntekter fra utlandet. Blant personer med enkeltpersonforetak er det først og fremst musikere som har inntekt fra utlandet.

▸ **Tabell 5.22** Andel av kunstneriske inntekter som stammer fra utlandet i 2019. Totalt. Surveydata.

Kunstnergruppe	Inntekter fra utlandet	N
Billedkunstnere	5 %	288
Kunsthåndverkere	7 %	85
Kunstneriske fotografer	3 %	24
Designere	3 %	60
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	3 %	40
Kritikere	3 %	30
Dramatikere og manusforfattere	2 %	26
Skjønnlitterære oversettere	0 %	40
Skjønnlitterære forfattere	3 %	124
Faglitterære forfattere og oversettere	1 %	20
Komponister	7 %	20
Populærkomponister og sangtekstforfattere	10 %	63
Jazzmusikere	12 %	42
Dansere	5 %	38
Filmregissører	6 %	27
TV- og filmarbeidere	3 %	26
ENK visuell kunst	4 %	248
ENK litteratur	3 %	145
ENK musikk	7 %	230
ENK scenekunst	4 %	105

5.6 Pensjoner, trygder og andre overføringer

I tabell 5.7 viste vi hvor stor andel av ulike kunstnergrupper som hadde en type overføring. Tabell 5.23 viser vi hvor store andeler av de ulike kunstnergruppene som har noen utvalgte typer overføringer. Det er viktig å merke seg at man kan motta flere typer overføringer samtidig, og at tabellen derfor ikke summerer seg til 100 %.

Vi ser at blant kunstnergruppene som mottok størst overføringer, skjønnlitterære og faglitterære forfattere og oversettere, samt billedkunstnere, er det størst andel som mottar en form for pensjon. Hos eksempelvis dansere er det flest som mottar barnetrygd og svært få som mottar en form for pensjon. Vi ser at hvor stor andel av en gruppe kunstnere som mottar overføring, samt type overføring, i stor grad kan tilskrives alder. Kunstnergruppene som har mange personer over pensjonsalder, er også de gruppene der mange mottar overføringer.

▾ **Tabell 5.23** Andel kunstnere som mottar overføringer, fordeling etter type overføring etter kunstnergruppe i 2019. Prosent. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Pensjoner fra folketrygden	Alderspensjon	Tjenestepensjon	Sykepenger fra NAV	Uførepensjon	Barne-trygd	Andre overføringer
Billedkunstnere	36 %	26 %	22 %	8 %	8 %	16 %	15 %
Kunsthåndverkere	34 %	23 %	21 %	11 %	8 %	21 %	14 %
Kunstneriske fotografer	21 %	7 %	10 %	11 %	9 %	23 %	19 %
Designere	11 %	6 %	6 %	12 %	2 %	25 %	26 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	33 %	28 %	25 %	11 %	3 %	24 %	12 %
Kritikere	17 %	11 %	12 %	14 %	3 %	22 %	20 %
Dramatikere og manusforfattere	26 %	21 %	20 %	8 %	2 %	24 %	17 %
Skjønnlitterære oversettere	42 %	35 %	34 %	8 %	4 %	17 %	10 %
Skjønnlitterære forfattere	34 %	23 %	26 %	13 %	8 %	21 %	16 %
Faglitterære forfattere og oversettere	49 %	46 %	47 %	11 %	2 %	8 %	5 %
Komponister	22 %	18 %	16 %	11 %	2 %	9 %	8 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	19 %	13 %	14 %	12 %	3 %	11 %	15 %
Jazzmusikere	11 %	8 %	9 %	7 %	3 %	9 %	20 %
Dansere	8 %	4 %	6 %	14 %	2 %	29 %	27 %
Filmregissører	8 %	4 %	3 %	14 %	1 %	19 %	34 %
TV- og filmarbeidere	5 %	3 %	2 %	9 %	1 %	13 %	36 %
ENK visuell kunst	29 %	17 %	17 %	10 %	9 %	20 %	17 %
ENK litteratur	41 %	32 %	35 %	8 %	6 %	17 %	16 %
ENK musikk	15 %	8 %	10 %	11 %	4 %	13 %	26 %
ENK scenekunst	9 %	5 %	6 %	12 %	2 %	19 %	25 %

Dersom vi ser på hvor mye ulike typer overføringer utgjør av samlet inntekt, er det i hovedsak ulike typer pensjoner som veier tyngst, men ikke for alle kunstnergruppene. For billedkunstnere utgjør pensjon fra folketrygden nesten en fjerdedel av samlet inntekt, noe som både handler om at de er en kunstnergruppe med høy gjennomsnittlig alder, og at de har en lav gjennomsnittlig samlet inntekt. Faglitterære forfattere og oversettere har den høyeste andelen av samlet inntekt fra alderspensjon sammenlignet med de andre kunstnergruppene, og de har også den høyeste andelen tjenestepensjon.

▸ **Tabell 5.24** Overføringer som andel av samlet inntekt i 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Pensjoner fra folketrygden	Alderspensjon	Tjenestepensjon	Sykepenger fra NAV	Uførepensjon	Barne-trygd	Andre overføringer
Billedkunstnere	23 %	16 %	5 %	1 %	5 %	1 %	4 %
Kunsthåndverkere	18 %	12 %	4 %	1 %	4 %	1 %	3 %
Kunstneriske fotografer	12 %	4 %	1 %	2 %	5 %	1 %	4 %
Designere	5 %	3 %	1 %	2 %	1 %	1 %	4 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	14 %	12 %	3 %	1 %	1 %	1 %	2 %
Kritikere	8 %	6 %	4 %	1 %	1 %	1 %	4 %
Dramatikere og manusforfattere	11 %	10 %	2 %	1 %	0 %	1 %	3 %
Skjønnlitterære oversettere	21 %	18 %	6 %	1 %	1 %	1 %	2 %
Skjønnlitterære forfattere	15 %	11 %	5 %	1 %	3 %	1 %	2 %
Faglitterære forfattere og oversettere	20 %	19 %	10 %	1 %	1 %	0 %	1 %
Komponister	11 %	10 %	4 %	1 %	1 %	0 %	2 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	7 %	6 %	2 %	1 %	1 %	0 %	2 %
Jazzmusikere	6 %	4 %	3 %	1 %	1 %	0 %	3 %
Dansere	4 %	3 %	2 %	2 %	1 %	2 %	5 %
Filmregissører	3 %	2 %	0 %	3 %	0 %	1 %	6 %
TV- og filmarbeidere	2 %	1 %	0 %	1 %	0 %	0 %	5 %
ENK visuell kunst	18 %	10 %	4 %	1 %	5 %	1 %	4 %
ENK litteratur	21 %	17 %	9 %	1 %	3 %	1 %	3 %
ENK musikk	8 %	5 %	2 %	1 %	2 %	1 %	4 %
ENK scenekunst	4 %	3 %	1 %	1 %	1 %	1 %	4 %

5.7 Lavinntekt

Flere studier fra både Norge og resten av verden har vist at kunstnere har lavere inntekter enn andre yrkesgrupper med tilsvarende utdanning. En rekke studier beskriver også hvordan mange kunstnere lever med kontinuerlig undersysselsetting eller lavinntekt (Duarte 2020, McRobbie 2016, Van Assche og Laermans 2022). Vi har allerede sett hvordan lave inntekter forklares økonomisk gjennom den såkalte «work-preference»-teorien, der kunstnerisk arbeid heller enn inntekt er motivasjonen til kunstnere (jf. Throsby 1994). Kvalitative studier basert på dybdeintervjuer har også vist hvordan kunstnere velger en «hånd til munn»-livsstil, preget av lave og tilfeldige inntekter, så lenge de kan jobbe med kunst (Van Assche og Laermans 2022). Kvantitative analyser basert på tidligere kunstnerundersøkelser viste også at en del kunstnere har relativt høye husholdningsinntekter, som gjør at de kan leve godt (Heian mfl. 2008).

Her skal vi se nærmere på lavinntekt blant kunstnere. Hvor utbredt er dette, og hvilke strategier velger kunstnere med lave inntekter? Men først, hva er lav inntekt? EU definerer det å «stå i fare for fattigdom» ut fra nasjonal median inntekt. De som ligger under 60 % av nasjonal median inntekt, er «i fare for fattigdom», men da regnes også eventuelle overføringer inn, som dagpenger, sosialstønad og lignende (Eurostat 2021).

I Norge er det ikke tradisjon for å bruke begrepet *fattigdom*. Man bruker ofte heller *levetårproblemer* eller *lavinntekt* (Sandvik 2020:12). Av og til snakkes det også om en fattigdomsgrense, men dette er ikke et entydig begrep. Snarere opererer man med tre hoveddefinisjoner av fattigdomsgrense: en absolutt, en relativ og en subjektiv. Et absolutt mål på fattigdom er lite brukt i Europa, men mer i lav- og mellominntektsland for å si noe om essensielle goder og tjenester for å opprettholde et minimum av levestandard (Sandvik 2020:12). I denne rapporten vil vi omtale relativ lavinntekt, men også subjektiv lavinntekt, rapportert av kunstnerne som besvarte spørreundersøkelsen.

SSBs definisjon på lavinntekt innebærer at man tilhører en husholdning hvor samlet inntekt etter skatt⁵ er mindre enn en gitt prosent av

5 Summen av alle yrkesinntekter (lønn og næringsinntekter), kapitalinntekter (renteinntekter av bankinnskudd og avkastning på diverse verdipapirer) samt ulike overføringer (for eksempel pensjoner, barnetrygd underlagt offentlig avtale, bostøtte og sosialhjelp). Til fratrukk kommer utlignet skatt og negative overføringer (det vil si pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag).

median inntekt etter skatt i hele befolkningen. SSB vektet også denne inntekten, da dette har betydning: Større husholdninger kan dele på inntekter og utgifter, barn og voksne har ulike utgifter, altså har husholdninger av ulik størrelse behov for ulik inntekt for å kunne ha samme forbruk (Sandvik 2020:12).⁶ Som vist ovenfor er det europeiske målet for lavinntekt 60 % av medianinntekt (kalt EU60), men de fleste statistikkbyrå oppgir også lavinntekt med en 50 %-grense (Sandvik 2020:13).

Vi har ikke tilgang til husstandens samlede inntekt i vårt datamateriale, men vi har samlet inntekt etter skatt for enkeltkunstnere. Det er også en del husstander som bare består av én person. Vi definerer altså lavinntekt ut fra dette: 60 % av median samlet inntekt etter skatt. I Norge i 2019 var median samlet inntekt etter skatt for alle bosatte over 18 år 335 800 kroner (SSB, tabell utarbeidet av Tor Morten Normann), og 60 % av dette utgjør 201 480 kroner. Blant befolkningen i Norge over 18 år har 17,8 % en inntekt under dette nivået.

Tabell 5.25 viser hvor stor andel av kunstnerne i de ulike gruppene som har en samlet inntekt etter skatt som ligger under lavinntektsgrensen. Ikke overraskende er det blant de visuelle kunstnerne vi finner flest personer under denne grensen. Blant billedkunstnere befinner én av tre kunstnere seg under lavinntektsgrensen. Tilsvarende andel finner vi når vi ser på dem som har et enkeltpersonforetak innen visuell kunst. Også blant dansere og jazzmusikere er andelen under lavinntektsgrensen høy, med henholdsvis 37 og 34 %. Blant forfattere er det færre som befinner seg under lavinntektsgrensen.

6 I EUs skala vektet første voksne som 1, neste voksne som 0,5 og barn som 0,3. En husholdning på 2 voksne og 2 barn beregnes da til 2,1 forbruksenhet. Dette betyr at husholdningen ifølge EUs skala trenger 2,1 ganger høyere inntekt enn det en enslig har, for å oppnå samme levestandard (Furuberg mfl. 2018:22).

- ↘ **Tabell 5.25** Andel under lavinntekstgrense basert på samlet inntekt etter skatt og 60 % av median i 2019. Registerdata, hele populasjonen.

Kunstnergruppe	Andel, lavinntekt
Billedkunstnere	32 %
Kunsthåndverkere	27 %
Kunstneriske fotografer	29 %
Designere	21 %
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	10 %
Kritikere	14 %
Dramatikere og manusforfattere	10 %
Skjønnlitterære oversettere	7 %
Skjønnlitterære forfattere	12 %
Faglitterære forfattere og oversettere	4 %
Komponister	12 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	18 %
Jazzmusikere	24 %
Dansere	27 %
Filmregissører	15 %
TV- og filmarbeidere	14 %
ENK visuell kunst	34 %
ENK litteratur	15 %
ENK musikk	29 %
ENK scenekunst	22 %
Hele befolkningen*	18 %

* Tall fra SSB utarbeidet av Tor Morten Normann.

I spørreundersøkelsen stilte vi spørsmål om hvordan kunstnere som tjente 250 000 kroner eller mindre før skatt, klarte seg. Denne grensen er ikke så langt unna den relative grensen på 201 480 kroner satt ovenfor, da den er etter skatt. Fordi tallene er såpass lave for dem som har besvart dette spørsmålet, har vi aggregert kunstnergruppene og samlet dem i fire hovedkategorier.

De fleste som tjente 250 000 kroner eller mindre, oppgir at de tilpasser utgiftene sine til det nivået de tjener, og en relativt høy andel svarer også at andre i husholdningen har en høyere inntekt. En høyere andel av kunstnere

innen litteratur svarer dette enn at de tilpasser utgiftene til inntjeningsnivå. En relativt høy andel av kunstnere innen litteratur og musikk svarer også at inntektsnivået varierer, mens svært få visuelle kunstnere svarer dette. En del innen film- og scenekunst svarer at de klarer seg ved hjelp av andre støtteordninger. Vi ser også at alder og kanskje også bakgrunn kan spille inn: Om lag 30 % av kunstnere innen litteratur klarer seg økonomisk fordi de har nedbetalt hus eller annen kapital, og om lag 24 % av de visuelle kunstnerne svarer det samme. Svært få har andre inntekter de ikke fører i skattemeldingen eller bytter kunstneriske tjenester med andre tjenester, med et visst unntak for musikk, hvor om lag 8 % bytter tjenester. I underkant av 15 % av alle kunstnergruppene har sett seg nødt til å ta opp lån eller utsette nødvendige utgifter for å få endene til å møtes.

Blant dem som har svart «annet», finner vi mange som lever på studielån, siden de studerer. Vi finner noen som oppgir at de har kapital i form av hus eller annen arv, og noen som bor hjemme eller får hjelp av foreldre til billige atelier eller lignende støtte.

▫ **Tabell 5.26** Spørsmål: «Du oppga at du tjente 250 000 eller mindre totalt i 2019. Hvordan klarte du deg økonomisk det året?» Surveydata.

	Musikk	Film og scenekunst	Visuell kunst	Litteratur
Andre i husholdningen har høyere inntekt (ektefelle, foreldre etc.)	38 %	33 %	41 %	54 %
Jeg har nedbetalt hus eller annen kapital	15 %	8 %	24 %	30 %
Jeg har andre støtteordninger (eks. gratis bolig)	9 %	17 %	4 %	3 %
Inntektsnivået varierer. Jeg har høyere inntekt i andre år	25 %	8 %	16 %	30 %
Jeg har ikke mer inntekt, men tilpasser utgiftene til dette nivået	64 %	54 %	57 %	39 %
Jeg bytter kunstneriske tjenester med andre tjenester	8 %	0 %	3 %	2 %
Jeg har andre inntekter som ikke føres i skattemeldingen	2 %	0 %	2 %	0 %
Jeg har vært nødt til å ta opp lån eller utsette nødvendige utgifter for å få endene til å møtes	13 %	13 %	14 %	13 %
Annet, vennligst spesifiser	26 %	29 %	27 %	25 %
N	53	24	207	61

5.8 Inntektsendringer 2016–2020 i registerdata

Registerdataene fra SSB strekker seg tilbake til 2016, slik at vi kan vise inntekt for de siste fem årene. Det er imidlertid viktig å bemerke at oversiktene viser inntekt for den samme gruppen, altså de som var medlemmer av en kunstnerorganisasjon eller var registrert med et kunstnerisk enkelt-personforetak i 2021. Vi vet derfor ikke om disse var kunstnerisk aktive tilbake i 2016. En annen utfordring ved å benytte disse tallene er også at de yngste av dem som var kunstnerisk aktive i 2021, kanskje var under utdanning i 2016, eller at eldre personer kanskje har blitt pensjonister i løpet av perioden. Vi har derfor valgt å avgrense utvalget i analysene til personer mellom 35 og 66 år. Vi har forskjøvet denne filtreringen, slik at tall for 2016 viser dem som var mellom 35 og 66 år dette året, mens tall for 2020 tilsvarende viser dem som var mellom 35 og 66 år i 2020. På denne måten unngår vi at endringene skyldes aldersforskyving i utvalget.

Når vi beskriver endring, har vi gjennomgående valgt å vise medianinntekt, da gjennomsnittsinntekten ble sterkt påvirket av enkelte svært høye kapitalinntekter noen år.

5.8.1 Endring i samlet inntekt fra registerdata

Tabell 5.27 viser samlet medianinntekt for kunstnerne mellom 35 og 66 år i perioden 2016 til 2020 i nominelle tall, det vil si uten at tallene er justert for lønns- og prisvekst. Vi viser også årlig endring⁷ fra 2016 til normalåret 2019 i prosent samt årlige endringer fra 2016 til 2020, som var et spesielt år innen kultursektoren grunnet pandemien. Vi har også inkludert tilsvarende tall for hele befolkningen i denne aldersgruppen. Ifølge denne oversikten var det en årlig vekst i bruttoinntekter på 3,1 % fra 2016 til 2019 og en årlig vekst i bruttoinntekter på 2,9 % fra 2016 til 2020.

7 Årlig endring (vekstrate) er regnet ut med følgende formel:

$$\left(\left(\frac{V_{t+n}}{V_t} \right)^{\frac{1}{n}} - 1 \right) * 100$$

V_t = verdi i første år, V_{t+n} = verdi i siste år, n = antall år i serien

Som vi ser av tabellen, har alle kunstnergrupper hatt en nominell inntektsøkning fra 2016 til 2019. For de organiserte kunstnerne har inntektsendringen variert fra 2,3 % i årlig økning blant komponister til 6,7 % økning blant dramatikere og manusforfattere. 12 av de 16 gruppene med organiserte kunstnere har hatt en lønnsutvikling som er høyere enn veksten i bruttoinntekter enn befolkningen ellers. Dersom vi inkluderer pandemiåret 2020, ser vi at inntekten har økt med over 5 % årlig for flere av gruppene, og da særlig visuelle kunstnere og forfattere. Kunstneriske fotografer, filmregissører, skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere, dramatikere og manusforfattere samt skjønnlitterære oversettere har hatt størst prosentvis endring i medianinntekt fra 2016 til 2020. I denne perioden har samtlige kunstnergrupper blant de organiserte kunstnerne hatt en lønnsutvikling som er høyere enn veksten i bruttoinntekter for befolkningen ellers.

Blant kunstnere med enkeltpersonforetak er bildet et annet. Her har samtlige grupper hatt en svakere lønnsutvikling enn den øvrige befolkningen. Vi vet ikke hva dette skyldes.

- ↘ **Tabell 5.27** Endring i samlet inntekt (median) i perioden 2016–2020 for kunstnere mellom 35 og 66 år det nevnte året samt endring i prosent. Nominelle tall i tusen. Registerdata, hele populasjonen.

	2016	2017	2018	2019	2020	Årlig endring 2016–2019	Årlig endring 2016–2020	N (2020)
Billedkunstnere	293	296	314	334	358	4,5 %	5,1 %	1252
Kunsthåndverkere	334	336	343	365	396	3,0 %	4,3 %	476
Kunstneriske fotografer	326	330	351	373	410	4,6 %	5,9 %	145
Designere	519	538	554	581	593	3,8 %	3,4 %	690
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	528	538	569	601	658	4,4 %	5,7 %	176
Kritikere	508	544	541	600	615	5,7 %	4,9 %	174
Dramatikere og manusforfattere	468	472	541	569	580	6,7 %	5,5 %	136
Skjønnlitterære oversettere	504	521	555	588	623	5,3 %	5,4 %	134
Skjønnlitterære forfattere	469	490	513	534	561	4,4 %	4,6 %	638
Faglitterære forfattere og oversettere	714	739	759	792	806	3,5 %	3,1 %	2012
Komponister	507	442	522	543	592	2,3 %	4,0 %	81
Populærkomponister og sangtekstforfattere	492	499	520	551	571	3,8 %	3,8 %	591
Jazzmusikere	478	466	492	518	551	2,7 %	3,6 %	252
Dansere	496	491	522	548	560	3,4 %	3,1 %	353
Filmregissører	503	496	525	591	633	5,5 %	5,9 %	166
TV- og filmarbeidere	533	550	562	586	632	3,2 %	4,4 %	449
ENK visuell kunst	313	307	317	328	347	1,6 %	2,6 %	2058
ENK litteratur	442	450	461	457	481	1,1 %	2,1 %	1492
ENK musikk	417	422	439	454	455	2,9 %	2,2 %	3463
ENK scenekunst	510	518	538	553	557	2,7 %	2,2 %	1215
Alle mellom 35 og 66 år*	483	495	510	530	542	3,1 %	2,9 %	2,2 m

* Tall fra SSB utarbeidet av Tor Morten Normann.

5.8.2 Endring i yrkesinntekt fra registerdata

Tabell 5.28 viser tilsvarende tall og årlig endring for yrkesinntekt, altså lønn og næringsinntekter samlet. Vi finner de samme tendensene som i tabell 5.27. Økningen har vært størst blant kunstneriske fotografer, som hadde en årlig endring på 10,7 % fra 2016 til 2019.⁸ Dramatikere og manusforfattere, filmregissører, kritikere og skjønnlitterære forfattere har også hatt en betydelig vekst i yrkesinntekter i perioden. Svakest lønnsutvikling i denne perioden finner vi blant komponister og blant ulike kategorier av selvstendig næringsdrivende.

Dersom vi inkluderer pandemiåret 2020, ser vi at 5 av de 16 gruppene med organiserte kunstnere har hatt en svakere lønnsutvikling enn befolkningen for øvrig. Svakest har utviklingen vært for populærkomponister og sangtekstforfattere (1,5 %). Vi finner her altså en mer betydelig pandemieffekt enn når vi undersøker den samlede inntekten.

8 Årlig endring er regnet ut med følgende formel: $\frac{V_{t+n} - V_t}{V_t}$, der V_t = verdi i første år, V_{t+n} = verdi i siste år og n = antall år i serien.

↘ **Tabell 5.28** Yrkesinntekt (median) i perioden 2016–2020 for kunstnere mellom 35 og 66 år det nevnte året. Nominelle tall i tusen. Registerdata, hele populasjonen.

	2016	2017	2018	2019	2020	Årlig endring 2016–2019	Årlig endring 2016–2020	N (2020)
Billedkunstnere	225	230	247	266	287	5,7 %	6,3 %	1252
Kunsthåndverkere	264	269	281	304	321	4,8 %	5,0 %	476
Kunstneriske fotografer	241	235	275	327	289	10,7 %	4,6 %	145
Designere	493	508	516	554	532	4,0 %	1,9 %	690
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	490	495	531	566	590	4,9 %	4,8 %	176
Kritikere	468	511	503	565	583	6,5 %	5,6 %	174
Dramatikere og manusforfattere	431	442	503	536	503	7,5 %	3,9 %	136
Skjønnlitterære oversettere	471	468	515	544	542	4,9 %	3,6 %	134
Skjønnlitterære forfattere	399	422	449	479	496	6,3 %	5,6 %	638
Faglitterære forfattere og oversettere	677	699	719	756	764	3,7 %	3,1 %	2012
Komponister	492	429	474	501	540	0,6 %	2,4 %	81
Populærkomponister og sangtekstforfattere	436	464	472	506	463	5,1 %	1,5 %	591
Jazzmusikere	454	453	462	486	488	2,3 %	1,8 %	252
Dansere	457	458	491	518	499	4,3 %	2,2 %	353
Filmregissører	457	442	477	559	521	6,9 %	3,3 %	166
TV- og filmarbeidere	508	524	527	548	546	2,6 %	1,8 %	449
ENK visuell kunst	233	231	242	248	260	2,1 %	2,8 %	2058
ENK litteratur	367	357	358	357	351	-0,9 %	-1,1 %	1492
ENK musikk	372	376	393	407	370	3,0 %	-0,1 %	3463
ENK scenekunst	463	472	504	516	493	3,7 %	1,6 %	1215
Alle mellom 35 og 66 år*	423	435	451	470	471	3,6 %	2,7 %	2,2 m

* Tall fra SSB utarbeidet av Tor Morten Normann.

I registerdataene får vi ingen innsikt i fordelingen mellom kunstnerisk og ikke-kunstnerisk inntekt. For grupper som primært organiserer det kunstneriske arbeidet som enkeltpersonforetak, kan det likevel være interessant å se på hvor stor andel av yrkesinntekten som er næringsinntekt, altså som stammer fra overskudd fra enkeltpersonforetak.

Tabell 5.29 viser dette. Her ser vi hvilke grupper som har høy grad av næringsinntekt. Høyest andel finner vi blant barne- og ungdomsbokforfattere, etterfulgt av populærkomponister og sangtekstforfattere. Dersom vi undersøker respondentene i utvalget som har et enkeltpersonforetak, finner vi at alle disse hadde en økning i næringsinntekter i perioden

2016–2019, men at andelen sank for musikere og scenekunstnere fra 2019 til 2020, altså under pandemien.

- **Tabell 5.29** Næringsinntekt som andel av yrkesinntekt i perioden 2016–2020 for kunstnere mellom 35 og 66 år samt endring i prosentpoeng (pp). Registerdata, hele populasjonen.

	2016	2017	2018	2019	2020	Endring 2016–2019	Endring 2016–2020
Billedkunstnere	24 %	24 %	26 %	25 %	29 %	1 pp	5 pp
Kunsthåndverkere	15 %	14 %	14 %	14 %	16 %	–1 pp	1 pp
Kunstneriske fotografer	18 %	18 %	20 %	16 %	18 %	–2 pp	0 pp
Designere	19 %	18 %	17 %	15 %	14 %	–4 pp	–5 pp
Skjønnlitterære barne- og ungdomsbokforfattere	54 %	54 %	59 %	50 %	50 %	–4 pp	–4 pp
Kritikere	10 %	13 %	14 %	14 %	16 %	4 pp	6 pp
Dramatikere og manusforfattere	45 %	42 %	43 %	41 %	34 %	–4 pp	–11 pp
Skjønnlitterære oversettere	16 %	14 %	14 %	12 %	11 %	–4 pp	–5 pp
Skjønnlitterære forfattere	28 %	28 %	30 %	32 %	30 %	4 pp	2 pp
Faglitterære forfattere og oversettere	12 %	11 %	11 %	11 %	11 %	–1 pp	–1 pp
Komponister	24 %	24 %	29 %	29 %	31 %	5 pp	7 pp
Populærkomponister og sangtekstforfattere	44 %	46 %	46 %	47 %	44 %	3 pp	0 pp
Jazzmusikere	31 %	31 %	33 %	34 %	33 %	3 pp	2 pp
Dansere	16 %	16 %	17 %	15 %	16 %	–1 pp	0 pp
Filmregissører	25 %	23 %	21 %	25 %	19 %	0 pp	–6 pp
TV- og filmarbeidere	21 %	21 %	19 %	21 %	16 %	0 pp	–5 pp
ENK visuell kunst	43 %	44 %	45 %	48 %	49 %	5 pp	6 pp
ENK litteratur	47 %	51 %	57 %	58 %	56 %	11 pp	9 pp
ENK musikk	40 %	41 %	43 %	45 %	38 %	5 pp	–2 pp
ENK scenekunst	29 %	29 %	31 %	31 %	27 %	2 pp	–2 pp

5.9 Inntektsendringer fra tidligere kunstnerundersøkelser

Vi har nå sett på inntektsendringer i perioden 2016–2020. Vi skal i det følgende forsøke å sammenligne inntekt fra denne undersøkelsen med inntektsundersøkelsene fra 2006 og 2013 (Heian mfl. 2008 og 2015). Selv om de tre undersøkelsene legger en relativt lik definisjon av kunstnere og av inntektsbegrepet til grunn, er det likevel forskjeller mellom de tre undersøkelsene som kan vanskeliggjøre sammenligning.

Den største utfordringen er den omtalte mangelen på musikere og skuespillere i denne undersøkelsen, som igjen har medført at vi ikke har kunnet beregne en totalinntekt for kunstnerpopulasjonen, kun for de ulike undergruppene av kunstnere. Den andre forskjellen er metoden som er benyttet. I 2006 og 2019 har registerdata blitt benyttet for å kartlegge inntekt, men i 2013 var det kun informantens egne svar som ble brukt for å beskrive inntekt.

Utvalget har også variert mellom de tre undersøkelsene. I 2006-undersøkelsen ble det trukket ut et utvalg som ble bedt om å besvare undersøkelsen. I rapporten var det primært data fra utvalget som besvarte undersøkelsen, som ble benyttet, men i noen tilfeller var det også data fra hele utvalget. I 2013-rapporten ble undersøkelsen sendt ut til hele populasjonen, mens analysene baserte seg på utvalget som besvarte undersøkelsen. I denne rapporten benytter vi data fra hele populasjonen i inntektsberegningene.

En siste forskjell er knyttet til kunstnerkategoriene og metoden for å definere disse kategorier. I de to første undersøkelsene ble det tatt utgangspunkt i surveysvar for å definere kunstnerkategorier. I den siste undersøkelsen har vi tatt utgangspunkt i organisasjonsmedlemskap for å definere kunstnergrupper. Dette er fordi vi legger hele populasjonen til grunn for undersøkelsen.

Selve inntektsbegrepet er likevel likt. Samlet inntekt er yrkesinntekt, kapitalinntekt og overføringer før skatt, mens kunstnerisk inntekt er oppgitt kunstnerisk inntekt, eller i 2019: beregnet kunstnerisk inntekt basert på registerdata og surveydata.

▾ **Tabell 5.30** Metodologiske forskjeller mellom de tre siste kunstnerundersøkelsene.

	2006	2013	2019
Utvalg hentet fra	SKS Foretaksregisteret Medlemsregister fra 33 kunstner- organisasjoner	SKS Medlemsregister fra 30 kunstner- organisasjoner	Foretaksregisteret Medlemsregister fra 17 kunstner- organisasjoner
Kilde for inntekts- beregning	Registerdata Surveydata	Surveydata	Registerdata Surveydata
Avgrensning for inntektsberegning	Nettoutvalg	Nettoutvalg	Hele populasjonen
Kategori definisjon	Selvrapporing	Selvrapporing	Medlemskap/ NACE-kode
Inntekt alle kunstnere	Ja	Ja	Nei
Inntekt grovkategorier	Ja	Ja	Nei

5.9.1 Endring i samlet inntekt fra spørreundersøkelsene

Tabell 5.31 viser samlet medianinntekt for årene 2006, 2013 og 2019 for de kunstnergruppene som har vært inkludert i de tre undersøkelsene. Tallene er i nominelle tall, altså ikke justert for lønns- og prisvekst. Vi sammenligner kunstnerens inntektsutvikling med den generelle inntektsutviklingen i befolkningen.

Som det ble påpekt i den forrige kunstnerundersøkelsen (Heian mfl. 2015), hadde mange av kunstnergruppene en realnedgang i samlet inntekt, og som vi ser i tabellen, var det også mange som opplevde en svakere inntektsutvikling enn den øvrige befolkningen. Hele 9 av 12 av gruppene vi har med i denne undersøkelsen, hadde en svakere inntektsutvikling. I en artikkel basert på data fra den forrige kunstnerundersøkelsen ble det hevdet at dette kunne forklares gjennom et endret forbruksmønster, der kjøp av kunst, og da særlig innspilt musikk, hadde falt drastisk i samme tidsperiode (Mangset mfl. 2016).

Dersom vi ser på inntektsutviklingen fra 2013 til 2019, finner vi et motsatt bilde. Her har 9 av de 12 kunstnergruppene opplevd en sterkere vekst i samlet inntekt enn befolkningen for øvrig. Dette samsvarer godt med registerdataene presentert i kapittel 5.8.1, der 12 av de 16 gruppene med organiserte kunstnere har hatt en høyere vekst i samlet inntekt enn befolkningen ellers.

Dansere er den gruppen som har hatt sterkest inntektsvekst, etterfulgt av kunstneriske fotografer og skjønnlitterære forfattere. Alle disse gruppene har hatt en inntektsutvikling på over 5 % årlig, men de hadde også lave inntekter i 2006.

Når vi sammenligner 2006 og 2019, ser vi at 8 av de 12 gruppene har hatt en lønnsutvikling som er sterkere enn befolkningen for øvrig. Generelt ser vi en tendens til utjevning siden 2006: Kunstnergruppene som hadde de laveste inntektene den gang, er kunstnergruppene som har hatt den sterkeste lønnsutviklingen frem til 2019, mens kunstnergruppene som hadde de høyeste inntektene i 2006, er kunstnergruppene som har hatt den svakeste lønnsutviklingen frem til 2019.

▸ **Tabell 5.31** Samlet inntekt i tusen, median fordelt på kunstnergrupper i 2006, 2013 og 2019 samt årlig endring i inntekt.

Kunstnergruppe	2006	2013	2019	Årlig endring 2006–2013	Årlig endring 2013–2019	Årlig endring 2006–2019
Billedkunstnere	183	248	309	4,4 %	3,7 %	4,1 %
Kunsthåndverkere	187	287	333	6,3 %	2,5 %	4,5 %
Kunstneriske fotografer	131	254	352	9,9 %	5,6 %	7,9 %
Designere	330	446	488	4,4 %	1,5 %	3,1 %
Kritikere	360	428	551	2,5 %	4,3 %	3,3 %
Dramatikere og manusforfattere	283	422	544	5,9 %	4,3 %	5,1 %
Skjønnlitterære oversettere ¹	395	435	553	1,4 %	4,1 %	2,6 %
Skjønnlitterære forfattere	265	361	498	4,5 %	5,5 %	5,0 %
Komponister	299	373	488	3,2 %	4,6 %	3,8 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	370	447	493	2,8 %	1,6 %	2,2 %
Dansere ²	259	280	433	1,1 %	7,5 %	4,0 %
Filmkunstnere ³	313	433	553	4,7 %	4,2 %	4,5 %
Hele befolkningen over 18 år (SSB) ⁴	271	368	429	4,5 %	2,6 %	3,6 %

1) I 2006 og 2013 omtalt som «oversettere».

2) I 2013 var koreografer skilt ut som egen kategori.

3) I 2005 og 2013 omtalt som «filmregissører».

4) Tall fra SSB utarbeidet av Tor Morten Normann.

5.9.2 Endring i kunstnerisk inntekt fra spørreundersøkelsene

Det siste vi skal se på i denne undersøkelsen, er endring i kunstnerisk inntekt. Denne delen av inntekten varierer noe mer. Dette skyldes nok delvis at ulike metoder er benyttet, særlig i 2013, der det ikke ble benyttet registerdata. Tabell 5.32 viser utvikling i medianverdier for kunstnerisk inntekt. Vi har også inkludert endring i samlet yrkesinntekt for hele befolkningen for å sammenligne utviklingen. Dersom vi ser på endring fra 2006 til 2013, finner vi at den kunstneriske inntekten gikk ned for mange grupper i denne perioden. Særlig gjaldt dette for utøvende kunstnere (som vi dessverre ikke har så mange av i denne undersøkelsen). I tillegg gjaldt det for billedkunstnere og kunsthåndverkere. Etter dette har trenden vært langt mer positiv, og mange kunstnergrupper har hatt en betydelig økning i kunstneriske inntekter.

▫ **Tabell 5.32** Kunstnerisk inntekt i tusen, median fordelt på kunstnergrupper i 2006, 2013 og 2019 samt årlig endring i inntekt.

Kunstnergruppe	2006	2013	2019	Årlig endring 2006–2013	Årlig endring 2013–2019	Årlig endring 2006–2019
Billedkunstnere	38	29	74	–3,9 %	16,9 %	5,2 %
Kunsthåndverkere	83	72	129	–2,0 %	10,2 %	3,5 %
Kunstneriske fotografer	7	100	155	46,2 %	7,6 %	26,9 %
Designere	196	216	336	1,4 %	7,6 %	4,2 %
Kritikere	81	109	182	4,3 %	8,9 %	6,4 %
Dramatikere og manusforfattere	162	326	251	10,5 %	–4,3 %	3,4 %
Skjønnlitterære oversettere ¹	234	–	252	–	–	0,6 %
Skjønnlitterære forfattere	164	120	133	–4,4 %	1,7 %	–1,6 %
Komponister	159	148	295	–1,0 %	12,2 %	4,9 %
Populærkomponister og sangtekstforfattere	135	103	289	–3,8 %	18,8 %	6,0 %
Dansere ²	117	64	192	–8,2 %	20,1 %	3,9 %
Filmkunstnere ³	211	252	382	2,6 %	7,2 %	4,7 %

1) I 2006 og 2013 omtalt som «oversettere».

2) I 2013 var koreografer skilt ut som egen kategori.

3) I 2005 og 2013 omtalt som «filmregissører».

Referanser

- Baldin, A. & Bille, T. (2021). Who is an artist? Heterogeneity and professionalism among visual artists. *Journal of Cultural Economics*, 45(4), 527–556. <https://doi.org/10.1007/s10824-020-09400-5>
- Duarte, A.M. (2020). Artists' precarity in the context of their social integration. I: T. Rachwał, R. Hepp & D. Kergel (red.), *Precarious places. Social, cultural and economic aspects of uncertainty and anxiety in everyday life* (s. 19–39). Wiesbaden: Springer.
- Elstad, J.I. & Pedersen, K.R. (1996). *Kunstnernes økonomiske vilkår. Rapport fra Inntekts- og yrkesundersøkelsen blant kunstnere 1993–94*. Oslo: Institutt for sosialforskning.
- Eurostat (2021). *Glossary. At-risk-of-poverty rate*. Tilgjengelig fra: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate
- Filer, R.K. (1986). The 'starving artist' – Myth or reality? Earnings of artists in the United States. *Journal of Political Economy*, 94(1), 56–75.
- Furuberg, J., Grav, T., Lima, I.A.Å. & Munch-Ellingsen, E. (2018). *Lavinntekt og levekår i Norge. Tilstand og utviklingstrekk – 2018* (NAV-rapport). Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.
- Haugsevje, Å.D., Kleppe, B. & Heian, M.T. (2014). *Atelierundersøkelsen. Atelier-situasjonen i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø* (TF-rapport nr. 337). Bø: Telemarksforskning.
- Heian, M.T., Løyland, K. & Mangset, P. (2008). *Kunstnernes aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006* (TF-rapport nr. 241). Bø: Telemarksforskning.
- Heian, M.T., Løyland, K. & Kleppe, B. (2015). *Kunstnerundersøkelsen 2013. Kunstnernes inntekter* (TF-rapport nr. 350). Bø: Telemarksforskning.
- Heian, M.T. (2018a). *Kunstnere i Norge. Ulikhet i inntekt, arbeid og holdninger* (Avhandling for graden PhD). Bergen: Universitetet i Bergen.
- Heian, M.T. (2018b). Norske kunstnere og det doble likestillingsparadokset. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 42(1–2), 47–66. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2018-01-02-04>
- Hetland, A. (2020). *Hvem utsetter alderspensjon?* Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/hvem-utsetter-alderspensjon>

- Kleppe, B., Mangset, P. & Miland, K.P. (2019). *Internasjonalt sammenlikningsgrunnlag for norsk kunstnerpolitikk* (TF-notat nr. 26/2019). Bø: Telemarksforskning.
- Kleppe, B. & Askvik, T. (2021). *Kunstnerne og koronapandemien*. Oslo: Kulturrådet.
- Mangset, P. (1998). The artist in metropolis: Centralisation processes and decentralisation policy in the artistic field. *International Journal of Cultural Policy*, 5(1), 49–75.
- Mangset, P. (2015). Om den korporative tradisjonen i nordisk kulturpolitikk – med særlig vekt på den svenske kulturpolitikken historie. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 18(1), 41–65.
- Mangset, P., Heian, M.T., Kleppe, B. & Løyland, K. (2016). Why are artists getting poorer? About the reproduction of low income among artists. *International Journal of Cultural Policy*, 24(4), 539–558. <https://doi.org/10.1080/10286632.2016.1218860>
- McRobbie, A. (2016). *Be creative. Making a living in the new culture industries*. Hoboken, New Jersey: Wiley.
- Meld. St. 8 (2018–2019). *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Menger, P.-M. (2001). Artists as workers: Theoretical and methodological challenges. *Poetics*, 28(4), 241–254. [http://dx.doi.org/10.1016/S0304-422X\(01\)80002-4](http://dx.doi.org/10.1016/S0304-422X(01)80002-4)
- NOU 1981: 28. (1981). *Inntektsforhold for kunstnarar*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Rius-Ulldemolins, J. (2014). Why artists cluster in big cities? Infrastructural factors of location, professional strategies and community dynamics. *Revista Espanola de Investigaciones Sociologicas*, 147, 73–88. <https://doi.org/10.5477/cis/reis.147.73>
- Røyseng, S. (2007). *Den gode, hellige og disiplinerte kunsten. Forestillinger om kunstens autonomi i kulturpolitikk og kunstledelse* (Avhandling for dr.polit.-graden). Bø: Telemarksforskning.
- Røyseng, S., Barstad, A., Bille, T., Tøien-Eidsvold, I., Heian, M.T., Peurell, E. & Velure, H. (2019). *Framtidige kunstnerundersøkelser av kunstneres arbeidsforhold og levekår*. Oslo: Regjeringen.
- Sandvik, L. (2020). *I jobb, men fattig. Hvordan belyse forekomst av lavinntekt blant yrkestilknyttede i Norge*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- St.meld. nr. 41 (1975–76). *Kunstnerne og samfunnet*. Oslo: Kirke- og undervisningsdepartementet.
- St.meld. nr. 48 (2002–2003). *Kulturpolitikk fram mot 2014*. Oslo: Kultur- og kirke departementet.

- Søbye, P.E. & Nergaard, K. (1989). *Inntekt og levekår blant kunstnere 1986* (FAFO-rapport nr. 86). Oslo: FAFO.
- Throsby, D. (1994). A work-preference model of artist behaviour.
I: A. Peacock, & I. Rizzo (red.), *Cultural economics and cultural policies* (s. 69–80). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Van Assche, A. & Laermans, R. (2022). Living up to a bohemian work ethic. Balancing autonomy and risk in the symbolic economy of the performing arts. *Poetics*, 93. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2022.101683>

Forfatteromtale

Bård Kleppe

Bård Kleppe har forsket på kulturliv og kulturpolitikk ved Telemarksforsking siden 2008 og har ledet en rekke forskningsprosjekter på dette feltet. Doktoravhandlingen hans var en studie av kulturpolitikk og scenekunst i tre europeiske land. Kleppe har skrevet mye om kunstneres arbeidsliv. Han var også en av forskerne bak den forrige kunstnerundersøkelsen, i 2015.

Tanja Askvik

Tanja Askvik jobber som forsker ved Telemarksforsking. Hun har en doktorgrad i sosiologi og har lang erfaring med registerdata og kvantitative metoder blant annet fra arbeidet med doktorgraden og ved Statistisk sentralbyrå. Doktorgradsprosjektet hennes dreide seg om utdanningsvalg og fokuserte særlig på sosiale og etniske forskjeller i tillegg til kjønnsforskjeller.